

PRIRUČNIK

Skrbništvo nad djecom kojoj je uskraćena roditeljska skrb

Priručnik za poboljšanje
sustava skrbništva radi
ispunjavanja posebnih potreba
djece žrtava trgovine

Mnoštvo informacija o Agenciji Europske unije za temeljna prava dostupno je na internetu. Može im se pristupiti putem internetskih stranica FRA-a na <http://fra.europa.eu>.

Ovaj dokument ni na koji način ne predstavlja obvezujuće tumačenje citiranog zakonodavstva, već bi trebao služiti kao referentni dokument za jednostavnu uporabu. U njemu se ne odražava nužno u cijelosti ili djelomično stajalište Europske komisije.

***Europe Direct je usluga koja vam omogućuje pronaći odgovore
na pitanja o Europskoj uniji***

**Besplatni telefonski broj (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(* Informacije su besplatne, kao i većina poziva (premda neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Fotografije (naslovna stranica i unutrašnjost): © Shutterstock

Više informacija o Europskoj uniji dostupno je na internetu (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2015.

Paper	TK-01-15-636-HR-C	978-92-9239-965-8	10.2811/493868
PDF	TK-01-15-636-HR-N	978-92-9239-961-0	10.2811/359431

© Agencija Europske unije za temeljna prava, 2015

Umnožavanje je dopušteno uz uvjet navođenja izvora.

Printed in Luxembourg

TISKANO NA RECIKLIRANOM PAPIRU IZBIJELJENOM BEZ KLORA (PCF)

Skrbništvo nad djecom kojoj je uskraćena roditeljska skrb

Priručnik za poboljšanje
sustava skrbništva radi
ispunjavanja posebnih potreba
djece žrtava trgovine

Predgovor

Djeca bez pratnje ili djeca odvojena od svojeg primarnog pružatelja skrbi posebno su izložena opasnosti od zlostavljanja i iskorištavanja. Ona imaju pravo na posebnu zaštitu.

Skrbnici su jedna od najvažnijih značajki sustava za zaštitu djece kojoj je uskraćena obiteljska sredina ili djece čije interese ne mogu zastupati njihovi roditelji, kao što je slučaj u situacijama roditeljskog zlostavljanja ili zanemarivanja.

U usporednom izvješću o trgovanju djecom koje je 2009. objavila Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) uočljive su znatne razlike između država članica Europske unije (EU) u pogledu načina tumačenja i primjene pojma skrbnika. Osim toga, iz razgovora koje je obavila FRA u svrhu izvješća o odvojenoj djeci koja traže azil objavljenog 2010. razvidno je da se kvaliteta usluga i stupanj zaštite koji se djeci nude u okviru postojećih sustava skrbništva mogu znatno razlikovati čak i unutar iste države.

U tom okviru različitih nacionalnih praksi, Direktivom o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU) propisano je da države članice moraju imenovati skrbnika ili zastupnika za dijete žrtvu trgovanja ljudima od trenutka kada nadležna tijela utvrde da je dijete bez pratnje i u slučajevima kada nositelji roditeljske odgovornosti ne mogu osigurati najbolji interes djeteta i/ili zastupati dijete. U *Strategiji EU-a za iskorjenjivanje trgovanja ljudima za razdoblje 2012.–2016.* također je prepoznato da su za zadovoljavanje potreba različitih skupina djece, uključujući žrtve trgovanja ljudima, od ključne važnosti sveobuhvatni sustavi prilagođeni djeci kojima se osigurava međuagencijska i multidisciplinarna koordinacija. Stoga je Strategija EU-a među izlaznim vrijednostima uključivala i objavu ovog priručnika.

Cilj je ovog priručnika pojačati zaštitu djece pomaganjem nacionalnim nadležnim tijelima i ostalim dionicima u EU-u da dalje razvijaju postojeće sustave skrbništva. Njime se nastoji pojasniti uloga skrbnika kao ključne sastavnice integriranih sustava za zaštitu djece. U njemu se ističe važnost uloge skrbnika i zakonskih zastupnika u sprječavanju zlostavljanja djece i iskorištavanja i u reagiranju na njih te u zaštiti djece žrtava trgovanja i pomaganju toj djeci. Priručnikom se promiče zajedničko shvaćanje glavnih načela i značajki sustava skrbništva. Predstavljanjem skupa ključnih zajedničkih načela i normi nastoje se poboljšati uvjeti za djecu obuhvaćenu sustavom skrbništva i promicati poštovanje njihovih temeljnih prava.

Željeli bismo zahvaliti mnogim stručnjacima koji su konstruktivnim komentarima pridonijeli razvoju ovog priručnika.

Cecilia Malmström
*Povjerenica EU-a
za unutarnje poslove*

Morten Kjaerum
Direktor FRA

Sadržaj

PREDGOVOR	3
POPIS KRATICA	7
KAKO SE KORISTITI OVIM PRIRUČNIKOM	9
UVOD.....	15
1. Tko je skrbnik.....	15
2. Skrbništvo kao bitna sastavnica sustava za zaštitu djece.....	18
3. Što obuhvaća ovaj priručnik	21
4. Transnacionalna suradnja u kontekstu zaštite djeteta.....	23
DIO I. – JAČANJE SUSTAVA SKRBNIŠTVA	25
1. Temeljna načela sustava skrbništva	25
2. Sustavi skrbništva: početna razmatranja	28
2.1. Što mora biti propisano u zakonodavstvu i/ili politici.....	28
2.2. Jedan ujednačeni sustav skrbništva za svu djecu?.....	28
2.3. Vrsta radnog odnosa skrbnika: stručnjaci ili dobrovoljci?.....	31
2.4. Tko može biti skrbnik	32
2.5. Imenovanje rođaka kao skrbnika u kontekstu trgovanja djecom.....	36
2.6. Zastupnici i/ili zakonski zastupnici.....	36
2.7. Pravno savjetovanje i pravna pomoć	37
3. Upravljanje skrbnicima.....	39
3.1. Nadležno tijelo za skrbništvo.....	39
3.2. Pripremiti smjernice za skrbnike	39
3.3. Koordinacija i suradnja s drugim agencijama i nadležnim tijelima	41
3.4. Upravljanje predmetom	43
3.5. Izobrazba	45
3.6. Potpora skrbnicima.....	50
3.7. Mehanizmi revizije i nadzora	51
4. Dodjela skrbnika djetetu	53
4.1. Kada treba imenovati skrbnika.....	53
4.2. Koji je najbolji postupak za dodjelu skrbnika djetetu.....	55

4.3. Kada prestaje skrbništvo?	59
4.4. Kada treba zamijeniti skrbnika	62
DIO II. – ZADAĆE SKRBNIKA.....	63
5. Zaštita najboljih interesa djeteta	69
6. Promicanje sigurnosti i dobrobiti djeteta	70
6.1. Procjena rizika	71
6.2. Procjena pojedinačnih potreba	76
6.3. Pomoć djetetu da održi obiteljske veze	78
6.4. Primjereni standard života, uključujući odgovarajući smještaj i financijsku pomoć.....	79
6.5. Zdravstvena skrb	81
6.6. Obrazovanje i izobrazba.....	83
7. Olakšavanje sudjelovanja djeteta	84
8. Povezivanje djeteta i ostalih	86
9. Pomaganje u pronalaženju trajnog rješenja u najboljim interesima djeteta....	88
9.1. Vraćanje u državu podrijetla i povratak	89
9.2. Integracija u državi primateljici.....	92
10. Zakonsko zastupanje i pomoć djetetu u pravnim postupcima	94
10.1. Postupci procjene dobi.....	95
10.2. Postupci za izdavanje dozvola boravka	97
10.3. Postupci međunarodne zaštite	98
10.4. Naknada štete i povrat.....	101
10.5. Građanski postupci	101
10.6. Kazneni postupak.....	102
10.7. Policijske istrage	105
PRILOG 1.: PRAVNI IZVORI.....	107
PRILOG 2.: IZABRANA LITERATURA	109

Popis kratica

- CRC** Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta
- EKLJP** Europska konvencija o ljudskim pravima (Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda)
- SCEP** Program Djeca odvojena od roditelja u Europi
- UN** Ujedinjeni narodi
- UNHCR** Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice
- UNICEF** Fond Ujedinjenih naroda za djecu

Kako se koristiti ovim priručnikom

Cilj je ovog priručnika pomoći državnim službenicima u državama članicama Europske unije (EU) koji su zaduženi za skrbništvo ili zakonsko zastupanje djece na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini ili u tome sudjeluju. U njemu se daju smjernice o tome kako uspostaviti nacionalne sustave skrbništva i kako njima upravljati te su navedene glavne zadaće koje bi trebao obavljati skrbnik. Pritom se priručnikom također nastoji razviti zajedničko shvaćanje funkcije i uloge skrbnika i zakonskih zastupnika u EU-u kao ključne sastavnice sustava za zaštitu djece. Time bi se trebalo pridonijeti zajedničkom shvaćanju glavnih načela i značajki sustava skrbništva. Takvim bi se zajedničkim shvaćanjem trebalo pridonijeti standardizaciji stupnja zaštite koja se nudi djeci diljem EU-a.

Navedene smjernice u prvom su redu upućene službenicima država članica EU-a i skrbnicima. On se također u velikoj mjeri primjenjuje na sustave za zakonsko zastupanje djece u posebnim postupcima (kao što su postupci azila) čak i ako zakonski zastupnik samo nadopunjuje ograničenu pravnu sposobnost djeteta u svrhe određenog postupka i stoga nije odgovoran za sve zadaće koje se obično dodjeljuju skrbniku.

Ovim priručnikom nije obuhvaćeno imenovanje odvjetnika koji pružaju besplatnu pravnu pomoć djetetu u posebnim građanskim, kaznenim ili upravnim postupcima. Niti je u njemu riječ o osobama koje su zadužene za svakodnevnu njegu djeteta.

Priručnik se sastoji od tri dijela.

- U **uvodu** su navedene opće informacije o tome što je obuhvaćeno priručnikom i o općoj ulozi skrbnika. On se odnosi na nacionalne sustave za zaštitu djece koji su uspostavljeni s ciljem zadovoljavanja potreba različitih kategorija djece.
- U **dijelu I.** priručnika navedena su temeljna načela sustava skrbništva i navedene su smjernice o upravljanju sustavima skrbništva i njihovom jačanju. On je upućen donositeljima politika koji razvijaju nacionalni okvir za upravljanje sustavom skrbništva i za njegovo jačanje i nacionalnim tijelima kojima su dodijeljene odgovornosti skrbništva. Dalje su opisani postupci imenovanja i trajanje skrbništva.
- U **dijelu II.** objašnjene su zadaće skrbnika. On je prvenstveno upućen skrbnicima i osobama zaduženima za nadzor njihova rada.

Priručnik su zajednički izradile Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) i Europska komisija na temelju zahtjeva iz *Strategije EU-a za iskorjenjivanje trgovanja ljudima za razdoblje 2012 – 2016*. Različiti izvori prava EU-a, uključujući [Direktivu EU-a](#)

o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU), pravnu stečevinu EU-a o azilu, Direktivu EU-a o žrtvama (2012/29/EU) i Direktivu o seksualnom zlostavljanju djece (2011/93/EU) sadržavaju odredbe o skrbništvu ili zakonskom zastupanju djece kojoj je uskraćena roditeljska skrb. Sve pojedinosti o tim izvorima dostupne su u Prilogu 1. Vidjeti tablice 1., 2. i 3. za pregled uporabe tih odredbi u zakonodavstvu EU-a te odredbi iz drugih relevantnih europskih ili međunarodnih instrumenata i dokumenata. Međutim, tim odredbama ne daju se sveobuhvatne smjernice o tome što bi skrbnik trebao biti i što bi trebao raditi. Ovim bi se vodičem trebala popuniti ta praznina.

Ovaj priručnik predstavlja integrirani pristup usmjeren na djecu. U njegovu je središtu Konvencija Ujedinjenih naroda (UN) o pravima djeteta (CRC) čije se odredbe primjenjuju na svu djecu bez diskriminacije. Priručnikom se nastoje obuhvatiti posebne potrebe i prava djece za koju je utvrđeno ili se pretpostavlja da su žrtve trgovanja ljudima prilagodbom, ako je potrebno, sustava skrbništva uspostavljenih za svu djecu kojoj je potreban skrbnik. Veliki dio ovog priručnika čine prijedlozi zajednički svim mehanizmima skrbništva, bez obzira na to odnose li se na dijete žrtvu trgovanja ljudima ili ne. Prava i dobrobit djece žrtava trgovanja ljudima najbolje se mogu promicati primjenom načela i zaštitnih mjera zajedničkih svim sustavima skrbništva – kao što je neovisnost skrbnika ili nepostojanje sukoba interesa – u kombinaciji sa znanjem i vještinama povezanim sa trgovanjem ljudima. Ovim se priručnikom stoga odvrća od stvaranja odvojenih sustava skrbništva koji se bave samo žrtvama trgovanja ljudima. U odjeljku 3. Uvoda objašnjava se koje su situacije mehanizama skrbništva obuhvaćene ovim priručnikom, a koje nisu.

Početna su točka ovog priručnika međunarodne i europske norme o pravima djeteta i zaštiti i pomoći djeci koja su žrtve trgovanja ljudima. Odredbe iz pravno obvezujućih tekstova kao što su CRC i pravo EU-a navode se zajedno s neobvezujućim tekstovima u kojima se nude autoritativne smjernice i preporuke. Pravni izvori korišteni za izradu priručnika navedeni su u Prilogu 1. U Prilogu 2. navedena je daljnja literatura koju bi čitatelj trebao pročitati. U izradi ovog priručnika također su se uzeli u obzir nalazi iz prethodnog istraživanja Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) o djeci odvojenoj od roditelja i o trgovanju djecom. Postojeće zakonske norme prenesene su u praktične smjernice prikupljanjem i usporedbom, u okviru uredskog istraživanja, kako države članice EU-a upravljaju sustavima skrbništva. FRA će zasebno objaviti usporedni pregled tog istraživanja kojim je obuhvaćeno svih 28 država članica.

Skupina stručnjaka razgovarala je o nacrtu priručnika na sastanku koji je FRA organizirao u svojim prostorijama u studenome 2013. Skupina se sastojala od predstavnika relevantnih europskih i međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija (NVO) te od odabranih stručnjaka i predstavnika odgovornih tijela na nacionalnoj razini. Oni su

odabrani kao predstavnici različitih nacionalnih sustava skrbištva i različitih stvarnosti na terenu. Pisanim putem konzultirani su dodatni dionici koji rade na zaštiti djece i trgovanju djecom. Naposljetku je nacrt dostavljen predstavnicima država članica u okviru neformalne stručne skupine o pravima djeteta Europske komisije i od njih se tražilo da dostave svoje primjedbe.

Kako bi se čitatelju pomoglo pronaći relevantne pravne izvore koji se odnose na određeno pitanje obuhvaćeno ovim priručnikom, izvori su navedeni plavom bojom i podebljanim slovima u odgovarajućem odlomku.

U priručnik su također uključeni primjeri obećavajuće prakse utvrđene u državama članicama EU-a na temelju koje donositelji politika i stručnjaci mogu naći prijedloge o tome kako riješiti određene izazove. U dijelu o zadaćama skrbnika navedeni su kontrolni popisi mogućih postupaka koje će skrbnici možda morati poduzeti u cilju promicanja najboljih interesa djeteta u različitim područjima života.

U sljedećem tekstovnom okviru objašnjeno je nazivlje koje se upotrebljava u ovom priručniku. Za neke od naziva, uključujući „skrbnik“, nema zajednički dogovorene definicije.

KLJUČNO NAZIVLJE

Žrtva trgovanja ljudima: Žrtva trgovanja ljudima je fizička osoba koja je bila podvrgnuta trgovanju ljudima u skladu s definicijom iz članka 2. *Direktive EU-a o suzbijanju trgovanja ljudima* (2011/36/EU).

Trgovanje ljudima: U *Direktivi EU-a o suzbijanju trgovanja ljudima* (2011/36/EU) trgovanje je definirano kao „vrbovanje, prijevoz, prevođenje, skrivanje ili primanje osoba, uključujući razmjenu ili prijenos kontrole nad tim osobama, korištenjem prijetnje, sile ili nekog drugog oblika prisile, otmicom, obmanom, prijevarom, zlorabom ovlasti ili položaja bespomoćnosti, davanjem ili primanjem plaćanja ili koristi da bi se postigla privola osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, a u svrhu izrabljivanja“.

Iskorištavanje: „Iskorištavanje uključuje najmanje iskorištavanje prostitucije drugih ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, uključujući prošenje, ropstvo ili radnje slične ropstvu, služenje ili iskorištavanje kaznenih djela ili odstranjivanje organa.“

Kada takvo postupanje „uključuje dijete, ono se smatra kaznenim djelom trgovanja ljudima i kada nije korištena niti jedna radnja navedena u stavku 1.“

Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU), članak 2.

Dijete: Dijete je „bilo koja osoba mlađa od 18 godina“.

Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU), članak 2. stavak 6.; vidjeti isto CRC, članak 1.

„Kada nije moguće utvrditi dob osobe koja je žrtva trgovanja ljudima, a postoje razlozi za vjerovanje da je osoba dijete, države članice osiguravaju da se ta osoba smatra djetetom kako bi dobila neposredni pristup pomoći, podršci i zaštiti.“

Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU), članak 13. stavak 2.

Dijete bez pratnje: „Maloljetnik bez pratnje“ je dijete „koje uđe na državno područje države članice bez pratnje odrasle osobe koja je za njega ili nju odgovorna na temelju zakona ili prakse dotične države članice te tako dugo dok takva osoba ne počne učinkovito skrbiti o njemu ili njoj; ovo uključuje maloljetnika koji ostane bez pratnje nakon što uđe u državno područje države članice“.

Direktiva o kvalifikaciji (2011/95/EU), članak 2. stavak 1.

Dijete odvojeno od roditelja: „Dijete odvojeno od roditelja“ je dijete koje je bilo odvojeno od svojih roditelja ili od prethodnog zakonitog ili uobičajenog primarnog pružatelja skrbi, ali ne nužno od drugih rođaka. To može uključivati djecu u pratnji drugog odraslog člana obitelji.

Opća napomena br. 6 CRC/GC/2005/6 Odbora UN-a za prava djeteta i Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci (Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi) A/HRC/11/L.13), stavak 8.

U Programu Djeca odvojena od roditelja u Europi (SCEP) upotrebljava se riječ „odvojena” umjesto „bez pratnje” jer se njome točnije definira osnovni problem s kojim se ta djeca suočavaju, odnosno nedostatak skrbi i zaštite roditelja ili primarnog pružatelja skrbi i, zbog toga, doživljavaju društvene i psihološke posljedice tog odvajanja. U ovom će se priručniku naziv „bez pratnje” upotrebljavati za djecu bez pratnje i/ili odvojenu djecu u cilju usklađivanja s nazivljem „bez pratnje” koje se upotrebljava u zakonodavstvu EU-a i radi izbjegavanja mogućih nejasnoća i nedosljednosti.

Skrbnik: Skrbnik je neovisna osoba koja štiti najbolje interese djeteta i njegovu opću dobrobit te u tome smislu nadopunjuje ograničenu pravnu sposobnost djeteta. Skrbnik je zakonski zastupnik djeteta u svim postupcima na isti način kao što roditelj zastupa svoje dijete.

Opća napomena br. 6 Odbora UN-a za prava djeteta CRC/GC/2005/6 i Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci A/HRC/11/L.13

Zastupnik (ponekad se naziva zakonski zastupnik): Zastupnik znači „osoba ili organizacija koju su nadležna tijela imenovala da maloljetniku bez pratnje pomaže i da ga zastupa u postupcima [u vezi s međunarodnom zaštitom] s ciljem osiguravanja interesa djeteta i poduzimanja pravnih radnji za maloljetnika, prema potrebi”.

Direktiva o uvjetima prihvata (2013/33/EU), članak 2. točka (j)

Zastupnici ili zakonski zastupnici razlikuju se od kvalificiranog odvjetnika ili drugog pravnog stručnjaka koji pruža pravnu pomoć, govori u ime djeteta ili za ga zakonski zastupa u pisanim izjavama ili osobno pred upravnim i pravosudnim tijelima u kaznenim postupcima, postupcima azila ili ostalim pravnim postupcima predviđenima u nacionalnom pravu.

Nadležno tijelo za skrbništvo: „Nadležno tijelo za skrbništvo” je institucija ili organizacija ili druga pravna osoba koja je odgovorna za zapošljavanje, imenovanje, praćenje, nadzor i izobrazbu skrbnika. Uloga nadležnog tijela za skrbništvo ili organizacije trebala bi biti propisana zakonom.

Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi A/HRC/11/L.13 i Opća napomena br. 6 Odbora UN-a za prava djeteta CRC/GC/2005/6

UVOD

1. Tko je skrbnik

Države članice EU-a primjenjuju različite modele skrbništva i zakonskog zastupanja.

Izvor: FRA (2009.), Trgovanje djecom u Europskoj uniji. Izazovi, izgledi i dobra praksa, dostupno na: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/529-Pub_Child_Trafficking_09_en.pdf

Ne postoji zajednički dogovorena definicija skrbnika. Iako je zakonodavstvom EU-a priznana važnost skrbništva i zakonskog zastupanja u svrhu zaštite najboljih interesa i dobrobiti djeteta, u njemu nije definiran pojam skrbnika niti njegove ili njezine funkcije. Osim naziva „skrbnik“, u zakonodavstvu EU-a upotrebljavaju se i nazivi „zakonski ili drugi zastupnik“ i „posebni zastupnik“ kojima se opisuje osoba imenovana da pomaže i pruža potporu maloljetniku bez pratnje ili djeci čiji roditelji ne mogu ostvarivati roditeljska prava. U skladu sa zakonodavstvom EU-a, u pravnoj stečevini iz područja azila definirani su samo zakonski zastupnici (vidjeti tablicu 1.). Zakonski zastupnici obavljaju mnogo uže funkcije od skrbnika (vidjeti [odjeljak 2.6](#)). U Konvenciji Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima iz 2005. nema definicije „skrbnika“. Uloga i odgovornosti skrbnika opsežno su opisani na razini Ujedinjenih naroda u *Smjernicama UN-a za alternativnu skrbi o djeci* i u Općoj napomeni br. 6 Odbora UN-a za prava djeteta (CRC).

Tablica 1.: Nazivlje i definicije koji se upotrebljavaju u međunarodnim i europskim dokumentima politika

Instrument	Korišteni nazivi	Referenca
Instrumenti Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe		
Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6 CRC/GC/2005/6	skrbnik zakonski zastupnik	stavak 33.
Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi A/HRC/11/L.13	zakonski skrbnik priznana odgovorna odrasla osoba	stavak 100.
Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima iz 2005.	zakonski skrbnik	Članak 10. stavak 4. točka (a)
Instrumenti Europske unije		
Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)	skrbnik zastupnik	članak 14. stavak 2. članak 16. stavak 3.
Direktiva o uvjetima prihvata (2013/33/EU)	zastupnik	članak 2. točka (j)
Direktiva o postupcima azila (2013/32/EU)	zastupnik	članak 2. točka (n)
Direktiva o kvalifikaciji (2011/95/EU)	zakonski skrbnik zastupnik	članak 31. stavak 1. članak 31. stavak 2.
Direktiva o žrtvama (2012/29/EU)	skrbnik posebni/zakonski zastupnik	članak 24. točka (b) preambula (60)
Direktiva o seksualnom zlostavljanju djece (2011/93/EU)	posebni/zakonski predstavnik	članak 20.
Dublinska uredba (604/2013/EU)	zastupnik	članak 2. točka (k)

Nazivi „skrbnik“, „zastupnik“ i „zakonski zastupnik“ nedosljedno se upotrebljavaju, a razlikuje se i nacionalno nazivlje, pa bi stoga naglasak trebalo staviti na funkcije imenovane osobe, a ne na naziv ili nazivlje koji se upotrebljavaju.

U svrhe ovog priručnika naziv „skrbnik“ upotrebljava se u cijelom dokumentu za upućivanje na neovisnu osobu koja štiti najbolje interese djeteta i njegovu opću dobrobit i u tu svrhu dopunjuje ograničenu pravnu sposobnost djeteta, ako je potrebno, na isti način kao što to čine roditelji. On ili ona obavljaju tri istaknute funkcije prikazane na slici 1. Pri upućivanju na zakonodavstvo EU-a koristi se službeni prijevod, kako je prikazano u tablici 1.

Slika 1. Mandat skrbnika

Izvor: FRA

Skrbnik se razlikuje od kvalificiranog odvjetnika ili drugoga pravnog stručnjaka koji pruža pravnu pomoć, govori u ime djeteta ili za ga zastupa u pisanim izjavama ili osobno pred upravnim i pravosudnim tijelima u kaznenim postupcima, migracijskim ili ostalim pravnim postupcima predviđenima u nacionalnom pravu.

Skrbnika treba također razlikovati od socijalnih radnika i ostalih pružatelja skrbi koji su odgovorni za materijalne potrebe djeteta. Socijalni radnici i ostali pružatelji skrbi i osobe koje djetetu pružaju svakodnevnu skrb nisu skrbnici, osim ako su, u skladu sa zakonom, odgovorni za dobrobit djeteta i nadopunjuju njegovu ili njezinu ograničenu pravnu sposobnost.

Odgovornost za zakonsko zastupanje djeteta u određenom pravnom ili upravnom postupku može se odvojiti od druge dvije funkcije skrbništva. U tom slučaju takva se odgovornost dodjeljuje samo neovisnoj osobi ili instituciji, koji se obično nazivaju „zakonski zastupnik“ li „zastupnik“. Za razliku od skrbnika, zastupnici imaju ograničeni mandat, koji se često precizno definira u trenutku njihova imenovanja: zastupati dijete u određenim postupcima.

Stoga, kada je dijete lišeno roditeljske skrbi, uvijek treba imenovati skrbnika koji može pokriti sve tri funkcije iz slike 1. Time će se pridonijeti osiguranju zaštite najboljih interesa djeteta i njegove opće dobrobiti. Kada je potrebno, to ne uključuje samo zastupanje u određenom postupku ili nadopunjavanje ograničene pravne sposobnosti djeteta.

2. Skrbništvo kao bitna sastavnica sustava za zaštitu djece

U *Akcijском planu EU-a o maloljetnicima bez pratnje (2010–2014.)* navedeno je da su norme utvrđene CRC-om u žarištu svih djelovanja u vezi s maloljetnicima bez pratnje. U članku 19. CRC-a pozivaju se države članice da poduzmu nužne mjere za sprječavanje svih vrsta nasilja protiv djece, uključujući zlostavljanje i zanemarivanje, te na zaštitu i podupiranje djece žrtava. Člankom 20. CRC-a zahtijeva se od država članica da ponude posebnu zaštitu i pomoć svoj djeci kojoj je privremeno ili trajno uskraćena obiteljska sredina. Odbor za prava djeteta, u svojoj *Općoj napomeni br. 13 (2011.) o Pravu djeteta na slobodu od svih oblika nasilja*, naglašava važnost integriranih sustava za zaštitu djece i pružanje potpore djeci utemeljenih na pravima djece. Učinkovito imenovanje skrbnika, kada je to potrebno, stoga je jedna od najvažnijih praktičnih mjera koje treba poduzeti za zaštitu djece (Odbor za prava djeteta, *Opća napomena br. 6*).

„Nasilje protiv djece zahtjeva integrirani (sustavni, holistički) pristup. [...] To znači da se svi programi i djelovanja usmjereni na sprječavanje i zaštitu djece od nasilja, u općem kontekstu promicanja prava djeteta, moraju provoditi u nizu disciplina i sektora.”

Izvor: *Vijeće Europe (2009.)*, Političke smjernice o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja, *Strasbourg*, dostupno na: www.coe.int/t/dg3/children/News/Guidelines/Adoption_guidelines_en.asp

U članku 16. *Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)* propisano je da države članice moraju poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da se, prema potrebi, imenuje skrbnik djeteta bez pratnje koje je žrtva trgovanja ljudima. Nadalje, u članku 14. propisano je da države članice imenuju skrbnika ili zastupnika za dijete koje je žrtva trgovanja ljudima od trenutka kada tijela

otkriju dijete „ako su, prema nacionalnom pravu, nositelji roditeljske odgovornosti zbog sukoba interesa između njih i djeteta žrtve spriječeni od osiguravanja najboljeg interesa djeteta i/ili njegovog zastupanja”. Skrbnik prati dijete tijekom cijelog trajanja postupka dok ne bude pronađeno trajno rješenje.

Povijesno je zaštita djece bila usmjerena na određena pitanja ili određene skupine ranjive djece. Iako taj pristup može biti učinkovit u smislu zadovoljavanja potreba ciljane skupine, on također ima važna ograničenja. Mnoga djeca, uključujući djecu žrtve trgovanja ljudima, mogu imati višestruke probleme u pogledu zaštite djeteta. Fragmentiranim odgovorima u području zaštite djece može se riješiti jedan od tih problema, ali se ne osigurava sveobuhvatno rješenje. Usmjeravanje samo na odabrana pitanja, ili na određene skupine djece, nije održivo ni učinkovito. U slučaju djece žrtava trgovanja ljudima, dijete može biti prepoznano kao žrtva ili moguća žrtva trgovanja

ljudima na različitim točkama kontinuumu pojedinačnih potreba za zaštitu djece. Stoga se na europskoj i globalnoj razini prelazi s fragmentiranog pristupa usmjerenoga na određena pitanja na sustavni pristup zaštiti djece.

U ovom se priručniku prihvaća UNICEF-ov pristup integrirane zaštite djece. Iako se odnosi na djecu žrtve trgovanja ljudima, u njemu se predlaže zadovoljavanje njihovih posebnih potreba ponajprije poduzimanjem mjera koje bi trebale biti zajedničke svim ugovorima o skrbništvu. U njemu je također opisano kako bi skrbnici trebali komunicirati s drugim dionicima i elementima sustava za zaštitu djece dok nastoje osigurati da se u svim postupcima koji se odnose na dijete uzmu u obzir najbolji interesi djeteta.

Integrirani sustav za zaštitu djece u svojem središtu ima dijete. Njime se osigurava da svi ključni dionici i sustavi – obrazovanje, zdravstvo, socijalna skrb, pravosuđe, civilno društvo, zajednica, obitelj – zajednički rade na zaštiti djeteta. Takvim se integriranim pristupom može odgovoriti na niz situacija s kojima se pojedino dijete može suočiti. On mora odgovarati potrebama djece, uključujući djece žrtava trgovanja u zemlji čiji su državljani te onih koje su prešle međunarodne granice. Najbolji interesi djeteta moraju biti primarni i najvažniji element, kako je propisano CRC-om.

U integriranom sustavu za zaštitu djece i dalje je potrebna stručnost za određena pitanja i povezani odgovori, ali oni se u njemu stavljaju u kontekst općeg sustava.

Nacionalni sustavi skrbnništva sastavni su dio sustava za zaštitu djece. Njima bi se trebale nastojati zadovoljiti potrebe sve djece kojima je trajno ili privremeno uskraćena roditeljska skrb i kojima je potrebna zaštita.

Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF) definira sustave za zaštitu djece kao:

„skup zakona, politika, propisa i usluga koji su potrebni u svim sektorima društva – posebno socijalne zaštite, obrazovanja, zdravlja, sigurnosti i pravde – za podršku sprječavanju i kao odgovor na rizike povezane sa zaštitom. Ti su sustavi dio socijalne zaštite i nadilaze ih [...]. Odgovornosti često snose državna tijela, a usluge pružaju lokalna nadležna tijela, pružatelji koji nisu dio državne uprave i skupine u zajednici, zbog čega je koordinacija između sektora i razina, uključujući rutinske sustave upućivanja, nužna sastavnica djelotvornih sustava zaštite djece“.

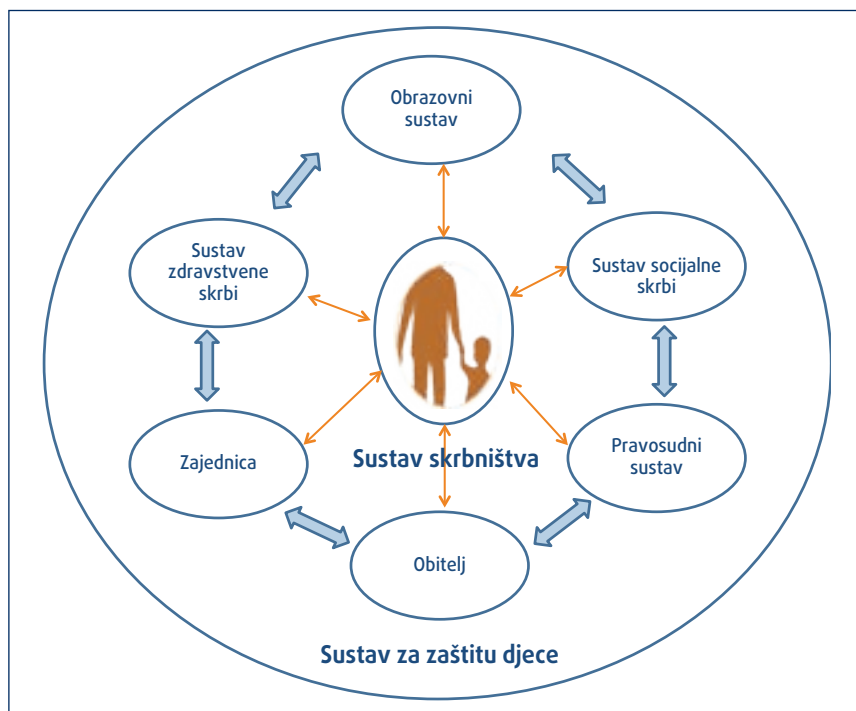
Izvor: UNICEF (2008.), Strategija UNICEF-a za zaštitu djece, E/ICEF/2008/5/Rev.1, 20. svibnja 2008., dostupna na: www.unicef.org/protection/files/CP_Strategy_English.pdf

U Smjernicama Opće skupštine UN-a o alternativnoj skrbi za djecu navedene su smjernice za zaštitu i dobrobit sve djece kojoj je uskraćena roditeljska skrb, ili postoji rizik da bi im mogla biti uskraćena. Smjernice uključuju odredbe kojima se nastoji osigurati da uvijek postoji zakonom priznata osoba ili tijelo koji snose **pravnu odgovornost** za dijete u odsutnosti roditelja ili ako roditelji ne mogu donositi svakodnevne odluke za koje se smatra da su u najboljem interesu djeteta.

Izvor: Opća skupština (2010.), Rezolucija 64/142, Smjernice za alternativnu skrb o djeci, 24. veljače 2010., A/RES/64/142, dostupne na: www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf

Skrbnik bi trebala biti osoba s najširim pregledom situacije djeteta i njegovih pojedinačnih potreba. Skrbnik je također u jedinstvenom položaju da može povezati različita nadležna tijela i dijete. Skrbnik također može pomoći osigurati kontinuitet zaštite djeteta i omogućiti djetetu da učinkovito sudjeluje u odlukama koje se na njega ili nju odnose, u skladu s odredbama članka 12. CRC-a. Smještanjem skrbnika u žarište pokraj djeteta jača se preventivna i zaštitna uloga skrbnika (slika 2.).

Slika 2. Sustavi za zaštitu djece i uloga skrbnika

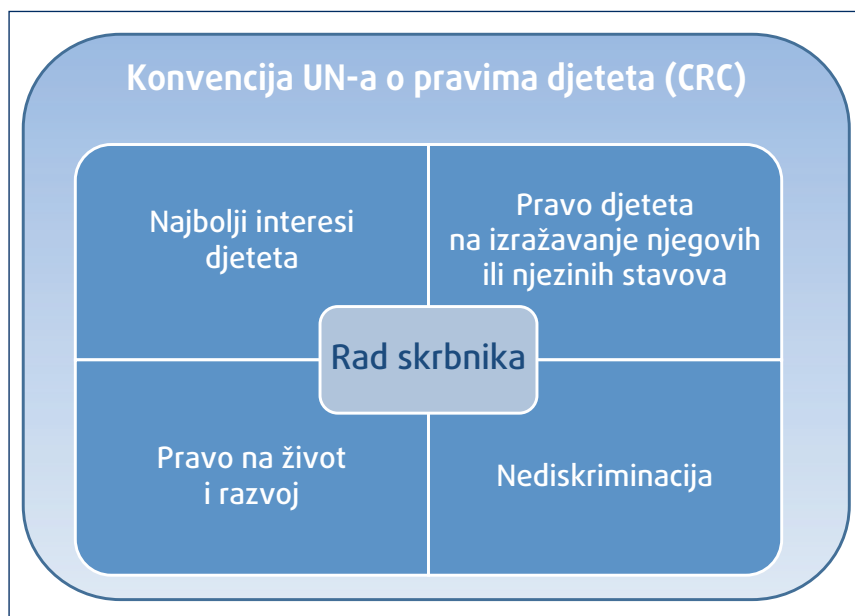
Izvor: FRA

Odbor UN-a za prava djeteta navodi u svojoj Općoj napomeni br. 14 (2013.) o pravu djeteta da njegov ili njezin najbolji interes ima primarnu važnost (članak 3. stavak 1.) sveobuhvatne smjernice za procjenu najboljih interesa i postupak utvrđivanja te popis ključnih elemenata.

Rad skrbnika mora se temeljiti na četiri ključna načela navedena u CRC-u (slika 3.). Države članice moraju činiti sljedeće: poštovati i promicati pravo djeteta na život i razvoj, uključujući na mentalni, tjelesni i psihološki razvoj; dati nužnu težinu stavovima djeteta ovisno o njegovoj ili

njezinoj dobi, zrelosti i razvojnim sposobnostima; zaštititi najbolje interese djeteta kao najvažniji element u svim odlukama i postupcima koji uključuju dijete i u potpunosti poštovati i promicati nediskriminaciju.

Slika 3. Rad skrbnika mora se temeljiti na četiri glavna načela iz CRC-a

Izvor: FRA

3. Što obuhvaća ovaj priručnik

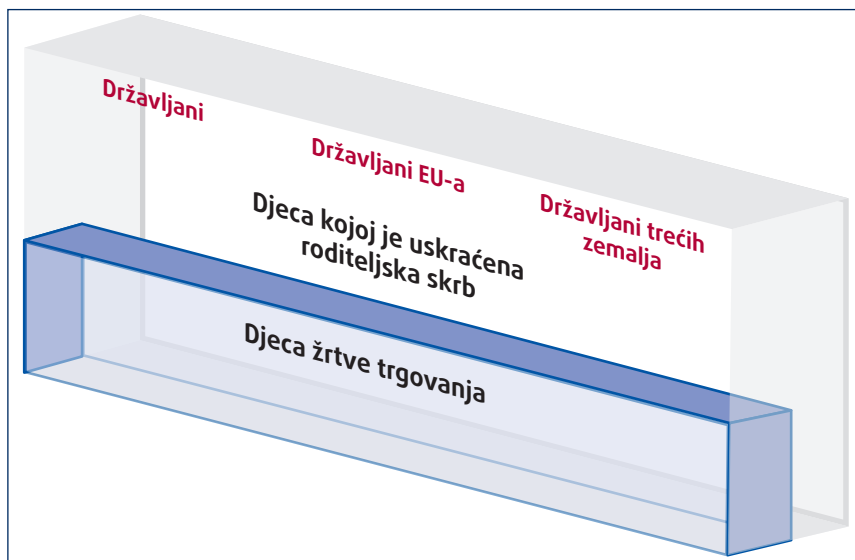
U ovom se priručniku daju smjernice o tome kako uspostaviti i voditi nacionalne sustave skrbništva i navedene su glavne zadaće skrbnika. Većinom je riječ o zajedničkim zadaćama koje se primjenjuju na sve situacije skrbništva. One se prvenstveno odnose na sustave skrbništva za djecu kojoj je uskraćena roditeljska skrb, iako su neki specifični za djecu žrtve trgovanja ljudima, kao što su pitanja koja se odnose na sudjelovanje djece u kaznenim postupcima protiv trgovaca.

U priručniku se opisuju pitanja koja se odnose na djecu žrtve trgovanja koja su odvojena od roditelja. Ta djeca mogu biti državljani trećih zemalja, državljani EU-a ili građani države članice u kojoj su bili žrtve trgovanja.

Ovaj je priručnik usmjeren na pitanje skrbništva kao ključne zaštitne mjere dječjih prava u situacijama kada njihovi roditelji ne mogu ili nisu voljni ostvarivati roditeljska prava i dužnosti ili im je to onemogućeno. To može biti slučaj s djecom žrtvama trgovanja; odvajanje može biti posljedica ili čimbenik rizika za trgovanje. Svrha je ovog priručnika pojačati preventivnu i zaštitnu ulogu skrbništva kao jednoga od elemenata integriranog sustava za zaštitu djece. Međutim, ovim priručnikom nije obuhvaćena opća zaštita djece žrtava izvan sustava skrbništva.

Priručnikom također nisu obuhvaćeni posebni aspekti svih situacija skrbništva, kao što su slučajevi djece čiji su roditelji u zatvoru. Niti se on odnosi na sve aspekte učinkovite zaštite djece, uključujući kako poštovati pravo djeteta odvojenoga od jednoga ili obaju roditelja da održava osobne odnose i izravni kontakt te kako ponovno uspostaviti sposobnost roditelja da nastavlja izvršavati svoje roditeljske dužnosti. Na slici 4. prikazano je što je obuhvaćeno priručnikom, a što nije.

Slika 4. Djeca kojoj je uskraćena roditeljska skrb i djeca žrtve trgovanja

Izvor: FRA

Ovim priručnikom nije obuhvaćeno imenovanje pravnih stručnjaka koji djetetu pružaju besplatnu pravnu pomoć u građanskim, kaznenim i upravnim postupcima. Niti je u njemu riječ o osobama koje su zadužene za svakodnevnu skrb o djetetu.

Međutim, neki dijelovi ovog priručnika mogu biti korisni i njima, posebno ako oni komuniciraju sa skrbnicima.

4. Transnacionalna suradnja u kontekstu zaštite djeteta

Zbog sve veće mobilnosti unutar EU-a i na globalnoj razini, djetetom se može baviti više država članica EU-a. U cilju učinkovite zaštite djeteta od iskorištavanja, zlostavljanja, zanemarivanja i nasilja, od ključne je važnosti uspostaviti mehanizme suradnje i koordinacije unutar EU-a i na međunarodnoj razini.

U slučaju djece bez pratnje i djece žrtava trgovanja koja su iskorištavana izvan države podrijetla, ključnu važnost ima suradnja između država članica EU-a i s trećim zemljama. Primjerice, može biti potrebno utvrditi identitet djeteta bez isprava, ili pronaći i ocijeniti trajna rješenja (vidjeti isto [poglavlje 9.](#)). Uz to, u ostalim situacijama povezanim s djecom, kao što su nestala djeca, otmica djeteta od strane roditelja ili usvajanje u drugu zemlju, potrebna je učinkovita prijelazna suradnja između različitih nadležnih tijela za zaštitu djece.

Prekogranična ili transnacionalna koordinacija sa skrbnicima može biti potrebna u sljedećim situacijama:

- moguća žrtva trgovanja iz jedne države članice EU-a pronađena je u drugoj državi članici;
- skrbnik mora pomoći djetetu ponovno uspostaviti kontakt s obitelji ili da se poveže s roditeljima djeteta ili širom obitelji u drugoj državi članici EU-a ili izvan EU-a;
- dijete bez pratnje podrijetlom izvan EU-a nestane iz jedne države članice EU-a i pronađeno je u drugoj;
- djeca su odvojena od obitelji u tijekom migracije u EU.

Države članice EU-a trebale bi razviti strukturirane i sustavne mehanizme suradnje unutar EU-a i na međunarodnoj razini. Države članice trebale bi upotrijebiti svoje resurse za olakšavanje transnacionalne suradnje, ako je moguće iskorištavanjem financijske potpore EU-a. Institucije EU-a trebale bi također poduzimati inicijative za koordinaciju te suradnje, ako je ona u njihovoj nadležnosti.

Trenutačno postoje dva pravna instrumenta kojima se uređuju pitanja nadležnosti kada su određeni slučajevi koji se odnose na djecu u okviru njihova područja primjene.

Haškom konvencijom o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece iz 1996. utvrđuje se, među ostalim, država čija su nadležna tijela odgovorna za poduzimanje mjera usmjerenih na zaštitu osobe ili imovine djeteta.

Na razini EU-a Uredbom Bruxelles II. (Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003, kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2116/2004) sjedinjene su u jedan dokument odredbe o razvodu i o roditeljskoj odgovornosti. Uredba se primjenjuje na građanske postupke koji se odnose na razvod, rastavu i poništaj braka te na sve aspekte roditeljske odgovornosti te se uspostavlja potpuni sustav pravila o nadležnosti.

Nadalje, u Haškoj konvenciji o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem iz 1993. utvrđuju se zaštitne mjere za osiguranje da se međudržavno posvojenje odvija u najboljem interesu djeteta i uz poštovanje njegovih ili njezinih temeljnih prava priznatih u međunarodnom zakonodavstvu. Njome se uspostavlja sustav suradnje između država ugovornica kojim se osigurava poštovanje tih zaštitnih mjera i sprječava otmica i prodaja djece ili trgovanje djecom.

Transnacionalna suradnja trebala bi nadilaziti suradnju pravosudnih ili policijskih tijela. Kada je to potrebno radi najboljih interesa djeteta, ta bi se suradnja trebala proširiti na nacionalna tijela za zaštitu djece, uključujući tijela nadležna za skrbništvo unutar država članica EU-a i s trećim zemljama. Takva suradnja ne bi trebala biti ograničena samo na određene kategorije djece.

Dio I. – Jačanje sustava skrbištva

U dijelu I. navedene su smjernice za donositelje politika koji razvijaju nacionalni okvir za upravljanje sustavom skrbištva i za njegovo jačanje te za nacionalna tijela nadležna za pitanja skrbištva. Prvo se navode ti ključni elementi koji se mogu smatrati temeljnim načelima sustava skrbištva.

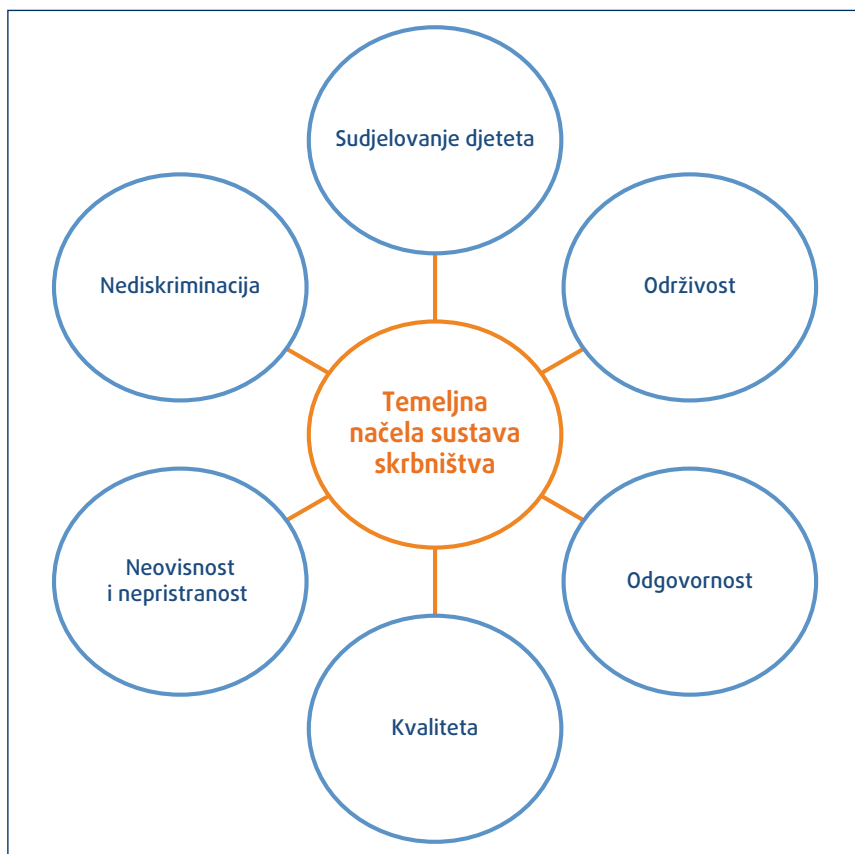
Poglavlje 2. odnosi se na pitanja radnog odnosa, profesionalnih kvalifikacija i zahtjeva za izobrazbu skrbnika. Ta pitanja uključuju postupke provjere, sukobe interesa i nepristranost skrbnika. U njemu se također opisuju različite uloge i komunikacija između skrbnika, zakonskog zastupnika imenovanoga za zastupanje djeteta u određenim postupcima i odvjetnika ili drugoga kvalificiranog pravnog stručnjaka koji djetetu pruža pravnu pomoć. U **poglavlju 3.** navedene su smjernice za upravljanje sustavima skrbištva i pojedinačnim skrbištva, uključujući razvoj normi i unutarnjih smjernica, upravljanje predmetima, odredbe o odgovornosti praćenju te podrška skrbištva i nadzor skrbnika. U **poglavlju 4.** opisani su postupci imenovanja i trajanje skrbištva.

1. Temeljna načela sustava skrbištva

Sustavi skrbištva u državama članicama EU-a razlikuju se među državama jer ovise o potrebama, dodijeljenim resursima i kulturnim, društvenim i povijesnim čimbenicima. Međutim, oni svejedno imaju zajedničke značajke i suočavaju se s istim izazovima.

Bez obzira na vrstu sustava skrbištva i nacionalnog sustava za zaštitu djece unutar kojega se on provodi, postoji šest osnovnih načela koja bi se trebala primjenjivati na sve vrste mehanizama skrbištva. Tih šest načela, koja se mogu izvesti iz međunarodnih normi (vidjeti tablice 1.-4. i **Prilog 1.**), prikazano je na slici 5.

Slika 5. Temeljna načela sustava skrbništva

Izvor: FRA

1. Nediskriminacija

Sva djeca kojima je uskraćena obiteljska sredina i roditeljska skrb imaju pravo na istu razinu zaštite bez obzira na dob, imigracijski položaj (tj. jesu li državljani EU-a, zakonski rezidenti, tražitelji azila, nezakoniti migranti), državljanstvo, spol, etničko podrijetlo i ostale osnove za zabranu diskriminacije navedene u članku 21. [Povelje o temeljnim pravima EU-a](#). Posebnu pozornost treba posvetiti spolnoj dimenziji nasilja protiv djece.

Načelom nediskriminacije također je propisana jednaka zaštita sve djece na državnom području neke države, bez obzira na mjesto stanovanja. Države članice EU-a trebale bi

uskладiti odredbe o skrbištvu i usluge skrbištva. Kada su za sustave zaštite odgovorna regionalna ili lokalna tijela vlasti, nacionalne vlade trebale bi osigurati dosljednost normi i prakse između različitih regija i mjesta unutar njihova državnog područja.

2. Neovisnost i nepristranost

Imenovani skrbnici i zakonski zastupnici moraju moći donositi neovisne i nepristrane odluke, ocjene, obavljati radnje i zastupanje u skladu s najboljim interesima djeteta. Organizacijama, institucijama i/ili pojedincima trebalo bi biti onemogućeno obavljati dužnosti skrbnika i/ili zakonskih zastupnika ako njihovi interesi jesu, ili bi mogli biti, u sukobu s interesima djeteta.

3. Kvaliteta

Imenovani skrbnici i zakonski zastupnici trebali bi imati odgovarajuće stručne kvalifikacije u području dobrobiti i/ili zaštite djeteta. Pored toga, trebali bi sudjelovati u primjerenoj početnoj i trajnoj izobrazbi u organizaciji nadležnih tijela. Za otkrivanje i zaštitu djece žrtava trgovanja ljudima važno je da skrbnici imaju znanje i vještine potrebne za otkrivanje djece žrtava. Skrbnici koji rade s djecom s posebnim potrebama, kao što su djeca žrtve trgovanja ili djeca bez pratnje, moraju također biti dovoljno stručni da mogu učinkovito zadovoljavati te potrebe, odnosno, moraju imati znanje i iskustvo u radu s djecom koja su doživjela traume.

4. Odgovornost

Nacionalnim zakonodavstvom trebala bi biti osigurana pravna osnova za skrbištvo i trebalo bi biti definirano nadležno tijelo. To bi se nadležno tijelo za skrbištvo trebalo smatrati odgovornim za postupke imenovanog skrbnika. Obavljanje funkcija skrbištva i drugih funkcija zastupanja treba redovito i neovisno pratiti. Pravna osnova za skrbištvo u nacionalnom zakonodavstvu trebala bi uključivati dovoljno precizne pravne odredbe u kojima su definirane dužnosti i funkcije skrbnika.

5. Održivost

Sustavi skrbištva i zakonskog zastupanja trebali bi biti sastavni dio nacionalnog sustava za zaštitu djece. Države bi trebale dodjeljivati dovoljno ljudskih i financijskih resursa za rad sustava skrbištva. Proračun bi trebao uključivati troškove povezane s učinkovitim praćenjem i nadzorom službi za skrbištvo te s izobrazbom.

6. Sudjelovanje djece

Mehanizmima i postupcima za skrbištvo i zakonsko zastupanje trebalo bi se poštovati pravo djeteta na izražavanje i njegovim bi se stavovima trebala davati primjerena težina. Djeca bi trebala na razumljiv način dobivati odgovarajuće informacije o opsegu mehanizama za skrbištvo te o dostupnim službama koje bi im mogle pružiti pomoć.

Djeca bi također trebala biti primjereno obaviještena o njihovim pravima i mogućnosti za podnošenje pritužbi kada smatraju da njihovi skrbnici ne poštuju njihova prava.

2. Sustavi skrbništva: početna razmatranja

Uključivim sustavom skrbništva pridonosi se učinkovitom sprječavanju zlostavljanja i iskorištavanja djece, uključujući trgovanja djecom. Time se povećava učinkovitost zaštite i oporavka. Ovim su poglavljem obuhvaćena osnovna razmatranja o sustavima skrbništva koji su nužni za osiguranje učinkovite zaštite djece, kao što je radni status skrbnika, zahtjevi povezani s kvalifikacijama i zaštitne mjere u pogledu sukoba interesa.

2.1. Što mora biti propisano u zakonodavstvu i/ili politici

Postoje određeni osnovni zahtjevi koje treba pojasniti na transparentan način. Stupanj do kojeg su ti zahtjevi propisani u nacionalnom zakonodavstvu može se razlikovati ovisno o pravnom sustavu. Međutim, osnovni aspekti trebali bi biti jasno definirani. Oni uključuju sljedeće:

- postupke zapošljavanja i imenovanja, uključujući radni status skrbnika i zakonskih zastupnika;
- dužnosti, prava i odgovornosti skrbnika i zakonskih zastupnika;
- stručne zahtjeve, kvalifikacije i postupke provjere skrbnika;
- zahtjeve u pogledu izobrazbe;
- postupke praćenja i nadzora, uključujući pristupačan mehanizam za podnošenje pritužbi za djecu;
- prava djece da izraze svoja stajališta u različitim fazama postupka i dužnost osigurati da nadležna tijela uzmu u obzir ta stajališta i daju im odgovarajuću težinu.

2.2. Jedan ujednačeni sustav skrbništva za svu djecu?

Nijedna država članica EU-a nema sustav skrbništva samo za djecu žrtve trgovanja.

Izvor: FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi).

Kako bi mogao učinkovito funkcionirati, sustav skrbnništva trebao bi biti sastavni dio nacionalnog sustava za zaštitu djece i morao bi djelovati u okviru zakona i postupaka za zaštitu djece. Taj pristup priznat je u *Strategiji EU-a za iskorjenjivanje trgovanja ljudima za razdoblje 2012–2016.* u kojoj je navedeno da su „za zadovoljavanje potreba različitih skupina djece, uključujući žrtve trgovanja, važni sveobuhvatni sustavi zaštite usmjereni na djecu kojima se osigurava međuagencijska i multidisciplinarna koordinacija”.

Imenovanje skrbnika može biti obavezno u različitim situacijama, primjerice za djecu bez pratnje ili odvojenu djecu koja se nalaze izvan države podrijetla ili za djecu koja podnesu zahtjev za azil ili, unutar države podrijetla, za djecu roditelja čini su interesi u sukobu s interesima djeteta.

Neke države članice imaju jedan sustav skrbnništva za svu djecu, dok u drugima postoje različiti sustavi ovisno o migracijskom statusu djeteta. Te razlike utječu na postupanje prema djeci žrtvama trgovanja jer djeca žrtve u EU-u mogu imati različiti migracijski pravni položaj. To mogu, primjerice, biti:

- djeca kojom se trguje ili koja se iskorištavaju u vlastitoj državi članici EU-a;
- državljani EU-a kojima se trguje iz jedne države članice EU-a u drugu;
- državljani trećih zemalja koji imaju dozvolu boravka ili pravo boravka i kojima se trguje;
- državljani trećih zemalja čiji je status nezakonit i kojima se trguje.

U nekim zemljama imenovanje zakonskog skrbnika ovisi o primjeni međunarodne zaštite. Stoga se svakoj žrtvi trgovanja ljudima ne osigurava automatski pomoć zakonskog zastupnika. Zakon i praksa o imenovanju zakonskog zastupnika razlikuju se među državama članicama. U nekim je državama članicama imenovanje zakonskog zastupnika rijetka pojava jer se ne otkrivaju žrtve trgovanja ljudima i/ili se institucije za skrb o djeci ne bave tim pitanjem.

Izvor: FRA (2009.), Trgovanje djecom u Europskoj uniji. Izazovi, izgledi i dobra praksa, dostupno na: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/529-Pub_Child_Trafficking_09_en.pdf

Žrtava trgovanja ima i među podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Pravni položaj djece može se s vremenom promijeniti iz jedne kategorije u drugu. Integriranim pristupom osigurava se da su djeca u središtu, bez obzira na njihov pravni ili boravišni položaj. Međutim, iako je potreban integrirani pristup zaštiti djeteta, svejedno je potrebno stručno znanje i odgovori utemeljeni na problemima te bi se trebali staviti u kontekst općeg sustava.

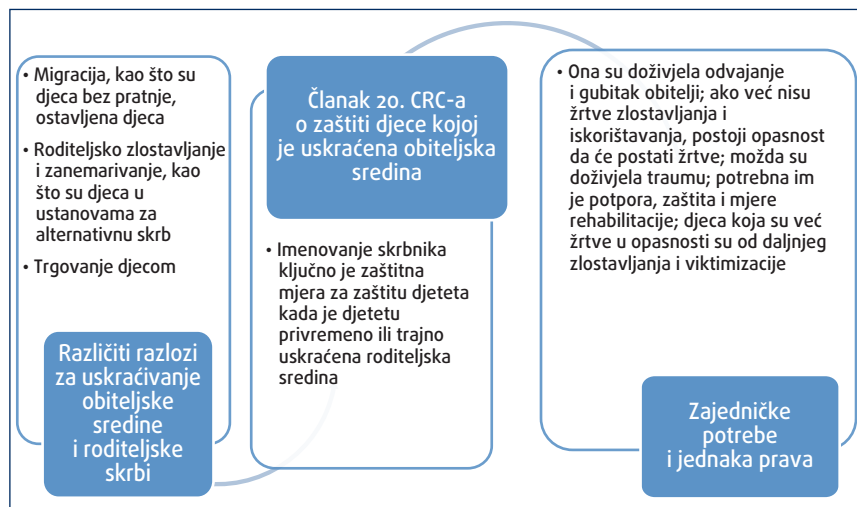
Djeca žrtva trgovanja često su bez pratnje, iako postoje slučajevi kada su u trgovanje i iskorištavanje umiješani roditelji djece ili zakonski skrbnici, ili kada se djetetom trgovalo zajedno s njegovim roditeljima. Odvajanje od roditelja može biti rezultat iskorištavanja i trgovanja djetetom ili može biti jedan od čimbenika rizika koji su pridonijeli trgovanju djetetom.

Budući da je potrebno spriječiti trgovanje ljudima, nadležna tijela trebala bi posvetiti posebnu pozornost djeci kojoj je iz različitih razloga privremeno ili trajno uskraćena roditeljska sredina. To se posebno odnosi na djecu koja žive u ustanovama za skrb i na djecu bez pratnje.

Posebnu pozornost treba posvetiti djeci s invaliditetom, uključujući intelektualnu i psihičku nesposobnost, koji su vrlo rizična skupina za iskorištavanje i zlostavljanje. Invaliditet može također biti posljedica trgovanja. Djeca kojima se trgovalo i koja su zlostavljana sklonija su invaliditetu zbog fizičke i psihološke traume.

Na slici 6. prikazane su različite okolnosti, ali zajedničke potrebe i prava djece bez pratnje ili odvojene djece.

Slika 6. Zajedničke potrebe i jednaka prava sve djece kojima je uskraćena roditeljska sredina

Izvor: FRA.

Djeca koja se dugoročno nalaze u ustanovama za skrb imaju dodatne potrebe. Ta djeca ne samo da su odvojena od roditelja već mogu razviti emocionalni odnos s trgovcem, odnosno odnos ovisnosti, djelomično zbog svojih psihosocijalnih potreba. U takvim je slučajevima potrebna procjena specijalista kako bi se osigurala primjerena zaštita i briga. Kada se takva djeca vrate u sredinu za alternativnu skrb, treba uspostaviti posebne zaštitne mjere za zaštitu te djece i ostale ranjive djece od trgovaca.

2.3. Vrsta radnog odnosa skrbnika: stručnjaci ili dobrovoljci?

Države članice dužne su osigurati imenovanje skrbnika za zaštitu najboljih interesa i opće dobrobiti djeteta te osigurati odgovarajućeg zakonskog zastupnika.

Kako bi se osiguralo da svako dijete ima kvalificiranog i stručnog skrbnika, **skrbnike bi trebalo zaposliti**. Moraju postojati jasne linije odgovornosti s imenovanim nadležnim tijelom za skrbištvo.

Dobrovoljci mogu pružati važnu **potporu** imenovanom skrbniku radeći pod njegovim ili njezinim stručnim nadzorom. Međutim, sustav skrbištva ne bi se trebao u potpunosti oslanjati na dobrovoljne službe, odnosno na skrbnike koji nisu obrazovani stručnjaci, bez obzira na to jesu li zaposleni ili samozaposleni. Sustavu utemeljenome samo na dobrovoljcima može nedostajati kontinuitet i održivost. Skrbnici možda neće imati nužno znanje i stručnost. Time se djeca izlažu dodatnim rizicima, posebno zašto što su često doživjela traumu i potrebna im je posebna zaštita i liječenje. Nadalje, mehanizmi odgovornosti i praćenja dobrovoljnih skrbnika mogu biti slabi ili ih može biti teško provoditi.

„Bez poricanja dodane vrijednosti pojedinačnih dobrovoljaca ili uzorne posvećenosti i odlučnosti nekih od njih, u ovom se pogledu sustav stručnih skrbnika preferira nad dobrovoljnim sustavom. Ako je to nemoguće, dobrovoljci su druga najbolja mogućnost ili rezervna mogućnost.”

Izvor: ENGI (Europska mreža skrbišćkih institucija) (2011.), Briga za maloljetnike bez pratnje Minimalni standardi, čimbenici rizika i preporuke za praktičare, *Skrbištvo u praksi, završno izvješće, Utrecht, str. 17, dostupno na: <http://engi.eu/about/documentation/>*

Stoga bi trebalo biti najvažnije osigurati da isti standardi primjenjuju kada se skrbnicima imenuju dobrovoljci i stručni skrbnici. To uključuje kvalifikacije, postupke provjere, izobrazbu, mehanizme praćenja i mjere odgovornosti. Za dobrovoljne skrbnike mogu se upotrebljavati i kodeksi ponašanja i pisane smjernice za zapošljavanje, izobrazbu, praćenje, evaluaciju i nadzor koje su pripremili stručni skrbnici.

Svim dobrovoljcima koji pomažu u postupku skrbi i zaštite ranjive djece trebalo bi ponuditi nadzor i trajnu potporu. To je posebno važno za one dobrovoljce koji su imenovani skrbnicima ili koji izvršavaju dužnosti skrbnika za djecu žrtve trgovanja.

Dobrovoljcima koji moraju obavljati dužnosti skrbnika trebalo bi nadoknaditi troškove obavljanja dodijeljenih im zadaća.

2.4. Tko može biti skrbnik

Stručne kvalifikacije

Skrbnici moraju biti kvalificirani i osposobljeni postupati u skladu s velikim brojem zakona i postupaka kojima se uređuju azil, migracije ili druga pitanja kojima će se možda morati baviti. Stručne kvalifikacije koje mora imati skrbnik trebale bi biti propisane u nacionalnom zakonodavstvu ili u službenim dokumentima. Nadležna tijela za skrbništvo trebala su napisati politike u kojima su utvrđeni jasni postupci, metode i norme za zapošljavanje, izobrazbu, praćenje, evaluaciju i nadzor imenovanih skrbnika.

Nadležna tijela za skrbništvo trebala bi osigurati da imenovani stručnjaci imaju stručno znanje i iskustvo potrebno za učinkovito zastupanje najboljih interesa djece i za izvršavanje njihovih dužnosti.

U nacionalnom zakonodavstvu nisu uvijek propisani posebni stručni ili obrazovni kvalifikacijski zahtjevi za skrbnike. To posebno vrijedi za dobrovoljce koji su imenovani kao skrbnici. S druge strane, nacionalno zakonodavstvo obično je usmjereno na moralne i osobne značajke koje bi trebali imati potencijalni skrbnici.

FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi).

To znači da osobe koje se imenuju skrbnicima moraju posjedovati sljedeće:

- stručnost i iskustvo u području dobrobiti i zaštite djece, uključujući za razvoj djece i dječju psihologiju;
- razumijevanje kulturnih pitanja i pitanja spola;
- dovoljno znanje o nacionalnim sustavima za zaštitu djece te o nacionalnim zdravstvenim i obrazovnim sustavima;
- dovoljno znanje o pravnom okviru.

Skrbnici imaju ključnu ulogu u sprječavanju zlostavljanja i iskorištavanja djece. Oni bi stoga trebali biti svjesni posebnih čimbenika rizika za djecu povezanih s trgovanjem ljudima i biti upoznati sa strategijama za izbjegavanje nestajanja djece iz smještajnih objekata. Skrbnici bi trebali znati kako se obratiti specijaliziranim službama, uključujući europski telefonski broj za nestalu djecu: www.hotline116000.eu/

Skrbnici moraju imati nužno znanje za prepoznavanje i otkrivanje djece žrtava. Osobe koje rade s djecom žrtvama trebale bi također znati i razumjeti posebna prava i potrebe djece žrtava trgovanja i trebale bi moći ocijeniti njihove potrebe i zadovoljiti ih na pristojan, pažljiv, stručan i nediskriminacijski način.

U tablici 2. navedeni su zahtjevi i kriteriji propisani u različitim pravnim izvorima.

Tablica 2.: Tko može biti skrbnik? Izvori u dokumentima politika i zakonodavstvu EU-a

Instrument	Odgovoran	Nema sukoba interesa	Neovisan	Kvalificiran	Osposobljen
Instrumenti Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe					
Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6 CRC/GC/2005/6	stavak 33.	stavak 33.	-	stavak 33. stavak 95.	stavak 95.
Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi A/HRC/11/L.13	stavak 19. stavak 101.	-	stavak 103.	stavak 103.	stavak 57. stavak 103.
Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima iz 2005.	-	-	članak 29. stavci 1. i 3. (opća odredba)	članak 29. stavci 1. i 3. članak 10. stavak 1. (opća odredba)	članak 29. stavak 3.
Instrumenti Europske unije					
Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)	-	-	-	-	uvodna izjava 25. članak 18. stavak 3.
Direktiva o uvjetima prihvata (2013/33/EU)	-	članak 24. stavak 1.	-	članak 24. stavak 1. članak 24. stavak 4.	članak 24. stavak 4.
Direktiva o postupcima azila (2013/32/EU)	-	članak 25. stavak 1. točka (a)	-	članak 25. stavak 1. točka (a)	-
Direktiva o kvalifikaciji (2011/95/EU)	članak 31. stavak 1.	-	-	članak 31. stavak 6.	članak 31. stavak 6.
Uredba Dublin (EU) br. 604/2013	-	-	-	članak 6.2.	
Direktiva o žrtvama (2012/29/EU)	-	-	-	-	članak 25. uvodna izjava 61. (opća odredba)
Direktiva o seksualnom zlostavljanju djece (2011/93/EU)	-	-	-	-	članak 23. stavak 3. uvodna izjava 36. (opća odredba)

Spolna i kulturološka pitanja

Djeci bi u što većoj mjeri trebalo pružiti prilagođenu njegu i pomoć.

UNICEF je razvio praktični alat s informacijama o koracima i postupcima koji čine „dobru praksu“ u pogledu zaštite djece žrtava trgovanja ljudima i pomoći takvoj djeci. Njime su sveobuhvatno obuhvaćeni aspekti spola i kulturnog identiteta povezani sa skrbi za žrtve i pomoći žrtvama.

Izvor: UNICEF (2008.), Referentni vodič za zaštitu prava djece žrtava trgovine ljudima u Europi, Ženeva, dostupno na: http://www.unicef.org/ceecis/UNICEF_Child_Trafficking_low.pdf

Posebnu pozornost treba posvetiti spolnim i kulturološkim aspektima. Kada je to moguće i poželjno, treba imenovati skrbnika istog spola, posebno za djevojčice koje su žrtve seksualnog iskorištavanja (vidjeti isto [odjeljak 6.5.](#) o pitanjima povezanim sa spolom i zdravstvenom skrbi).

Skrbnici bi trebali stjecati kulturološki osjetljive sposobnosti, stavove i vještine kojima se jača komunikacija među kulturama i interakcija s djecom iz različitih kulturoloških sredina. To će uključivati znanje o utjecaju kulture na vjerovanja i ponašanje drugih te svijest o vlastitim kulturološkim atributima i stereotipima i o njihovom utjecaju na ponašanje i vjerovanja osoba.

Djeca žrtve trgovanja ljudima dijele niz zajedničkih iskustava i okolnosti, ali se razlikuju po kulturi, spolu, dobi i iskustvima prije, tijekom i nakon trgovanja. Tu individualnost treba priznati.

Nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi promicati aktivnosti izobrazbe skrbnika o spolu i kulturološkim aspektima potpore žrtvama; promicati kulturološku i spolnu raznolikost i uključivost u zapošljavanju osoblja i dobrovoljaca; osigurati pristup uslugama pismenog i usmenog prevođenja kvalificiranog osoblja; i upotrebljavati kulturološke posrednike (vidjeti također [poglavlje 7.](#)).

Provjera

Nijednom skrbniku ne bi trebalo biti dopušteno raditi prije nego što je prošao postupak provjere. Treba poduzeti proaktivne mjere zaštite kojima će se zaštititi poštovanje dječjih prava i umanjiti rizik od zlostavljanja ili iskorištavanja djece ili neke druge povrede njihovih prava.

Nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi imati pisanu politiku kojom se osigurava da se mogu provjeriti reference skrbnika i da osobe imenovane skrbnicima zadovoljavaju najmanje minimalne zahtjeve u pogledu obrazovanja, izobrazbe i iskustva.

Svi kandidati za skrbnike moraju proći provjeru kaznene evidencije i upisnika zlostavljača. **Člankom 10. Direktive o suzbijanju seksualnog zlostavljanja (2011/93/EU)** sprječavaju se osobe osuđene zbog počinjenja određenih kaznenih djela u obavljanju profesionalnih djelatnosti koje uključuju redoviti doticaj s djecom. Ključnu važnost ima provjera kaznene evidencije u pogledu mogućih osuda povezanih sa zlostavljanjem i iskorištavanjem djece i/ili drugim nezakonitim aktivnostima kao što su kaznena djela povezana s drogom, što bi moglo upućivati na moguće rizike za dijete. Važno je ne samo izvršiti te provjere u trenutku zapošljavanja ili izvornog imenovanja skrbnika već ih također treba sustavno provoditi.

Isti postupci provjere trebali bi se primjenjivati na sve skrbnike, uključujući dobrovoljne skrbnike.

Sukob interesa

Agencijama ili osobama čiji bi interesi mogli biti u sukobu s interesima djeteta ne bi trebalo biti dopušteno da budu skrbnici. Skrbnici bi trebali biti u mogućnosti donositi neovisne i nepristrane odluke, ocjene i zastupati dijete u njegovom ili njezinom najboljem interesu te promicati i štiti dobrobit djeteta.

Stoga službe za skrbištvo i osobe koje su imenovane skrbnicima ne bi ni na koji način trebale biti povezane s policijom, nadležnim tijelima za migracije i ostalim nadležnim tijelima odgovornima za formalno utvrđivanje djeteta kao žrtve, ili za odluke povezane s povratkom, dozvolama boravka ili pravnim položajem međunarodne zaštite ili o njima ovisiti.

Službe za skrbištvo i imenovani skrbnici trebali bi biti neovisni i ne bi trebali imati financijske ili institucionalne veze s institucijama, službama ili javnim tijelima odgovornima za osiguravanje smještaja ili svakodnevne skrbi za dijete.

Skrbnici koji istovremeno rade za objekt za prihvat mogu se naći u situaciji mogućeg sukoba interesa između upravljanja centrom za prihvat i djeteta. Na primjer, od zaposlenika se očekuje da izvršavaju svoje zadaće u interesu poslodavca (objekt za skrb) te da postupaju u skladu s uputama direktora. Istodobno moraju pozivati na odgovornost objekt za skrb, njegovog direktora i osoblje za skrb i zaštitu koja se nudi djetetu.

Takva se razmatranja trebaju promatrati u svjetlu činjenice da se nasilje protiv djece često događa u ustanovi za skrb u kojoj dijete živi. Direktori ili osoblje ustanova za skrb stoga se ne bi trebali imenovati skrbnicima.

Osoblje službi za socijalnu skrb, koji su odgovorni za pružanje usluga skrbi, može se također naći u situaciji sukoba interesa.

Ako osobe imenovane skrbnicima imaju mogući sukob interesa koji bi mogao utjecati na njihovu ulogu i dužnosti skrbnika, oni bi taj sukob trebali prijaviti tijelima zaduženima za imenovanje. Tijela za imenovanje odgovorna su za ocjenjivanje mogućeg utjecaja takvog sukoba interesa.

2.5. Imenovanje rođaka kao skrbnika u kontekstu trgovanja djecom

Ako je dijete odvojeno od roditelja, ili je roditeljima onemogućeno izvršavanje roditeljskih prava i dužnosti u najboljem interesu djeteta, drugi bliski rođaci ili članovi šire obitelji mogu se, ako je moguće, imenovati skrbnicima, osim ako postoji naznaka da to neće biti u najboljem interesu djeteta, odnosno, u slučajevima sukoba interesa. Ako se članovi šire obitelji nakon procjene rizika imenuju skrbnicima, sustavom za zaštitu djece treba osigurati redovito praćenje i preispitivanje situacije djeteta. U takvim slučajevima tijelo zaduženo za skrbništvo trebala bi poduzeti dodatne mjere, kao što je imenovanje savjetnika djeteta ili obiteljskog skrbnika ili pomoćnika koji će pomoći obitelji i pratiti situaciju djeteta.

U slučaju djeteta žrtve trgovanja ljudima, nadležna tijela moraju posebno pomno provjeriti prikladnost članova obitelji u pratnji u zemlji primateljici ili rođaka u zemlji podrijetla u cilju izbjegavanja daljnjeg iskorištavanja i viktimizacije djeteta i/ili ponovnog trgovanja djetetom nakon povratka.

Kada članovi obitelji mogu i voljni su pružati svakodnevnu skrb, ali ne mogu primjereno predstavljati najbolje interese djeteta u svim područjima i na svim razinama djetetovog života, treba imenovati skrbnika koji će popuniti te praznine. To je posebno važno za djecu kojom se trgovalo i kojoj je potrebno stručno savjetovanje i potpora kada sudjeluju u sudskim postupcima koji su često višestruki ili dugotrajni.

2.6. Zastupnici i/ili zakonski zastupnici

Zakonsko zastupanje jedna je od ključnih funkcija skrbništva, zajedno sa zaštitom najboljih interesa djeteta i osiguravanjem njegove ili njezine dobrobiti (vidjeti također [sliku 1.](#)). Ako se u zakonodavstvu EU-a i nacionalnom zakonodavstvu daje prednost toj funkciji, treba pripaziti da se usmjeravanjem na zakonsko zastupanje ne zanemare druge dvije funkcije.

U zakonodavstvu EU-a predviđeno je imenovanje zastupnika za djecu bez pratnje koja traže međunarodnu zaštitu **Direktiva o postupcima azila (članak 25.)**. U njemu se također štite prava djece žrtava u kaznenim istragama postupcima kada je, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, nositeljima roditeljske odgovornosti onemogućeno zastupanje djeteta zbog sukoba interesa između njih i djeteta žrtve (**članak 15. stavak 1. Direktive o suzbijanju trgovanja (2011/36/EU); članak 20., Direktive EU-a o suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece (2011/93/EU); članak 24., Direktive o žrtvama (2012/29/EU)**).

U zakonodavstvu EU-a „zastupnik” ili „zakonski zastupnik” definirani su kao „osoba ili organizacija koju su nadležna tijela imenovala da maloljetniku bez pratnje pomaže i da ga zastupa, kada roditelji to ne mogu učiniti, u građanskim, upravnim ili sudskim postupcima u cilju osiguranja najboljih interesa djeteta i ostvarivanja pravne sposobnosti za dijete, ako je potrebno” (**članak 2. točka (j), Direktiva o uvjetima prihvata (2013/33/EU)**).

Stoga je jedina svrha imenovanja zastupnika osigurati zastupanje djeteta u određenim postupcima pa se to ne može smatrati istovjetnim imenovanju skrbnika. Mandatom zakonskog zastupnika nisu obuhvaćeni svi aspekti života i razvoja djeteta.

Stoga bi skrbnika trebao imenovati u svim slučajevima kada je djetetu uskraćena roditeljska sredina, bez obzira na imenovanje zakonskog zastupnika. Taj bi pristup trebao biti u duhu CRC-a i članka 24. **Povelje o temeljnim pravima EU-a**.

Ako je zakonski zastupnik imenovan prije dodjele skrbnika, zakonski zastupnik trebao bi nastaviti raditi (ako je njegova stručnost još uvijek potrebna) u uskoj suradnji sa skrbnikom djeteta.

Zakonski zastupnik mora skrbnika i dijete redovito obavješćivati o postupku, uključujući o mogućim odlukama koje će biti donesene, te dati povratne informacije o ishodu njegovih ili njezinih postupaka.

2.7. Pravno savjetovanje i pravna pomoć

Uz zakonsko zastupanje, djeca imaju pravo na pravnu pomoć u određenim upravnim, kaznenim ili građanskim postupcima.

Pravo na pravnu pomoć ostvaruje se imenovanjem odvjetnika ili drugog kvalificiranog pravnog stručnjaka koji pruža pravnu pomoć, govori u ime djeteta ili za ga zastupa u pisanim izjavama ili osobno pred upravnim i pravosudnim tijelima u kaznenim

Europsko vijeće za izbjeglice i prognanike (ECRE) razvilo je alat za kvalitetu pravne pomoći djeci bez pratnje. Cilj alata je pomoći državama članicama da unaprijede sustave pravne pomoći i pravnim savjetnicima da pruže učinkovitu pravnu pomoć. Alat je razvijen u okviru projekta „Pravo na pravdu: Kvaliteta pravne pomoći za djecu bez pratnje“, koji je sufinancirao EU.

Alat će biti dostupan u drugom tromjesečju 2014. zajedno s drugim materijalima projekta na: <http://ecre.org/component/content/article/63-projects/325-right-to-justice.html>.

postupcima, migracijskim ili ostalim pravnim postupcima predviđenima u nacionalnom pravu.

Člankom 15. stavkom 2. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU), ako se čita u svjetlu uvodne izjave 19., djeci žrtvama trgovanja daje se pravo da bez odgode pristupe besplatnom pravnom savjetovanju i zakonskom zastupanju, uključujući za potrebe odštetnog zahtjeva, osim ako imaju dovoljno

financijskih sredstava. Slične odredbe nalaze se u **Direktivi o žrtvama (2012/29/EU) (članak 13.)** i u **Direktivi o seksualnom iskorištavanju djece (2011/93/EU) (članak 20.)**.

Ako dijete sudjeluje u upravnom, kaznenom ili građanskom postupku, skrbnik i/ili drugi zastupnik – ako mu nije imenovan skrbnik – trebali bi osigurati da dijete ima pristup besplatnoj pravnoj pomoći i da nadležna tijela imenuju kvalificiranog pravnog stručnjaka u skladu s nacionalnim zakonskim odredbama.

Kada imenovanje ne obavljaju nacionalna nadležna tijela po službenoj dužnosti, skrbnik ili drugi zastupnik trebali bi pokrenuti postupak imenovanja podnošenjem zahtjeva nadležnim tijelima.

Uloga kvalificiranog odvjetnika ili drugog kvalificiranog pravnog stručnjaka koji pruža pravno savjetovanje i pravnu pomoć djetetu razlikuje se od mandata i stvarne uloge „zastupnika“ ili „zakonskog zastupnika“ kako je definiran u zakonodavstvu EU-a (vidjeti [poglavlje 1.](#) i udžbenik o [ključnom nazivlju](#)).

Uvijek treba uzeti u obzir razlikovanje između uloga, čak i ako osobe imenovane „zastupnicima“ ili „zakonskim zastupnicima“ imaju pravno obrazovanje ili su pravnici ili odvjetnici, što je slučaj u mnogim državama članicama EU-a.

Pristup pravnom savjetovanju i pravnoj pomoći, koje pruža neovisni i kvalificirani pravni stručnjak, dodatna je zaštitna mjera u zaštiti i promicanju najboljih interesa djeteta.

3. Upravljanje skrbnicima

U ovom se poglavlju opisuje sustav koji bi trebalo uspostaviti za upravljanje skrbnicima. Njime su obuhvaćene funkcije potpore i nadzora tijela kojem je povjereno upravljanje skrbnicima te mreža suradnje s drugim tijelima koju treba uspostaviti. Smjernice navedene u ovom odjeljku primjenjuju se i na sustave za zakonsko zastupanje djece.

3.1. Nadležno tijelo za skrbiništvo

Nacionalnim zakonodavstvom trebalo bi odrediti neovisno tijelo odgovorno za pitanja skrbiništva. Takvo nadležno tijelo trebalo bi biti sastavni dio nacionalnog sustava za zaštitu djece. Ako je osnovano više od jednog nadležnog tijela za skrbiništvo radi zadovoljavanja različitih potreba (na primjer, odvojeno tijelo za državljane trećih zemalja), ona bi trebala biti sastavni dijelovi sustava. Nadležno tijelo trebalo bi biti i dio nacionalnog mehanizma za upućivanje za djecu žrtve trgovanja ljudima. Nadležno tijelo za skrbiništvo trebalo bi biti neovisno, primjerice, od državnih tijela koja odlučuju o boravišnom statusu djeteta, o oduzimanju djeteta od roditelja ili o smještaju djeteta u sustav alternativne skrbi (vidjeti također [odjeljak 2.4.](#) o sukobu interesa). Ono bi trebalo biti odgovorno za postupke imenovanih skrbnika. Mandat i funkcije nadležnih tijela za skrbiništvo trebali bi biti jasno definirani u nacionalnom zakonodavstvu.

Države članice EU-a trebale bi dodijeliti dovoljno ljudskih i financijskih resursa nadležnom tijelu za skrbiništvo i osigurati održivo financiranje. Trebalo bi izdvojiti dovoljni proračun za troškove povezane s učinkovitim praćenjem i nadzorom službi za skrbiništvo te za nužne aktivnosti izobrazbe, čak i ako iz obavljaju druga nadležna tijela.

3.2. Pripremiti smjernice za skrbnike

Jedna od zadaća tijela nadležnog za skrbiništvo jest razviti standarde i dati smjernice osobama koje rade kao skrbnici. Treba razmotriti praktične smjernice i standardne radne postupke posebno za sljedeće tri aktivnosti:

- ocjenjivanje pojedinačnih potreba djece i rizika u pogledu zaštite;
- ocjenjivanje sposobnosti roditelja da ostvaruju roditeljsku odgovornost;

„Države moraju uspostaviti formalne postupke sa strogim postupovnim jamstvima čija je svrha ocijeniti i utvrditi najbolje interese djeteta pri donošenju odluka koje utječu na dijete uključujući mehanizme za ocjenjivanje rezultata. Države moraju razviti transparentne i objektivne postupke za sve odluke koje donose zakonodavci, suci ili upravna tijela, posebno u područjima koja izravno utječu na dijete ili djecu.“

Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 14 (2013), stavak 87., 29. svibnja 2013., CRC/C/GC/14

- utvrđivanje najboljih interesa djeteta kada nadležna tijela utvrde trajno rješenje.

U smjernicama bi trebale biti jasno definirane osobe odgovorne za provedbu takvog ocjenjivanja, čimbenici koje treba uzeti u obzir i način njihova vrednovanja, rokovi i trajanje postupka ocjenjivanja i uloge različitih uključenih stručnjaka. One bi trebale uključivati pravo djeteta da na izražavanje njegovih ili njezinih stavova i na njihovo uzimanje u obzir.

Radi poštovanja standarda kvalitete, tijela nadležna za skrbništvo trebala bi također razmotriti pripremu kodeksa ponašanja za skrbnike i zakonske zastupnike. U kodeksu bi bili jasno definirani etički standardi koje u svojem radu moraju poštovati skrbnici i zakonski zastupnici. U kodeksima ponašanja za skrbnike trebala bi biti jasno navedena pravila o načelu povjerljivosti.

Tijela nadležna za skrbništvo trebala bi biti odgovorna osigurati uspostavu učinkovitih mehanizama za informiranje djeteta i ostalih osoba koje su odgovorne za njihovu skrb ili u njoj sudjeluju, kao što su socijalni radnici i osoblje smještajnih objekata, o opsegu dužnosti skrbništva.

Informacije prilagođene djeci

Kao preduvjet za ostvarivanje prava na izražavanje (**članak 12., CRC-a**), nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi osigurati da djeca dobiju i razumiju odgovarajuće informacije o području primjene mehanizama skrbništva te o svim dostupnim službama koje bi mogle pružiti pomoć i potporu. Djeca bi također trebala biti primjereno obaviještena o njihovim pravima i mogućnosti za podnošenje pritužbi kada smatraju da njihovi skrbnici zlorabe ili umanjuju njihova prava.

„Mnoga djeca nisu potpuno svjesna odgovornosti skrbnika ili imaju li skrbnika ili tko je on. Čak ni neki odrasli ispitanici – koji nisu sami skrbnici – nisu bili sigurni koja je uloga skrbnika, primjerice, podrazumijeva li to samo pravnu pomoć ili i socijalnu pomoć.“

Izvor: FRA (2010.), Djeca odvojena od roditelja koja traže azil u državama članicama Europske unije, *Usporedno izvješće*, dostupno na: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEFAC-comparative-report_EN.pdf

Nadležna tijela za skrbništvo trebala bi stoga razmotriti razvoj informativnog materijala prilagođenog djeci na jezicima koje će djeca moći razumjeti te dati smjernice o širenju takvih materijala.

Informacije djeci treba pružati na različite načine, uključujući usmenim putem, pisanim putem, putem društvenih medija ili na neki drugi način, kako je primjerno (vidjeti i poglavlje 7.).

Informacije koje se pružaju djeci trebale bi obuhvaćati sljedeće:

- zadaće, prava i dužnosti skrbnika;
- povjerljivost komunikacija i njihova ograničenja te pristupačnost skrbnika;
- ulogu, prava i dužnosti zastupnika;
- pojedinačne mehanizme za podnošenje pritužbi koji su dostupni djetetu za prijavu povreda njegovih ili njezinih prava;
- prava djeteta uzimajući u obzir posebnu situaciju svakoga pojedinog djeteta, u pogledu boravišnog statusa, potrebe za međunarodnom zaštitom, potrebe za pružanjem potpore žrtvama i slično;
- dostupne mjere pomoći i zaštite i postojeće pružatelje usluga, ovisno o posebnoj situaciji djeteta, uključujući telefonske linije za pomoć;
- razne kaznene, upravne i građanske postupke u kojima bi dijete moglo sudjelovati, uključujući pristup naknadi.

3.3. Koordinacija i suradnja s drugim agencijama i nadležnim tijelima

Skrbnik mora štiti dobrobit djeteta i kontinuitet njege koja je djetetu potrebna. Međutim, skrbnici ne smiju udvostručavati rad drugih dionika. Zadaća skrbnika je koordinirati, ali ne zamijeniti rad socijalnih radnika u području zaštite djece, tijela nadležnih za socijalnu skrb ili osoblja koje se brine o djeci. Skrbnik bi trebao biti referentna osoba djeteta i djelovati kao veza između djeteta i specijaliziranih agencija, pojedinaca i pružatelja usluga.

Skrbnik bi trebao koordinirati različite pružatelje usluga i osigurati primjerenom funkcioniranje mreže usluga za pružanje potpore djetetu. Države članice EU-a trebale bi uspostaviti učinkovite mehanizme koordinacije i poticati suradnju između nadležnog tijela za skrbništvo i tijela povezanih sa djecom žrtvama trgovanja ljudima. Taj je pristup predviđen [Direktivom o suzbijanju trgovanja ljudima](#) (2011/36/EU) i dalje je razrađen u strategiji EU-a u kojoj je navedeno da je za „multidisciplinarnu, dosljednu politiku borbe protiv trgovanja ljudima potrebno sudjelovanje raznolikije skupine

dionika nego prije”, kao što su nadležna tijela za migracije i policijska tijela, civilno društvo i konzularno i diplomatsko osoblje, službe za djecu i pružanje potpore žrtvama.

Takvu suradnju mogu pomoći formalni protokoli i sporazumi između nadležnog tijela za skrbništvo i ostalih uključenih tijela. U njima se također objašnjava tko je odgovoran za određenu zadaću i olakšava se nadzor, čime se promiče odgovornost.

Moguće pojedinosti koje treba uključiti u takve ugovore o suradnji uključuju sljedeće:

- jasne odredbe o ulogama i odgovornostima svih relevantnih dionika uključenih u zaštitu djeteta;
- jasne smjernice o tome kada se treba obratiti skrbniku i/ili kada ga treba obavijestiti, uz priložene podatke za kontakt tijela nadležnog za skrbništvo i drugih tijela koja se obično bave žrtvama;
- upute o tome kako informirati dijete;
- upute o tome koje informacije o djetetu se mogu, a koje ne mogu dijeliti;
- koordinacijske mehanizme uspostavljene za pojašnjenje otvorenih pitanja i redovitu razmjenu stajališta.

Transnacionalna suradnja

Djecom se može trgovati unutar njihove vlastite zemlje ili preko granica. Kada se djecom trguje preko granica, za kazneni progon trgovaca ljudima i zaštitu žrtava od ključne je važnosti transnacionalna suradnja. Za važnost suradnje unutar EU-a i transnacionalne suradnje, vidjeti [odjeljak 4. u uvodu](#). Takva je suradnja potrebna, primjerice, za prikupljanje informacija potrebnih za utvrđivanje najboljih interesa djeteta kada se traži i provodi trajno rješenje (vidjeti isto [poglavlje 9.](#)).

Nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi olakšati transnacionalnu suradnju s relevantnim nadležnim tijelima unutar država članica EU-a i s trećim zemljama, kada je to nužno za najbolje interese djeteta. Takva suradnja ne bi trebala biti ograničena na određene kategorije djece.

Nadležna tijela za skrbništvo trebala bi biti uključena u okvir uspostavljenog mehanizma za transnacionalnu suradnju, npr. u odnosu na policijska i pravosudna tijela.

Uzimajući u obzir postojeći nacionalni okvir i ugovore o suradnji, nadležna tijela za skrbništvo trebala bi zagovarati transnacionalnu suradnju za osiguranje učinkovite zaštite djeteta i zaštitu prava djeteta.

3.4. Upravljanje predmetom

Nadležno tijelo za skrbnništvo trebalo bi osigurati da se svi skrbnici mogu **učinkovito baviti** svom djecom koja su im dodijeljena. Oni bi trebali često uspostavljati kontakt i provoditi dovoljno vremena sa svakim djetetom, pružajući svakom djetetu odgovarajuću potporu.

Obećavajuća praksa

Pronalaženje skrbnika pomoću pretraživača

Finska ima bazu podataka skrbnika koji se mogu imenovati u predmetima u vezi sa zaštitom djece. Pretraživač „Pronađi skrbnika” omogućuje brz i jednostavan pristup skrbnicima koji rade u različitim regijama države. Jednostavnom uslugom pomaže se socijalnim službama i matičnim uredima da pronađu skrbnike za zaštitu djece u regiji. U upisnik se mogu prijaviti osobe koje su sudjelovale u tečajevima izobrazbe za skrbnike, ili koje već rade kao skrbnici. Baza podataka stalno se ažurira pa se stoga savjetuje izvršiti ponovnu pretragu svaki put kada je potreban skrbnik.

Pretraživač za skrbnike izrađen je u okviru projekta „Skrbnništvo u zaštiti djece” (2005–2009.) u koordinaciji s organizacijom „Save the Children”. Odabrana lokalna i regionalna nadležna tijela sudjelovala su kao partneri.

Izvori: <https://www.thl.fi/fi/julkaisut/sahkoiset-kasikirjat/sosiaaliportti>; Marjomaa, P. and Laakso, M. (2010), Lastensuojelun edunvalvonta – lapsen oikeus osallisuuteen häntä koskevassa päätöksenteossa: Käsikirja lastensuojelun edunvalvonnasta, Helsinki, Pelastakaa lapset ry, str. 27–29.

Kada odlučuje o odlukama o raspodjeli predmeta, nadležno tijelo za skrbnništvo mora uzeti u obzir ne samo broj predmeta već i vrstu predmeta i razinu potrebne potpore. Jedan od načina na koji se može osigurati razumno opterećenje skrbnika predmetima jest utvrđivanjem određenoga najvećeg broja predmeta koji se mogu dodijeliti određenom skrbniku kako bi im se omogućilo učinkovito obavljanje dužnosti bez ugrožavanja prava djeteta. Pritom nacionalna nadležna tijela mogu uzeti u obzir međunarodne i nacionalne norme koje su razvijene za upravljanje predmetima u drugim zanimanjima, kao što je socijalni rad.

U cilju osiguranja kvalitete treba nadzirati maksimalni broj predmeta dodijeljen svakom skrbniku i urediti minimalni tjedni ili mjesečni broj kontakata s djetetom. Međutim, mora postojati fleksibilnost kako bi se uzele u obzir pojedinačne potrebe svakog djeteta, što može utjecati na učestalost kontakata.

Također treba regulirati dostupnost skrbnika. Nadležno tijelo trebalo bi osigurati da je skrbnik u blizini i izbjeći dodjelu skrbnika koji je daleko od boravišta djeteta. Ono bi također trebalo osigurati da se dijete može jednostavno obratiti skrbniku, posebno u hitnim slučajevima, i djetetu dati kontaktne podatke o skrbniku. Skrbnici bi trebali biti dostupni izvan radnog vremena. Osim toga, nadležno tijelo treba djetetu dati informacije o tome kako se ponašati u hitnim slučajevima.

Nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi **voditi evidenciju** o svoj djeci koja su mu upućena. Trebalo bi voditi spis za svako dijete u njegovoj skrbi. Nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi osigurati povjerljivost evidencije na temelju primjenjivog zakonodavstva EU-a i nacionalnog zakonodavstva o privatnosti i zaštiti podataka. Primjeri vrsta podataka koji moraju biti uključeni u pojedinačne spise uključuju sljedeće:

- datum kada je dijete upućeno službi za skrbništvo;
- datum imenovanja, ime i kontaktne podatke skrbnika te promjene u sustavu skrbništva i razloge za te promjene;
- boravišni status djeteta, smještaj i slično;
- identitet i osobne podatke o djetetu, uključujući preslike identifikacijskih dokumenata djeteta;
- sve promjene u ugovorima o skrbništvu, smještaju i/ili boravišnom statusu djeteta;
- datum i rezultate procjene potreba djeteta, podatke o osobi koja je izvršila procjenu i tko je u njoj sudjelovao;
- pojedinačni plan brige za dijete te promjene u tome planu;
- relevantne medicinske podatke o djetetu;
- obrazovanje djeteta, uključujući školske svjedodžbe;
- pojedinosti i relevantne podatke o kaznenim, upravnim i/ili građanskim postupcima, uključujući informacije povezane sa zakonskim zastupanjem djeteta;
- odluke, postupke, procjene i zastupanja koje skrbnik poduzima u ime djeteta;
- saslušanja, sastanke i ostalu komunikaciju između djeteta i drugih nadležnih tijela i službi (npr. tijela za migracije, službe za pružanje potpore žrtvama);
- interakciju između skrbnika i djeteta, uključujući datum i mjesto sastanaka;
- sve značajne događaje koji utječu na dijete;
- kada i zašto je spis zatvoren.

Ako dijete nestane, spis bi trebao sadržavati podatke o poznatim okolnostima nestanka. U spis bi trebale biti unesene i radnje koje poduzima skrbnik ili tijelo nadležno za skrbištvo, uključujući prijave policiji. Spisi moraju biti potpuni i ažurni i trebali bi slijediti dijete u cijelom razdoblju skrbištva.

3.5. Izobrazba

Skrbnici moraju imati znanje i vještine potrebne za izvršavanje svojih zadaća. To ponajprije uključuje stručnost u području zaštite djeteta kako bi se osigurala zaštita najboljih interesa djeteta.

Pored stručnosti za zaštitu djeteta, skrbnici moraju imati vještine za izravni rad s djecom. Moraju biti svjesni posebnih potreba djeteta žrtve zlostavljanja i iskorištavanja te kulturoloških pitanja u vezi s djetetom koje im je povjereno. Djeca žrtve trgovanja nalaze se u posebno ranjivom položaju, što je priznato u **Direktivi o suzbijanju trgovanja** (2011/36/EU).

Dužnost je skrbnika da ne nanose dodatnu štetu djetetu i da osiguraju zaštitu od daljnjeg zlostavljanja i/ili ponovljene viktimizacije. Uslijed nedovoljnog stručnog znanja i vještina mogu nastati nenamjerne pogreške s ozbiljnim posljedicama za dobrobit djeteta.

Osposobljeni skrbnici moći će učinkovito i pravodobno izvršavati svoje zadaće. Programima izobrazbe skrbnici stječu sposobnost i veću posvećenost radu. Nadležna tijela za skrbištvo trebala bi osigurati ponudu različitih inicijativa za izobrazbu u cilju izgradnje sposobnosti i usklađivanja vještina s novim praksama i metodološkim alatima. To bi se moglo olakšati partnerstvima sa sveučilištima, obrazovnim institucijama i ostalim relevantnim subjektima koji se bave zaštitom djece, a mogli bi pomoći ponudom izobrazbe i razvojem materijala za izobrazbu.

Obveza izobrazbe

Skrbnici stoga moraju dobiti odgovarajuću potporu u obliku izobrazbe i stručnu potporu.

Odbor UN-a za prava djeteta naglasio je da bi skrbnici trebali „posjedovati nužnu stručnost u području brige o djeci kako bi osigurali zaštitu interesa djeteta i primjerenu pokrivenost pravnih, društvenih, zdravstvenih, psiholoških, materijalnih i obrazovnih potreba djeteta na način da skrbnik, među ostalim, djeluje kao veza između djeteta i postojećih specijalističkih agencija/pojedinaca koji pružaju trajnu skrb koja je potrebna djetetu“.

Izvor: Odbor UN-a za prava djeteta (2005.), Opća napomena br. 6, Postupanje prema maloljetnicima bez pratnje i razdvojenoj djeci izvan države porijekla CRC/GC/2005/6, dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>

Samo nekoliko država članica nudi sustavnu početnu izobrazbu za skrbnike, ali ona nije nužno obvezna.

FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi)

Nadležna tijela za skrbništvo trebala bi osigurati da skrbnici prođu **početnu izobrazbu** nakon imenovanja i prije izvršavanja dužnosti skrbništva. Stoga bi trebao postojati i sustav kojim će se osigurati **tečajevi za obnovu znanja**. Skrbnici bi obavezno trebali pohađati minimalan broj sati izobrazbe godišnje koji se utvrđuje u skladu s potrebama. Nužno je razviti module izobrazbe za skrbnike u cilju osiguranja učinkovite i usklađene izobrazbe skrbnika i uspostave i promicanja standarda kvalitete.

Početna i trajna izobrazba skrbnika trebale bi biti propisane zakonom. Nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi osigurati da imenovani skrbnici pohađaju primjerenu početnu i trajnu izobrazbu, u skladu sa zakonodavstvom EU-a, kako bi mogli učinkovito izvršavati svoje dužnosti.

Certificiranje

Nadležna državna tijela i tijela za skrbništvo ne bi trebala podcijeniti štetu koju mogu nanijeti nekvalificirani skrbnici. Kvaliteta službi za skrbništvo i zaštita djece mogu se povećati certificiranim skrbnicima. Postupkom certifikacije utvrđuju se ključne sposobnosti koje mora imati skrbnik. On uključuje zahtjeve za kvalifikaciju i izobrazbu, njime se utvrđuju norme ponašanja i određuju posljedice u slučaju nezadovoljavanja tih normi.

Opći tečajevi izobrazbe

Tečajevima izobrazbe trebala bi biti obuhvaćena najmanje sljedeća opća pitanja zaštite djece:

Izobrazba skrbnika nije u načelu organizirana na sustavan i dosljedan način. Sudjelovanje skrbnika u aktivnostima izobrazbe obvezno je samo u nekoliko država članica.

FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi)

- Načela i odredbe CRC-a;
- primjerene tehnike vođenja razgovora i savjetovanja;

- razvoj djeteta i psihologija;
- pravni okvir (EU i nacionalno relevantno pravo);
- pitanja povezana sa spolom i kulturom, uključujući kulturološku osjetljivost i međukulturološku komunikaciju.

Nadalje, opći tečajevi izobrazbe za skrbnike trebali bi obuhvaćati čimbenike rizika i strategije prevencije nestajanja djece, informacije o dostupnim specijaliziranim uslugama, znanje o čimbenicima rizika za trgovanje djecom i strategije otkrivanja te pokazatelje koji se upotrebljavaju za otkrivanje djece žrtava.

Specijalizirana izobrazba

Pored opće izobrazbe, skrbnici bi trebali imati iskustvo i/ili pohađati izobrazbu koja je posebno prilagođena potrebama i pravima određenih skupina djece, kao što su djeca bez pratnje, djeca žrtve seksualnog zlostavljanja ili djeca žrtve trgovanja.

Potreba za specijaliziranom i trajnom izobrazbom svih zaposlenika i službenika koji dolaze u doticaj sa žrtvama, uključujući skrbnike, uređena je **Direktivom o suzbijanju trgovanja** (2011/36/EU), **člankom 18.** stavcima 1. i 3. u skladu s kojim „države promiču **redovito osposobljavanje** službenika koji će redovito dolaziti u kontakt sa žrtvama ili potencijalnim žrtvama trgovanja ljudima, uključujući policajce na terenu, s ciljem da ih se osposobi da prepoznaju i da rade sa žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovanja ljudima“.

Direktivom o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU) u članku 14. obvezuju se države članice da poduzmu mjere „kako bi osigurale da se poduzmu posebne kratkoročne i dugoročne mjere za pomoć i potporu djeci koja su žrtve trgovanja ljudima u njihovom fizičkom i psihološkom oporavku, nakon pojedinačne ocjene posebnih okolnosti svakog pojedinačnog djeteta žrtve, uzimajući u obzir mišljenja djeteta, potrebe i zabrinutosti s ciljem pronalaženja trajnog rješenja za dijete“. Skrbnici i svi ostali službenici koji će doći u doticaj s djecom žrtvama trgovanja ljudima i koji sudjeluju u procjeni potreba i rizika na temelju kojih se utvrđuju njihove potrebe za zaštitom i podrškom (vidjeti **odjeljak 3.5.**), trebali bi proći posebnu izobrazbu o provođenju takvih procjena. U okviru izobrazbe trebali bi se upotrebljavati uobičajeni radni postupci za pojedinačne procjene potreba, procjene rizika, procjene roditelja i utvrđivanje najboljih interesa te druge smjernice razvijene za skrbnike.

„Osobama kojima su dodijeljene dužnosti zakonskog skrbništva i svim drugim osobama zaduženim za zaštitu najboljih interesa djeteta trebalo bi osigurati primjerenu izobrazbu i potporu za primjereno izvršavanje njihovih funkcija.”

Izvor: FRA (2010.), Djeca odvojena od roditelja koja traže azil u državama članicama Europske unije, Usporedno izvješće, str. 12 dostupno na: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

Države članice EU-a trebale bi blisko surađivati s organizacijama civilnog društva u programima istraživanja i obrazovanja i u programima izobrazbe te u praćenju i evaluaciji učinka mjera za suzbijanje trgovanja ljudima (**Direktiva za suzbijanje trgovanja ljudima, uvodna izjava 6.**). Kada razvijaju i provode opću i specijaliziranu izobrazbu o pravima i potrebama posebnih skupina djece (kao što su djeca bez pratnje ili djeca žrtve trgovanja), države članice i tijela nadležna za skrbništvo trebala bi posebno surađivati s NVO-ima i ostalim javnim ili privatnim subjektima koji djeluju u tom području ili koji su razvili specijalizirane službe za svu djecu općenito i za posebne skupine. Države članice EU-a trebale bi razmotriti mogućnost suradnje s NVO-ima na razvoju modula izobrazbe i pružanju aktivnosti izobrazbe.

Ponuda specijalizirane ili napredne izobrazbe skrbnika razlikuje se među državama članicama EU-a s posebnim naglaskom na potrebe i ranjivosti posebnih skupina djece, kao što su djece države trgovanja ljudima ili djeca bez pratnje. Većina država članica uopće ne nudi takvu izobrazbu dok druge to sustavno čine.

FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi)

Kako bi djeci žrtvama trgovanja pružili optimalnu podršku, skrbnici koji s njima rade trebali bi proći dodatnu izobrazbu i imati dovoljno znanja o sljedećem:

- kulturi i trenutačnim uvjetima u državi podrijetla djeteta, uključujući kako se koristiti bazama podataka s podacima o državi podrijetla (COI) koje su razvijene u svrhe obrade zahtjeva za azil; kao što su UNHCR-ov www.refworld.org; austrijski Crveni križ www.ecoi.net; ili EASO-ov [COI portal](#);
- posebnim ranjivostima (npr. ovisnost o drogama) i psihološkim potrebama djece žrtava trgovanja ljudima;
- posebnim medicinskim potrebama (npr. djeca u opasnosti od spolnih bolesti ili žrtve koje su trudne);

- razlozima i čimbenicima rizika koji se posebno odnose na djecu u pogledu trgovanja ljudima, zajedno s različitim vrstama i sektorima iskorištavanja djece žrtava trgovanja, primjerice u seksualnoj industriji, prošenju ili sitnim kaznenim djelima;
- potrebama za zaštitom djece žrtava trgovanja ljudima, uključujući žrtve u posebno ranjivom položaju, kao što su žrtve koje su doživjele seksualno zlostavljanje ili iskorištavanje ili žrtve kojima se trgovalo uz suglasnost njihovih roditelja ili drugih osoba od povjerenja;
- pitanjima povezanim sa spolom djece žrtava (čimbenici rizika, vrste i sektori iskorištavanja koji su povezani sa spolom žrtve) i njihovim potrebama za zaštitom;
- pitanjima povezanim sa migracijskim pravnim položajem djece žrtava i njihovim pravima (razdoblje razmišljanja, prava na dozvole boravka, međunarodne potrebe za zaštitom itd.);
- podacima utemeljenima na istraživanju u okviru razvoja tog područja.

Zajedničke aktivnosti izobrazbe s drugim relevantnim agencijama

Obećavajuća praksa

Potpora skrbnicima i nadzor skrbnika

Belgijski crveni križ – Flanders razvio je projekt mentorstva za novoimeno-vane, neiskusne skrbnike. U okviru tog projekta, skrbnici se redovito sastaju kako bi razgovarali o različitim vidovima skrbištva i razmijenili savjete, znanje i iskustvo. Između sastanaka oni mogu postavljati pitanja e-poštom ili razgovarati o posebnim slučajevima u četiri oka. Mentor ih može usmjeravati, davati im informacije kada je to potrebno i pomoći im u komunikaciji i suradnji sa službenim tijelima.

Projekt je prvenstveno usmjeren na potrebe pojedinaca, dobrovoljaca i slobodnih skrbnika kojima nedostaje sustavna potpora i nadzor nudeći im strukturirani forum za olakšavanje komunikacije i suradnje. U konačnici im pomaže da se lakše nose sa svakodnevnim zadaćama i odgovornostima.

Belgijski crveni križ – Flanders radio je od 2011. na projektu u partnerstvu s Odjelom za skrbištvo Ministarstva pravosuđa.

Izvor: Belgijski crveni križ-Flanders (2012.), Godišnje izvješće 2012., dostupno na: <http://jaarverslag.rodekruis.be/content/jvs10/2012/Annualreport2012.pdf>

Skrbnici bi također trebali sudjelovati u **zajedničkim aktivnostima izobrazbe** usmjerenima na veći broj službenika i stručnjaka koji dolaze u doticaj s djecom žrtvama

i djecom izloženom opasnosti od trgovanja ljudima. Takvim zajedničkim ili multidisciplinarnim aktivnostima izobrazbe moglo bi se poticati zajedničko razumijevanje pojmova i pitanja povezanih s djecom žrtvama trgovanja ljudima i na taj način olakšati i pojačati suradnja između relevantnih dionika.

Aktivnosti izobrazbe mogle bi uključivati, primjerice, studentske posjete ili razmjenu dobre prakse između nadležnih tijela za skrbništvo u ostalim državama članicama EU-a. Takvim aktivnostima izobrazbe također bi se pridonijelo jačanju transnacionalne suradnje.

3.6. Potpora skrbnicima

Nadležna tijela za skrbništvo trebala bi skrbnicima izravno osiguravati pristup usluga potpore ili im olakšati pristup kada usluge pružaju drugi dionici.

U okviru dobre prakse skrbnici bi trebali imati pristup multidisciplinarnom timu stručnjaka od kojih mogu tražiti stručna znanja, savjete i pomoć u izvršavanju dužnosti skrbništva.

Važno je da skrbnici imaju pristup pravnim savjetima i savjetovanju koje pružaju stručni odvjetnici i/ili drugi kvalificirani pravni stručnjaci koji ih mogu primjereno informirati o pravnim pitanjima povezanim s upravnim i kaznenim postupcima u kojima bi dijete žrtva moglo sudjelovati (npr. zahtjev za međunarodnu zaštitu ili privremenu dozvolu boravka, kazneni postupci protiv trgovca, zahtjevi za naknadu).

Kada je to potrebno, treba osigurati stručne prevoditelje u cilju olakšavanja redovite komunikacije između djeteta i skrbnika ili drugog zastupnika.

Skrbnici bi trebali biti podvrgnuti sustavnom stručnom nadzoru i dobivati psihosocijalnu potporu kako bi se spriječila njihova psihološka preopterećenosti i osigurala kvaliteta njihova rada. Nadzorom se pomaže skrbnicima da steknu znanje i razviju vještine koje su im potrebne za učinkovito i djelotvornije obavljanje posla.

Skrbnici mogu djelovati samo unutar granica sustava za zaštitu djece i primjenjivog normativnog okvira. Skrbnici bi trebali biti svjesni granica svojih sposobnosti, uključujući s emocionalne perspektive.

Uvjeti rada, uključujući naknadu i broj slučajeva dodijeljenih svakom skrbniku (vidjeti isto odjeljak 3.4.), trebali bi biti takvi da se njima potiče motivacija, zadovoljstvo na radnom mjestu i kontinuitet, a tako i sposobnost skrbnika da izvršavaju svoje zadaće na najprimjereniji i najučinkovitiji način.

„Obavljanje zakonskog zastupana i ostalih funkcija zastupanja trebalo bi se nadzirati redovitim i neovisnim ocjenjivanjem, primjerice pravosudnih tijela.“

Izvor: FRA (2010.), Djeca odvojena od roditelja koja traže azil u državama članicama Europske unije, Usporedno izvješće, str. 12 dostupno na: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

3.7. Mehanizmi revizije i nadzora

Obećavajuća praksa

Olakšavanje učinkovitog sudjelovanja djeteta

Učinkovito sudjelovanje djeteta ključna je zaštitna mjera za osiguranje kvalitete sustava skrbištva. NIDOS u Nizozemskoj nastoji promicati i olakšavati suradnju djece u praćenju i ocjenjivanju službi za skrbištvo.

Djeca imaju priliku izraziti svoje mišljenje na različite načine.

- Ona govore o svojim iskustvima i izražavaju svoja mišljenja na sastancima i u anketama o njihovoj dobrobiti koje svake godine organizira nadležno tijelo za skrbištvo.
- Na kraju razdoblja skrbištva, ona popunjavaju obrazac za evaluaciju rada njihova skrbnika i provedbe njihova pojedinačnog plana.
- Ona imaju priliku izraziti prigovore protiv svojih skrbnika ako su im narušena prava ili ako smatraju da njihove potrebe nisu zadovoljene. Institucije za skrbištvo imaju zakonsku obvezu uspostaviti neovisni postupak za podnošenje prigovora. Povjerenstvo za prigovore sastoji se od najmanje tri neovisne osobe koje nisu zaposlene u samoj organizaciji.

Kako bi se osiguralo primjereno informiranje djece i olakšalo njihovo sudjelovanje, nadležno tijelo za skrbištvo pripremlilo je uvodnu mapu sa svim relevantnim informacijama o skrbištvu, uključujući postupak podnošenja prigovora. Informacije se daju na materinjem jeziku djeteta.

Izvori: Nizozemska, Zakon o skrbi o djeci (Wet op de jeugdzorg), članak 68.; Nidos (2012.), Godišnje izvješće 2011. (Jaarverslag 2011.), Utrecht, Nidos; Centar znanja o društvenim inovacijama (Kenniscentrum sociale innovatie) (2013.), Maloljetni tražitelji azila i njihovi skrbnici (Minderjarige asielzoekers en hun voogd), dostupno na: www.innovatievemaatschappelijkdienstverlening.nl/Content.aspx?PGID=43912568-1d54-4bba-a9a4-70892bf40340.

Nadležna tijela za skrbištvo trebala bi definirati dužnosti skrbnika u pogledu izvješćivanja i kriterije za praćenje. Ona bi također trebala utvrditi mjere koje treba poduzeti u slučaju da skrbnici ne ispunjuju svoje obveze, uključujući definiranje učinkovitih stegovnih mjera i okolnosti u kojima će se one primjenjivati.

Mehanizmi revizije i nadzora primjenjuju se istodobno, ali imaju različitu svrhu. Oni su nužni za praćenje kvalitete službi za skrbništvo. Njima se osigurava da se u postupku odlučivanja prednost daje najboljim interesima djeteta. Oni također imaju važnu preventivnu funkciju smanjivanjem rizika od zlostavljanja i povrede prava djeteta.

S obzirom na važnost, mehanizmi praćenja i nadzora trebali bi se temeljiti na nacionalnom zakonodavstvu. Evaluacija i praćenje ne bi trebali biti ograničeni na financijska pitanja i pitanja upravljanja predmetima već bi trebali biti opsežni i značajni i obuhvaćati pitanja kvalitete usluga i razine zaštite koja se nudi djeci. Praćenje ne bi trebalo biti ograničeno na interne mehanizme – kao što su dužnosti izvješćivanje – već bi trebalo uključivati i redovite neovisne evaluacije koje provode vanjski dionici.

Sudjelovanje djece

Učinkoviti mehanizmi praćenja moraju se temeljiti na pravu djeteta na slobodno izražavanje. Treba potpuno poštovati pravo djeteta na slobodno izražavanje i uvijek treba uvažavati stajališta i mišljenja djeteta u skladu s dobi, zrelosti i razvojnim sposobnostima djeteta, kako je propisano u **članku 12. CRC-a**.

Stoga djeca moraju biti upoznata s mehanizmima za skrbništvo i zakonsko zastupanje, sa svojim pravom na izražavanje i na uvažavanje njihova mišljenja. Informacije moraju biti primjerene i prilagođene djeci.

Djecu treba poticati da sudjeluju i omogućiti im sudjelovanje i doprinos praćenju sustava skrbništva.

Mehanizmi za podnošenje pojedinačnih pritužbi

Mehanizmi za podnošenje pojedinačnih pritužbi moraju biti pristupačni djeci. Djeca moraju biti obaviještena na jednostavan način i na jeziku koji razumiju o osobama i organizacijama kojima mogu podnijeti pritužbe protiv skrbnika, uz jamstvo povjerljivosti i tajnosti, uključujući telefonskim linijama za pomoć. Treba uspostaviti pouzdane postupke kojima će se osigurati da djeca koja iskoriste mehanizme pritužbi i prijava ne budu izložena mogućnosti osвете.

U većini država članica nije uspostavljen posebni mehanizam ili odredbe za podnošenje pritužbi protiv skrbnika. Tamo gdje postoje, mehanizmi za podnošenje pojedinačnih pritužbi nisu dovoljno razvijeni i često nisu pristupačni djeci.

FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi).

Budući da sve veći broj djece nestaje iz dječjih domova, mehanizmima za reviziju i nadzor trebalo bi pratiti praćenje stope nestajanja djece koja su u sustavu skrbištva, uključujući djece bez pratnje ili djece za koju se pretpostavlja da su žrtve trgovanja. Dubinskom evaluacijom i ocjenom kvalitete postupaka za imenovanje skrbnika i službi učinkovitije bi se riješio problem nestale djece jer bi se učinkovitim sustavom skrbištva pridonijelo rješavanju pitanja djece koja nestaju ili koja bi mogla nestati.

Redovita revizija skrbištva

Odluke o imenovanju skrbnika temelje se na procjeni pojedinačnih potreba svakog djeteta (vidjeti isto odjeljak 4.1.). Nadležno tijelo za skrbištvo trebalo bi preispitati svaki pojedini ugovor o skrbištvu u redovitim razmacima, najmanje jednom godišnje. Revizije ugovora skrbištvu moraju biti dokumentirane. U okviru tog ocjenjivanja treba uzeti u obzir djetetove stavove.

4. Dodjela skrbnika djetetu

U ovom se poglavlju nalaze smjernice o postupku imenovanja skrbnika za svako dijete. Ističe se važnost pravo-dobnog imenovanja. Osim toga, njime je obuhvaćeno trajanje skrbištva te je opisano kakva se potpora pruža djeci kada navršše 18 godina.

„Nijedno dijete nikada ne smije biti bez potpore i zaštite zakonskog skrbnika ili druge ovlaštene odgovorne odrasle osobe ili mjerodavnog javnog tijela.“

Izvor: Opća skupština UN-a, Rezolucija 64/142, Smjernice za alternativnu skrb o djeci, 24. veljače 2010., A/RES/64/142, stavak 19.

4.1. Kada treba imenovati skrbnika

Brzo imenovanje skrbnika ključna je zaštitna mjera za prava djeteta i opću dobrobit kojom se štite djeca bez pratnje i sprječava trgovanje ljudima i drugi oblici zlostavljanja i iskorištavanja djece.

Skrbnik mora biti imenovan od trenutka kada nadležna tijela otkriju dijete koje je moguća žrtva trgovanja, kada je to potrebno za zaštitu najboljih interesa i dobrobiti djeteta (*Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima* (2011/36/EU), **članak 14. stavak 2.**). Stoga bi u nacionalnom zakonodavstvu trebalo biti predviđeno da skrbnika treba imenovati čim prije moguće. U praksi je moguće da djeca bez pratnje imaju skrbnika i prije nego što je utvrđeno da su žrtve trgovanja ljudima upravo zbog toga što su bez pratnje.

Obećavajuća praksa

Osiguranje brzog imenovanja skrbnika

U okviru nizozemskog programa NIDOS, prvi kontakt između NIDOS-a i djeteta bez pratnje mora se dogoditi na dan njegova ili njezina dolaska u centar za podnošenje zahtjeva. Od tog trenutka NIDOS izvršava ulogu skrbnika i traži od suda da ga imenuje skrbnikom dok sud djetetu ne imenuje posebnog skrbnika. Kako bi se olakšalo brzo imenovanje skrbnika, NIDOS je potpisao memorandum o razumijevanju sa službama za migracije kako bi osigurao da mu se te službe odmah obrate čim otkriju dijete bez pratnje.

Poseban tim skrbnika iz NIDOS-a radi u centru za podnošenje zahtjeva Ter Apel i u amsterdamskoj zračnoj luci Schiphol. Nakon što dijete prvo zadrži policija, s njime razgovaraju skrbnici iz NIDOS-a koji pokušavaju utvrditi je li dijete žrtva trgovanja ljudima. Ako jest, dijete se premješta u zaštićeni prihvatni centar za djecu žrtve trgovanja ljudima.

Izvori: Nizozemska, Izvršni nalog, Zakon za brigu o mladima (Uitvoeringsbesluit Wet op de Jeugdzorg), članak 4.4; Kromhout, M. H. C. i Liefwaard, A. (2010.). Između kontrole i smjernica: Ocjena pilota „Zaštićeni prihvat ugroženog UMAS-a“ (Tussen beheersing en begeleiding. Een evaluatie van de pilot 'beschermde opvang risico-AMV's'). Hag, Centar za znanstvena istraživanja i dokumentaciju (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, WODC).

Brzo imenovanje skrbnika za pretpostavljene žrtve trgovanja ljudima ili za djecu bez pratnje koja su izložena riziku od iskorištavanja i zlostavljanju u skladu je s **Haškom konvencijom iz 1996.** o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece čije su članice većina država članica EU-a. U članku 5. Konvencije propisano je opće pravilo u skladu s kojim su za imenovanje skrbnika odgovorna nadležna tijela države redovitog boravišta dje-

teta. U pogledu djece izbjeglica i djece čije redovito boravište nije moguće utvrditi, nadležna je država u kojoj se dijete nalazi (**članak 6. i članak 13. Uredbe Bruxelles II, kojom se izmjenjuje Uredba (EZ) br. 2201/2003.**) Međutim, čak i kada nije nadležna, država može poduzeti hitne i privremene mjere (**članci 11. i 12. Haške konvencije iz 1996.**). U **članku 20. Uredbe Bruxelles II (kojom se izmjenjuje Uredba (EC) br. 2201/2003)** također je predviđena mogućnost poduzimanja privremenih

U praktičnom priručniku o primjeni Haške konvencije iz 1996. predlaže se da bi koristan pristup kojim bi nadležna tijela mogla utvrditi „hitnost“ određene situacije mogao biti da se razmotri postoji li vjerojatnost da će dijete pretrpjeti nepopravljivu štetu ili će biti ugrožena njegova zaštita ili interesi ako ne bude poduzeta mjera za zaštitu tog djeteta.

Izvor: Stalni ured Haške konferencije o privatnom međunarodnom pravu (svibanj 2011.). Revidirani nacrt praktičnog priručnika o primjeni Konvencije o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece od 19. listopada 1996., poglavlje 6.2.

i zaštitnih mjera, u hitnim slučajevima, u pogledu osoba ili imovine koji se nalaze u toj državi. Države članice EU-a mogu primijeniti te odredbe na imenovanje skrbnika čak i ako još nije utvrđeno uobičajeno boravište kad god nadležna tijela poduzimaju radnje kojima bi se mogla ugroziti zaštita djeteta bez pratnje.

Nadležna tijela trebala bi odrediti vremenski rok za imenovanje skrbnika počevši od trenutka kada je otkriveno dijete bez pratnje.

4.2. Koji je najbolji postupak za dodjelu skrbnika djetetu

Ključni koraci u postupku dodjele skrbnika trebali bi biti jednaki za svu djecu, čak i ako su uspostavljeni različiti sustavi skrbiništva za građane EU-a i državljane trećih zemalja. Ako se skrbnici dodjeljuju na regionalnoj ili lokalnoj razini, iste bi se zaštitne mjere trebale primjenjivati bez obzira na lokaciju. To znači, primjerice, da se vrijeme za imenovanje skrbnika ne bi trebalo znatno razlikovati između regija ili lokacija.

S obzirom na to koliko često djeca nestanu iz institucija za skrb, treba uložiti dodatne napore u sprječavanje nestajanja prije imenovanja skrbnika i/ili njegovog prvog sastanka s djetetom.

U pogledu postupka za imenovanje skrbnika treba razlikovati dvije različite situacije.

- Dijete je bez pratnje ili odvojeno od roditelja. U tim slučajevima dodjela skrbnika može odmah početi.
- Postoji sukob interesa između nositelja roditeljske odgovornosti i djeteta žrtve i zbog toga oni ne mogu osigurati najbolje interese djeteta i/ili predstavljati dijete. U tom slučaju treba imenovati privremenog skrbnika ili zakonskog zastupnika ako to smatra nužnim tijelo koje je, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, odgovorno za ocjenjivanje roditelja i procjenu rizika u svrhu donošenja odluke treba li dijete odvojiti od njegovih ili njezinih roditelja, ako je odvajanje u najboljem interesu djeteta.

Djetetu koje je sa svojim roditeljima ili primarnim njegovateljem u načelu nije potreban skrbnik. Roditelji će se pobrinuti za dobrobit djeteta. Međutim, mogu postojati situacije kada roditelji sudjeluju u trgovanju svojim djetetom, imaju sukob interesa s djetetom ili na neki drugi način ne osiguravaju najbolje interese djeteta ([Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima, članak 14. stavak 2.](#)). Kada nadležna tijela imaju razloga vjerovati, na temelju početne procjene rizika i pojedinačnih okolnosti svakog slučaja, da bi roditelji ili neki drugi primarni pružatelji skrbi mogli biti umiješani u trgovanje djetetom, ona moraju pažljivo provjeriti njihovu primjerenost za zastupanje interesa djeteta.

Odvajanje od roditelja može biti ozbiljna povreda djetetovih prava i može imati dugotrajne psihološke i društvene posljedice. U skladu s **člankom 9. CRC-a**, djeca se ne bi trebala odvajati od roditelja protiv njihove volje, osim ako je odvajanje potrebno radi najboljih interesa djeteta, primjerice ako ih roditelji zanemaruju ili zlostavljaju. **Članak 8. EKLJP-a**, kako ga tumači Europski sud za ljudska prava, upućuje u istom smjeru. Takvo odvajanje mogu izvršiti samo nadležna pravosudna tijela u skladu s primjenjivim zakonodavstvom i postupcima i ono mora biti podložno sudskoj reviziji. Moraju se primjenjivati postupovna i materijalna jamstva utvrđena u nacionalnom zakonodavstvu, bez obzira na državljanstvo djeteta.

Ako su djeca žrtve trgovanja ljudima, odrasle osobe koje su u pratnji djeteta, koji se mogu činiti roditeljima ili njegovateljima, mogu zapravo biti članovi mreža za trgovanje ljudima koji samo iskorištavaju dijete. Kada postoji sumnja u identitet odrasle osobe u pratnji, i ako nedostaje odgovarajuća dokumentacija, odgovorna nadležna tijela trebala bi pažljivo pregledati i analizirati njihov odnos s djetetom. Nadležna tijela trebala bi razviti standardizirane postupke za provjeru roditeljskih i obiteljskih odnosa. Takve ocjene trebali bi provoditi kvalificirani stručnjaci.

Kada se utvrđuje je li potrebno imenovati skrbnika, nakon postupka izvješćivanja i upućivanja i nakon otkrivanja djeteta kojem je potrebna zaštita trebale bi se primjenjivati sljedeće ključne zaštitne mjere. Pojedinačnu procjenu potreba u okviru obiteljske situacije djeteta trebalo bi provesti brzo, uzimajući u obzir navedena razmatranja (vidjeti i [poglavlje 5.](#)).

- Ako nadležno tijelo ima razuman razlog vjerovati da su roditelji sudjelovali u iskorištavanju djeteta ili trgovanju djetetom i kada je ugrožena dobrobit djeteta, potrebno je ocijeniti sposobnost roditelja za brigu o djetetu i zastupanje interesa djeteta.
- Ocjenjivanje bi trebali provoditi odgovarajući, kvalificirani stručnjaci u ime odgovornog nadležnog tijela.
- Ocjenjivanje bi trebao provoditi multidisciplinarni stručni tim, a ne jedan stručnjak.
- Dijete bi trebalo biti obaviješteno o postupcima i s njime bi se trebalo savjetovati u skladu s njegovom ili njezinom dobi, zrelosti i razvojnim sposobnostima.
- Treba evidentirati sve faze u postupku.
- Postupci bi trebali biti u skladu s primjenjivim zakonodavstvom i, ako je primjenjivo, roditelji bi trebali biti obaviješteni o postupku i njihovu pravu na zakonskog zastupnika.

Vrijeme imenovanja

Kad je utvrđena potreba za imenovanjem skrbnika, djetetu treba dodijeliti skrbnika čim prije moguće i u najkraćem vremenskom roku, koji bi trebao biti utvrđen zakonom (tablica 3.). Odluka o imenovanju trebala bi biti podložna sudskom preispitivanju.

U postupku imenovanja skrbnika djeci bi trebalo dati priliku da izraze svoje mišljenje koje treba primjereno uvažiti.

Tablica 3.: Međunarodni i europski pravni izvori o vremenu do kojeg treba imenovati skrbnika

Instrument	Podaci	Nazivlje	Imenovanje bi trebalo izvršiti čim prije nakon otkrivanja djeteta
Instrumenti Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe			
Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6 CRC/GC/2005/6		skrbnik/zakonski zastupnik	stavak 33. „Brzo“, „Hitno“ (stavak 21., stavak 24.)
Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi A/HRC/11/L.13		zakonski skrbnik ovlaštena odgovorna odrasla osoba	stavak 18.
Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima iz 2005.		zakonski skrbnik	članak 10. stavak 4.
Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)		skrbnik i/ili zastupnik	članak 14.
Instrumenti Europske unije			
Direktiva o uvjetima prihvata (2013/33/EU)		zastupnik	članak 24. stavak 1.
Direktiva o postupcima azila (2013/32/EU)		zastupnik	članak 25. stavak 1. točka (a)
Direktiva o kvalifikaciji (2011/95/EU)		zakonski skrbnik zastupnik	članak 31. stavak 1. (što prije moguće nakon odobravanja međunarodne zaštite)
Uredba Dublin (EU) br. 604/2013		zastupnik	članak 6. stavak 2.
Direktiva o žrtvama (2012/29/EU)		skrbnik posebni/zakonski zastupnik	–
Direktiva o seksualnom zlostavljanju djece (2011/93/EU)		posebni/zakonski zastupnik	–

Obećavajuća praksa

Uspostava telefonskih linija za zaštitu djece

Tijelo Češke Republike za socijalnu i pravnu zaštitu djece, koje je nadležno tijelo za skrbništvo u toj državi, uspostavilo je telefonsku liniju kojom joj se moguće obratiti izvan radnog vremena.

U slučajevima djece žrtava trgovanja ljudima, policijska nadležna tijela moraju osigurati nazočnost skrbnika ili zaposlenika nadležnog tijela kada razgovaraju s djetetom. U takvim slučajevima zaposlenici nadležnog tijela izvršavaju dužnost skrbnika po službenoj dužnosti dok sud ne imenuje službenog skrbnika.

Izvor: Češka Republika, Ministarstvo unutarnjih poslova, (Ministerstvo vnitra České republiky) (2011.), Trgovanje djecom: Preporuke za metode nadležnih tijela (Obchodování s dětmi – doporučení pro postup orgánů veřejné správy), Prag, Odbor bezpečnostní politiky, dostupno na: www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-obchodovani-s-detmi.aspx

Ako, iz praktičnih razloga, djetetu nije moguće brzo dodijeliti skrbnika, potrebno je predvidjeti imenovanje osobe koja će privremeno izvršavati zadaće skrbnika.

To bi mogao biti slučaj, primjerice, kada je sporna dob djeteta bez isprava, a time i potreba za skrbnikom, a nadležna tijela izvršavaju procjenu dobi. U **Direktivi o suzbijanju trgovanja ljudima** (2011/36/EU) izričito je propisano da se, ako se dob osobe koja je žrtva trgovanja ljudima ne može utvrditi, a postoje razlozi za vjerovanje da je ona mlađa od 18 godina, za tu osobu pretpostavlja da je dijete i ona bez odgode prima pomoć, potporu i zaštitu (uvodna izjava 22.). U toj situaciji treba imenovati skrbnika ili privremenog skrbnika (vidjeti i [odjeljak 10.1.](#) o procjeni dobi).

Odluku koja utječe na dijete u načelu treba donijeti prije imenovanja skrbnika, osim u slučaju hitnih mjera koje su potrebne za osiguranje sigurnosti djeteta i zadovoljavanje njegovih osnovnih potreba. Zaštitne mjere posebno bi trebalo uvesti kako bi se izbjeglo nestajanje djeteta u iščekivanju imenovanja skrbnika i između imenovanja skrbnika i prvog stvarnog osobnog kontakta između skrbnika i djeteta.

Nadležna tijela trebala bi skrbnicima dati dovoljno vremena da se sastanu s djetetom i pripreme dijete prije pokretanja postupka i donošenja odluka. Vremenski okviri trebali bi biti propisani u službenim smjernicama.

Poduzimanje takvih privremenih mjera dužna su osigurati nadležna tijela koja su otkrila dijete ili kojima je ta zadaća dodijeljena u nacionalnom zakonodavstvu.

Potrebno je evidentirati prijenos odgovornosti s nadležnog tijela koje je otkrilo da je dijete žrtva, kao što je policija, na službu za skrbištvo.

Davanje informacija djetetu

Nadležno tijelo za skrbištvo trebalo bi djetetu pružiti relevantne informacije o skrbniku na jeziku i na način koji dijete razumije ovisno o dobi, zrelosti i razvojnim sposobnostima djeteta.

Pri informiranju djeteta treba uzeti u obzir spol i kulturološka razmatranja. Treba uzeti u obzir posebnu situaciju i potrebe djece s invaliditetom, uključujući intelektualni i psihološki invaliditet.

Pružene informacije trebaju uključivati informacije o tome što će se dogoditi djetetu nakon imenovanja skrbnika, o ulozi i zadaćama skrbnika i o pravima i dužnostima djeteta.

Kako bi to olakšala, nadležna tijela za skrbištvo trebala bi pripremiti materijale prilagođene djeci, koje mogu upotrebljavati i druga tijela i subjekti.

Nadležno tijelo za skrbištvo trebalo bi biti odgovorno, nakon imenovanja skrbnika, djetetu pružiti sve relevantne informacije o mehanizmima skrbištva te posebno obavijestiti dijete o tome kada, gdje, kako i kome podnijeti pritužbu protiv skrbnika i protiv zlostavljanja, neprimjerenog postupanja ili povrede njegovih ili njezinih prava. Takve bi se informacije trebale davati u usmenom i/ili pisanom obliku na način prilagođen djeci i na jeziku koji dijete razumije (vidjeti i [odjeljak 3.2](#)).

4.3. Kada prestaje skrbištvo?

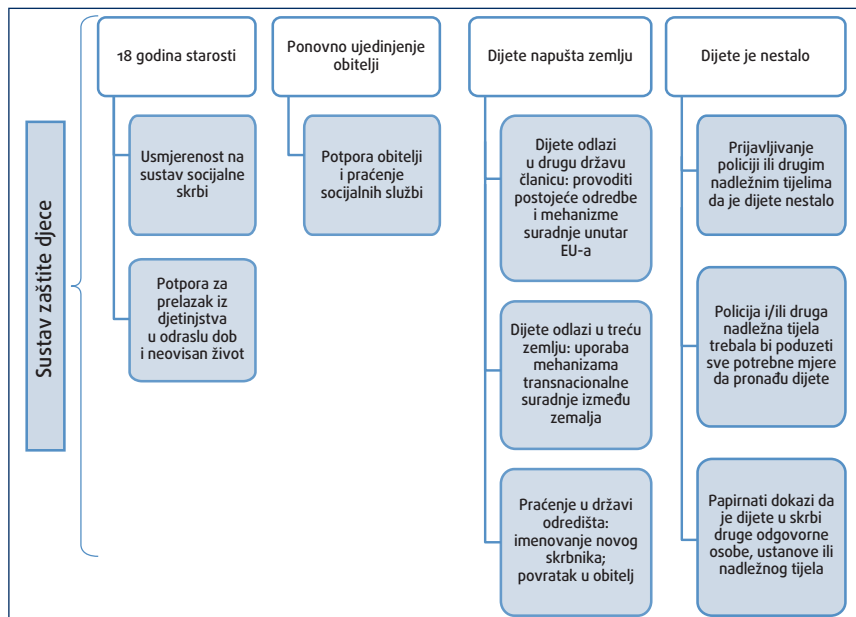
Skrbištvo mora trajati do pronalaženja i primjene trajnog rješenja koje je u najboljem interesu djeteta ili dok dijete ne postane punoljetno (vidjeti sliku 7.). U postupku traženja trajnog rješenja, treba razmotriti mogućnost ponovnog ujedinjenja djeteta s roditeljima i reintegracije obitelji, kada je to u najboljem interesu djeteta.

Ako se dijete želi preseliti u drugu državu članicu EU-a, ali se ne želi pridružiti svojoj obitelji, zadaće skrbištva u načelu se nastavljaju obavljati u državi članici u koju se dijete preselilo.

To se može olakšati uspostavom mehanizama suradnje između službi za skrbištvo u različitim državama članicama EU-a. To je element koji bi se trebao odražavati

u nacionalnim ili transnacionalnim mehanizmima upućivanja predviđenima u *Strategiji EU-a za iskorjenjivanje trgovanja ljudima*. Skrbnik bi trebao koordinirati sve postupke povezane s ponovnim ujedinjenjem obitelji, uključujući procjenu obitelji, čak u slučajevima kada obitelj djeteta živi u drugoj državi.

Slika 7. Kada prestaje skrbništvo

Izvor: FRA 2014.

Ako dijete nestane, skrbnik bi trebao odmah to prijaviti nadležnim tijelima i ostati u kontaktu sa službama za nestalu djecu, uključujući, ako je primjenjivo, s telefonskim brojem 116 000 za nestalu djecu (vidjeti i [odjeljak 6.1](#)). Ako dijete kojemu je dodijeljen skrbnik nestane, skrbnik ostaje odgovoran za dijete dok ne dobije evidentirane dokaze da je za dijete odgovorna druga odgovorna osoba, institucija ili nadležno tijelo. Odnos skrbništva uvijek bi trebalo okončati sudskom odlukom.

Skrbnici bi trebali imati pravo na naknadu za vrijeme koje provedu prijavljujući nestanak djeteta policiji i/ili drugim nadležnim tijelima predviđenima u nacionalnom zakonodavstvu i za vrijeme provedeno provjeravajući da nadležna tijela poduzimaju sve što je u njihovoj moći da pronađu dijete. Takva prava na nadoknadu moraju postojati do pronalaska djeteta i formalnog prestanka skrbničkog odnosa.

Postupci preispitivanja, norme i zaštitne mjere kojima se osiguravaju najbolji interesi djeteta trebali bi biti jednaki onima koji se primjenjuju u sustavima za zaštitu djece na svu djecu koja se nalaze u alternativnoj skrbi.

Odredbe o skrbi, zakonska prava, zakonske mogućnosti i izgledi posebno bi se mogli znatno promijeniti za djecu bez pratnje koja podliježu zakonodavstvu o migracijama kada navršše 18 godina. Vrlo je važno da su djeca dobro pripremljena na prelazak iz djetinjstva u odraslu dob i da za to dobiju nužnu potporu (vidjeti i sliku 13.).

Potreba za osiguranjem transparentnijeg i informiranijeg odrastanja istaknuta je u istraživanju o praksi država članica u rješavanju izazova s kojima se suočavaju djeca bez pratnje ili djeca odvojena od roditelja koja traže azil ili djeca izbjeglice kada navršše 18 godina.

Izvor: UNHCR i Vijeće Europe (2014.), Djeca bez pratnje i djeca odvojena od roditelja koja traže azil i djeca izbjeglice koja navršavaju osamnaest godina: Što slaviti?, dostupno na: www.refworld.org/DOCID/53281A864.HTML

S obzirom na ranjivost mladih ljudi, iako bi skrbištvo moglo završiti kada dijete završi punoljetnost, države članice EU-a trebale bi razmotriti mogućnost pružanja potpore i pomoći i nakon navršenih 19 godina kako bi se olakšao prelazak djeteta u odraslu dob

Ako su djetetu državljaninu države članice koje je starije od 18 godina dostupne usluge skrbištva i skrbi, one bi trebale biti dostupne i djeci iz drugih država, a posebno žrtvama trgovanja ljudima. Za dijete žrtvu trgovanja ljudima, povjerenje je ključni element u postupku oporavka i pronalaženja trajnog rješenja. Zbog toga bi u nekim slučajevima moglo biti potrebno duže sudjelovanje skrbnika.

Uzimajući u obzir posebnu situaciju migranata bez pratnje koji su postali punoljetni i imajući na umu najbolje interese djeteta, Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE) preporučuje državama članicama da uspostave prijelaznu skrb između dobi 18 i 25 godina. U tom bi razdoblju mladi migranti trebali nastavljati primati potporu za samostalan život uz zajamčeni pristup socijalnoj pomoći i stanovanju, obrazovnim i zdravstvenim uslugama i informacijama o relevantnom administrativnom postupku.

Izvor: Vijeće Europe, Parlamentarna skupština, Odbor za migracije, izbjeglice i prognanike (Izviješće | Doc. 13505 | 23 travnja 2014.), Djeca migranti: Koja prava imaju s 18 godina?, dostupno na: <http://website-pace.net/documents/19863/168397/20140313-MigrantRights18-EN.pdf/ea190a6e-1794-4d30-b153-8c18dc95669f> <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20589&lang=en>

Kada navršše 18 godina i ako se nalaze u državi članici EU-a koja im je domaćin, žrtve trgovanja ljudima trebale bi i dalje imati pristup odgovarajućim uslugama potpore žrtvama u skladu s **Direktivom o žrtvama** (2012/29/EU). To znači da bi osoba cijelo vrijeme trajanja trebala imati pristup uslugama oporavka, psihološkoj i medicinskoj pomoći, ako je potrebna, zakonskom zastupanju i besplatnoj pravnoj pomoći u sudskim postupcima. Takve bi se usluge trebale pružati u istim okolnostima i na istoj razini kao i žrtvama kaznenog djela koji su državljani predmetne države članice.

Ako su djeca odvojena od roditelja zbog zlostavljanja ili zanemarivanja, redovito se mora ocjenjivati sposobnost i volja roditelja da zastupaju najbolje interese djeteta. Kada se pojave novi dokazi da bi povratak u obitelj bio u najboljem interesu djeteta, skrbnik mora podržati i nadzirati taj povratak zajedno s nadležnim tijelima za zaštitu djece. Postupci preispitivanja, norme i zaštitne mjere kojima se osiguravaju najbolji interesi djeteta trebali bi biti jednaki onima koji se primjenjuju u sustavima za zaštitu djece na svu djecu koja se nalaze u alternativnoj skrbi.

4.4. Kada treba zamijeniti skrbnika

Kako bi se osigurao kontinuitet i povjerenje između djeteta i skrbnika, skrbnika u načelu ne bi trebalo mijenjati nakon što je dodijeljen djetetu, osim ako je to neizbježno zbog okolnosti slučaja.

U članku 24. stavku 1. [Direktive o uvjetima prihvata \(2013/33/EU\)](#) predviđeno je da, „da se osigura dobrobit i socijalni razvoj maloljetnika [...], osoba koja djeluje kao zastupnik zamjenjuje se samo kada je to nužno“. Dalje je propisano da „odgovarajuća tijela redovito obavljaju ocjenjivanje, uključujući u vezi s raspoloživošću potrebnih sredstava za zastupanje maloljetnika bez pratnje“.

Privremeni skrbnici koji su imenovani kao dio preliminarnih mjera za zaštitu djeteta trebali bi se, kada je to moguće, dodijeliti kao „trajni“ skrbnici.

Kako bi se djetetu osigurala nužna stabilnost u životu i razvoju, dijete ne treba nepotrebno ili rutinski premještati u drugi dio države, osim ako je premještaj potreban zbog sigurnosti ili najboljih interesa djeteta.

Ako se dijete žalilo na neprimjereno postupanje skrbnika, treba razmotriti mogućnost zamjene skrbnika. Zamjenu treba izričito predvidjeti u zakonu i treba je provesti odmah ako je skrbnik pod istragom zbog ozbiljnih povreda prava djeteta, odnosno, zlostavljanja ili neprimjerenog postupanja.

Nadalje, nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi redovito preispitati svaki pojedini slučaj, barem jednom godišnje. U postupku ocjenjivanja treba uzeti u obzir stajališta djeteta. Nadležno tijelo za skrbništvo trebalo bi dati smjernice i kriterije za takvo redovito ocjenjivanje. Revizije ugovora skrbništvu moraju biti dokumentirane. Ako je primjenjivo, treba također ocijeniti situaciju obitelji u cilju ponovnog ujedinjenja djeteta s roditeljima (vidjeti [odjeljak 4.2](#)).

Dio II. – Zadaće skrbnika

Kako je opisano u [odjeljku 1. Uvoda](#), skrbnik je odgovoran za zaštitu najboljih interesa djeteta, osiguranje opće dobrobiti djeteta i zakonsko zastupanje djeteta kao nadopunu njegove ili njezine ograničene pravne sposobnosti. U sljedećih pet poglavlja detaljnije su opisane te ključne zadaće. Njima su obuhvaćene i horizontalne zadaće, kao što su pozivanje nadležnih tijela na odgovornost za odluke koje utječu na dijete i intervencija u slučaju ugrožene dobrobiti djeteta (slika 8.).

Većina država članica EU-a nije u zakonodavstvu precizno definirala zadaće skrbnika.

FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi).

Prava i dužnosti skrbnika treba definirati u nacionalnom zakonodavstvu ili dokumentima politika i, ako je potrebno, dalje objasniti u službenim smjernicama. U tablici 4. navedeni su međunarodni i europski pravni izvori u kojima su opisane zadaće skrbnika ili zakonskih zastupnika.

Tablica 4.: Zadaće skrbnika u skladu s europskim i međunarodnim pravnim izvorima

Instrumenti Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe i Direktive Europske unije	Nazivlje	Funkcije i zadaće imenovane osobe						
		Zaštititi najbolje interese djeteta	Osigurati dobrobit djeteta i primjerenu skrb	Zastupati	Pratiti dijete u postupcima (nazočiti na razgovoru, informirati i pripremiti dijete)	Pomoći pronaći i provoditi trajno rješenje	Postupati kao veza – uloga koordinatora	Obiteljske veze i traženje obitelji
Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6 CRC/GC/2005/6	Skrbnik/zakonski zastupnik	stavak 33.	stavak 33.	stavak 33.	stavak 33. stavak 72.	stavak 90.	stavak 33.	–
Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi A/HRC/11/L.13	Zakonski skrbnik/ovlaštena odgovorna odrasla osoba	stavak 101. stavak 103.	stavak 104. točka (a)	stavak 104. točka (b)	–	stavak 104. točka (c)	stavak 104. točka (d)	stavak 104. točka (e) stavak 104. točka (g)
Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima iz 2005.	Zakonski skrbnik	članak 10. stavak 4. točka (a)	–	–	–	–	–	članak 10. stavak 4. točka (c)
Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)	Skrbnik/zastupnik	članak 13. Preambula, uvodna izjava 23.	–	članak 14. stavak 2.	–	–	–	–
Direktiva o uvjetima prihvata (2013/33/EU)	Zastupnik	članak 2. točka (j) članak 24. stavak 1.	članak 23. članak 24. stavak 1.	članak 2. točka (j)	članak 24. stavak 1. (biti nazočan na razgovorima)	–	–	–

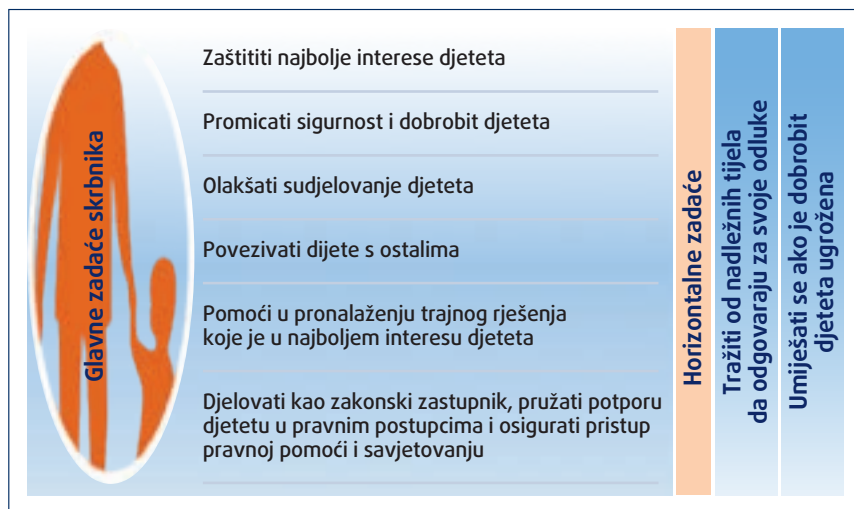
Instrumenti Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe i Direktive Europske unije	Nazivlje	Funkcije i zadaće imenovane osobe						
		Zaštititi najbolje interese djeteta	Osigurati dobrobit djeteta i primjerenu skrb	Zastupati	Pratiti djete u postupcima (nazočiti na razgovoru, informirati i pripremiti dijete)	Pomoći pronaći i provoditi trajno rješenje	Postupati kao veza - uloga koordinatora	Obiteljske veze i traženje obitelji
Direktiva o postupku azila (2013/32/EU)	Zastupnik	članak 2. točka (n) članak 25. stavak 1. točka (a)		članak 2. točka (n) članak 7. stavak 3.	članak 25. stavak 1. točka (b)	–	–	–
Direktiva o kvalifikaciji (2011/95/EU)	Zakonski skrbnik/ zastupnik	članak 31. stavak 4. Preambula, uvodna izjava 18.	članak 31. stavak 1.	članak 31. stavak 1.	–	–	–	–
Uredba Dublin (EU) No. 604/2013	Zastupnik	članak 6. stavak 2.	–	članak 6. stavak 2.	–	–	–	–
Direktiva o žrtvama (2012/29/EU)	Skrbnik posebni/ zakonski zastupnik	–	–	članak 24. točka (b)	članak 20. točka (c)	–	–	–
Direktiva o socijalnom zlostavljanju djece (2011/93/EU)	posebni/ zakonski zastupnik	–	–	članak 20. stavak 1.	članak 20. stavak 3. točka (f)	–	–	–

Svi aspekti rada skrbnika moraju se temeljiti na četiri ključna načela CRC-a (vidjeti *sliku 3.*) Ako nema roditelja, ili ako oni ne mogu izvršavati roditeljsku odgovornost, skrbniku se povjerava dužnost zaštite i promicanja dobrobiti djeteta. Svaki put kada se donosi odluka koja utječe na dijete, uloga skrbnika je promicati mogućnost koja je u **najboljem interesu djeteta**. Skrbnik mora osigurati saslušanje i uvažavanje stajališta djeteta. Skrbnik mora obavijestiti dijete i s njime se savjetovati o svim aspektima rada skrbnika uzimajući u obzir djetetovu zrelost i razvojne sposobnosti.

„Učestalost i kvaliteta kontakta između skrbnika i djece razlikovala se. Velik broj djece bio je zadovoljan i željeli su bliži odnos sa skrbnikom – pitanje koje su odrasli ispitanici također smatrali važnim za dobrobit djeteta.”

Izvor: FRA (2010.), Djeca odvojena od roditelja koja traže azil u državama članicama Europske unije, *Usporedno izvješće*, str. 9 dostupno na: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

Slika 8. Ključne zadaće skrbnika

Izvor: FRA 2014.

Stvaranje i održavanje odnosa povjerenja s djetetom

Odnos povjerenja između skrbnika i djeteta nužan je preduvjet za učinkovito skrbništvo. Ako nema povjerenja, skrbnik neće moći utvrditi želje i osjećaje djeteta zbog čega će mu biti teško promicati njegove ili njezine najbolje interese.

Skrbnik bi trebao komunicirati s djetetom na način prilagođen djetetu pokazujući kulturnu osjetljivost i u skladu s pristupom prilagođenom spolu. Iako na izgradnju povjerenja utječu mnogi čimbenici, sljedeća četiri posebno su važna:

- uzimanje u obzir djetetova mišljenja;
- postupanje prema djetetu s poštovanjem i dostojanstveno;
- biti djetetu na raspolaganju i dostupan;
- poštovanje povjerljivosti.

U Ključnim standardima navedene su smjernice o ulozi i odgovornostima skrbnika (standardi 1.–6.), odnosu s djetetom (standardi 7–9.) i stručnom znanju i sposobnostima skrbnika (standard 10.). Oni su izrađeni na temelju savjetovanja s djecom odvojenom od roditelja, skrbnicima i drugim stručnjacima, kao što su posvojitelji, odvjetnici i socijalni radnici. U ključnom standardu br. 8 naveden je niz pokazatelja za pozitivni odnos izgrađen na uzajamnom povjerenju, otvorenosti i povjerljivosti. U skladu s njime, skrbnik čini sljedeće:

- (a) osobno poznaje dijete;
- (b) čuva tajnost svih informacija o djetetu i od djeteta osim ako ih je nužno otkriti radi očuvanja sigurnosti djeteta ili nekog drugog djeteta i obavješćuje dijete, ako je moguće, o povredi povjerljivosti;
- (c) ne osuđuje djetetove razloge za azil i ne dopušta da to utječe na njegov ili njezin odnos sa djetetom;
- (d) uvijek je iskren prema djetetu i izvršava obećanja;
- (e) daje jasne informacije o njegovoj ili njezinoj ulozi i ograničenjima na način koji će dijete razumjeti i zapamtiti;
- (f) pokazuje djetetu da radi od srca, da mu je zaista stalo i da se osjeća odgovornim za dijete;
- (g) objašnjava djetetu da se nestalo dijete uvijek može slobodno obratiti skrbniku;
- (h) obraća pozornost na verbalnu, neverbalnu i emocionalnu komunikaciju;
- (i) suosjeća s djetetom i pruža mu moralnu i emocionalnu potporu.

Izvor: Obrana za djecu – ECPAT Nizozemska (2011.), Ključni standardi za skrbnike djece odvojene od roditelja u Europi, Leiden, Obrana za djecu – ECPAT Nizozemska, dostupno na: <http://www.corestandardsforguardians.eu/>

Učestali kontakti i dostupnost skrbnika nužni su elementi za izgradnju odnosa povjerenja s djetetom.

Skrbnici koji rade s djecom žrtvama trgovanja ljudima trebali bi biti svjesni utjecaja koje iskustvo trgovanja može imati na ponašanje djeteta i posljedica traume. Osobe koje su doživjele traumu često imaju problema s pamćenjem i ne mogu se sjediti pojedinosti događaja ili se s vremenom mogu prisjetiti različitih informacija. To ne znači da dijete laže ili da ne vjeruje skrbniku. Skrbnik bi trebao na to upozoriti druge stručnjake koji rade s djetetom.

Emocionalna skrb o djetetu osnovna je potreba koju skrbnik ne bi trebao zanemariti. Imenovanim skrbnicima mora se pružiti potpora u obavljanju njihovih zadaća, uključujući za pružanje emocionalne potpore, posebno osiguravanjem da, s obzirom na radno opterećenje i broj predmeta koji su im dodijeljeni, imaju dovoljno vremena koje mogu provoditi s djetetom i izgraditi s njime osobni odnos (vidjeti i [odjeljak 3.6.](#)).

Povjerljivost

Skrbnik će naučiti sve pojedinosti o privatnom životu djeteta koje mora smatrati povjerljivima. Komunikacija s djetetom trebala bi se odvijati u povjerljivom okruženju uz potpuno poštovanje dostojanstva djeteta i prava na privatnost.

Povjerljivost je važan element u odnosu djeteta sa skrbnikom. Pravo djeteta na privatnost trebalo bi biti zaštićeno zakonom. Kodeksom ponašanja za skrbnike trebale bi biti obuhvaćene implikacije načela povjerljivosti (vidjeti i [odjeljak 3.2.](#)). Skrbnik bi trebao moći odlučiti kada i u kojim okolnostima bi moglo biti u najboljem interesu djeteta prosljediti određene informacije drugim relevantnim dionicima i agencijama.

Povjerljivost je također preduvjet za sigurnost djeteta, posebno za djecu žrtve trgovanja ili djecu bez pratnje koji traže međunarodnu zaštitu. Informacije o djetetu žrtvi ne smiju se otkrivati ako bi se time ugrozilo dijete ili članovi djetetove obitelji (vidjeti i [odjeljak 6.3.](#)). Prije otkrivanja osjetljivih informacija treba tražiti suglasnost djeteta žrtve, na način primjeren dobi djeteta, uzimajući u obzir zrelost djeteta i njegove razvojne sposobnosti.

5. Zaštita najboljih interesa djeteta

Skrbnik se u svojem radu i postupcima mora voditi zaštitom najboljih interesa djeteta.

Najbolji interesi djeteta dinamički su pojam čiji je cilj osigurati holistički razvoj djeteta promicanjem potpunog i učinkovitog uživanja svih prava priznanih u CRC-u. Od skrbnika se traži da svakodnevno ocijeni najbolje interese djeteta kada se donose odluke koje utječu na dijete. To može uključivati, primjerice, odluke o smještaju djeteta, sigurnosti, obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, slobodnim aktivnostima i zakonskom zastupanju.

Odbor UN-a za prava djeteta u svojoj *Općoj napomeni br. 14 (2013.) o pravu djeteta da njegov ili njezin najbolji interes bude od primarne važnosti* (članak 3. stavak 1.) pruža okvir za ocjenjivanje i utvrđivanje najboljih interesa djeteta. Odbor napominje da se „prosudbom odrasle osobe o najboljim interesima djeteta ne može poništiti obveza poštovanja prava djeteta u skladu s Konvencijom“.

Izvor: Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 14 (2013), 29. svibnja 2013., CRC/C/GC/14.

Skrbnik javna tijela smatrati odgovornima za sve odluke koje utječu na dijete i osigurati poštovanje najboljeg interesa kao glavnog čimbenika propisanog u **članku 3. CRC-a** u cijelom postupku donošenja odluka. Skrbnik mora javna tijela pozivati na odgovornost. On ili ona moraju se umiješati ako je ugrožena dobrobit djeteta i osporiti sve odluke koje se smatraju suprotnima interesima djeteta i/ili kojima se ne promiču najbolji interesi djeteta.

Ocjenjivanje i utvrđivanje najboljih interesa djeteta

Najbolji interesi djeteta ocjenjuju se na način prilagođen djeci, uzimajući u obzir dob i zrelost djeteta te njegova ili njezina mišljenja, potrebe i strahove. Odbor za prava djeteta navodi u svojoj Općoj napomeni br. 14. iz 2013. elemente koje treba uzeti u obzir pri ocjenjivanju najboljih interesa djeteta:

- djetetovo mišljenje;
- djetetov identitet;
- očuvanje obiteljske sredine i održavanje odnosa;
- briga o djetetu, zaštita i sigurnost djeteta;
- situacija ranjivosti;
- djetetovo pravo na zdravlje;
- djetetovo pravo na obrazovanje.

Odbor također daje smjernice o tome kako uspostaviti ravnotežu između tih elemenata. Očuvanje obiteljske sredine, primjerice, može biti u sukobu s potrebom za zaštitom djeteta od opasnosti od roditeljskog nasilja ili zlostavljanja. U takvim situacijama trebat će uspostaviti ravnotežu između svih elemenata u cilju pronalaženja rješenja koje je u najboljem interesu djeteta.

Osim takvog redovitog ocjenjivanja najboljih interesa djeteta, u nacionalnom zakonodavstvu može biti propisano formalno utvrđivanje najboljih interesa djeteta za odluke koje utječu na život djeteta, kao što je pronalaženje trajnog rješenja. Utvrđivanje treba izvršiti multidisciplinarni tim u skladu sa strogim postupovnim jamstvima. U zakonodavstvu EU-a također su predviđene smjernice koje države članice trebaju primjenjivati kada ocjenjuju najbolje interese djeteta. U članku 23. stavku 2. [Direktive o uvjetima prihvata](#) (2013/33/EU), predviđeno je da „pri ocjeni najboljih interesa djeteta, države članice na odgovarajući način posebno uzimaju u obzir sljedeće čimbenike:

- (a) mogućnosti ponovnog spajanja obitelji;
- (b) dobrobit i socijalni razvoj djeteta, i pritom posebno vode računa o sredini iz koje maloljetnik potječe;
- (c) pitanja vezana uz sigurnost i zaštitu, posebno kada postoji opasnost da je maloljetnik žrtva trgovine ljudima;
- (d) mišljenje maloljetnika u skladu s njegovom dobi i zrelošću.“

Skrbnik mora sudjelovati u takvim postupcima utvrđivanja najboljih interesa kako bi osigurao da su najbolji interesi djeteta najvažniji element u svim postupcima donošenja odluka i da se poštuje pravo djeteta na slobodu izražavanja, u skladu s člankom 12. CRC-a.

6. Promicanje sigurnosti i dobrobiti djeteta

Skrbnik promiče dobrobit djeteta tako da osigurava ispunjenje djetetovih pravnih, društvenih, zdravstvenih, psiholoških, materijalnih i obrazovnih potreba (slika 9.). Djeca kojoj je uskraćeno roditeljsko okruženje, a posebno djeca žrtve trgovanja ljudima, često su doživjela nasilje i pretrpjela traumu. Izlaganjem nasilju povećava se rizik od daljnje viktimizacije djeteta i akumulacije nasilnih iskustava. Osiguravanje sigurnosti djeteta i zaštite djece žrtava trebalo bi biti prioritet kako bi se izbjegla daljnja viktimizacija i smanjio rizik od ponovnog trgovanja.

Slika 9.: Promicanje sigurnosti i dobrobiti djeteta

Izvor: FRA 2014.

6.1. Procjena rizika

Nadležna tijela za zaštitu djece trebala bi procijeniti rizik od zlostavljanja, nasilja i iskorištavanja u pogledu svakog pojedinog djeteta u sustavu skrbi i odlučiti o odgovarajućim mjerama zaštite. Takve bi se procjene rizika trebale također provoditi za djecu bez pratnje kada nadležna tijela odlučuju o trajnom rješenju za dijete. Time će se osigurati da je predloženo rješenje u najboljem interesu djeteta i da se njime dijete ne izlaže opasnosti od iskorištavanja, zlostavljanja ili povrede njegovih ili njezinih prava. Osim toga, procjenu rizika trebalo bi uvijek provoditi za djecu žrtve trgovanja ljudima, u cilju pružanja primjerene zaštite i osiguravanja sigurnosti djeteta kako se njime ne bi ponovno trgovalo ili kako se ono ne bi dalje iskorištavalo ili zlostavljalo.

U skladu s **člankom 12. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)**, žrtve trgovanja ljudima, uključujući djecu žrtve, imaju pravo na odgovarajuću zaštitu na temelju pojedinačne procjene rizika.

Ta procjena trebala bi se provoditi pravodobno i biti usmjerena na utvrđivanje mjera koje su potrebne za zaštitu djeteta od osvete, zastrašivanja i rizika od ponovnog trgovanja. Procjenu rizika trebalo bi redovito ažurirati do pronalaska trajnog rješenja

za dijete. Procjenu rizika trebao bi provoditi multidisciplinarni tim stručnjaka sastavljen od predstavnika nadležnih tijela za zaštitu djece i pružatelja zdravstvenih usluga i usluga socijalne skrbi.

Slika 10.: Procjena rizika i uloga skrbnika

Izvor: FRA

Skrbnik mora osigurati da nadležna tijela poduzimaju pojedinačne procjene rizika za svako dijete žrtvu trgovanja ljudima. Uvijek se treba savjetovati sa skrbnikom u vezi s donošenjem posebnih mjera zaštite i davati mu prijedloge i preporuke. Iako nije izravno odgovoran za poduzete mjere zaštite, skrbnik svejedno u tome ima važnu ulogu (slika 10.).

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu sigurnosti djeteta

- ✓ Obavijestiti dijete o postojećim mjerama zaštite koje se mogu poduzeti.
- ✓ Zatražiti procjenu rizika za dijete.
- ✓ Aktivno sudjelovati u postupku procjene rizika zajedno s predstavnicima drugih relevantnih tijela, službenika za provođenje zakona i zakonskog zastupnika djeteta.
- ✓ Redovito ocjenjivati rizik od mogućeg nestanka djeteta iz sustava skrbi.
- ✓ Osigurati saslušanje djetetova mišljenja i uvažiti ga u skladu s djetetovom dobi i zrelosti.
- ✓ Obavijestiti nadležna tijela kada su dostupne nove informacije o sigurnosti djeteta koje bi mogle zahtijevati promjene primijenjenih mjera zaštite.
- ✓ Tražiti preispitivanje i evidentiranje procjene rizika ako se pojave nove informacije koje bi mogle zahtijevati poduzimanje različitih ili dodatnih mjera.
- ✓ Osigurati da se nadležna tijela bez odlaganja obavijeste o nestanku djeteta i uloženi naporima u njegovo pronalaženje.
- ✓ Kada su žrtve državljani trećih zemalja, redovito podsjećati sva uključena nadležna tijela da ne dijele informacije o djetetovu statusu kao žrtvi trgovanja s nadležnim tijelima države podrijetla dok ne bude dovršen postupak procjene rizika.

Pristup službama za pružanje potpore žrtvama

Skrbnik bi trebao zagovarati da se djetetu žrtvi trgovanja omogući pristup povjerljivim službama za potporu žrtvama u skladu s **člancima 8. i 9. Direktive o žrtvama** (2012/29/EU).

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu službi za potporu žrtvama

- ✓ Olakšati pristup primjerenom i sigurnom smještaju djece žrtava kojima je potrebno sigurno mjesto zbog neposrednog rizika od sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja ili osвете.
- ✓ Pružati informacije o mrežama potpore koje su dostupne djetetu; informacije bi trebalo pružati na način prilagođen djetetu i na jeziku koji dijete razumije, usmeno i pisanim putem.
- ✓ Olakšati pristup uslugama telefonskih linija za pomoć.
- ✓ Olakšati pristup ciljanoj i integriranoj potpori žrtvama s posebnim potrebama, uključujući žrtve seksualnog nasilja, žrtve s invaliditetom i žrtve nasilja utemeljenog na spolu, kao što su pomoć u slučaju traume i savjetovanje.

„Članovi obitelji imaju pristup službama za potporu žrtvama u skladu sa svojim potrebama i stupnjem štete koju su pretrpjeli kao posljedicu kaznenog djela počinjenog protiv žrtve“ (**članak 8. Direktive o žrtvama (2012/29/EU)**). Države članice EU-a trebale bi osigurati da su, u određenim uvjetima, službe za potporu žrtvama dostupne i članovima obitelji djeteta, ako se oni nalaze u državi (primateljici).

Trebalo bi ocijeniti obitelj kako bi se osiguralo da oni nisu supočinitelji ili da nisu na neki drugi način sudjelovali u trgovanju i da ne predstavljaju rizik za dijete.

Nadalje, **u članku 18. Direktive o žrtvama (2012/29/EU)** propisano je da države članice osiguravaju zaštitu „žrtava i članova njihovih obitelji od sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, uključujući zaštitu od rizika od emocionalne i psihološke štete te zaštitu dostojanstva žrtava tijekom ispitivanja i svjedočenja. Ako je potrebno, takve mjere također uključuju postupke uspostavljene na temelju nacionalnog prava kojima se predviđa fizička zaštita žrtava i članova njihovih obitelji.“

Smještaj u sigurne kuće

Ograničenja djetetove slobode kretanja trebala bi biti razmjerna i utemeljena na rezultatima procjene rizika. Uvijek ih trebaju potvrditi pravosudna tijela. Skrbnik bi također trebao provjeriti poduzimaju li se intruzivne mjere sigurnosti, kao što su česte promjene mjesta boravišta ili velika ograničenja slobode kretanja djeteta, samo kada se to smatra neophodnim za zaštitu djetetove sigurnosti. Kada se žrtva smješta

u „sigurnu kuću“ s kontroliranim izlaskom i ulaskom, treba poduzeti mjere ublažavanja kako bi se osiguralo da dijete nije podvrgnuto režimu koji podsjeća na pritvor. Ovisno o rizicima za sigurnost, takve mjere mogle bi uključivati redovite izlaske sa skrbnikom, socijalnim radnicima ili dobrovoljcima. Skrbnik bi trebao imati nesmetan pristup djetetu koje je smješteno u zatvoreni objekt i dijete bi trebalo imati nesmetani pristup skrbniku. Potrebno je osigurati i nesmetani pristup pravnoj pomoći i pristup odgovarajućim uslugama liječenja i oporavka.

Ako je dijete smješteno u sigurnu kuću s ograničenim kretanjem, pravosudna tijela trebaju svaki mjesec preispitivati odluke kako bi osigurala da je smještaj nužan za sigurnost djeteta i da je ograničen na nužni minimum (**članak 25. CRC-a** i **članak 5. EKLP-a**).

Nestala djeca

Istraživanjem Europske komisije otkriveno je da neka tijela primjenjuju razdoblje čekanja prije poduzimanja mjera u slučaju nestanka određenih kategorija djece, posebno djece bez pratnje.

Izvor: Europska komisija (2013.), Nestala djeca u Europskoj uniji: Mapiranje, prikupljanje podataka i statistički podaci, dostupno na: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/missing_children_study_2013_en.pdf

Sva djeca na području EU-a imaju pravo na zaštitu. Nestanci svih kategorija djece trebaju se tretirati na isti način.

Smještajni objekti trebali bi imati sustav kojim će se osigurati evidentiranje nestale djece zajedno s podacima o njihovom državljanstvu, migracijskom statusu i, ako je dostupno, okolnostima nestanka. Sustavom bi se također trebalo zahtijevati od objekata da obavijeste skrbnika ili ostala odgovarajuća tijela čim otkriju nestanak, bez odgode i u roku od najviše 24 sata. Smještajni objekti trebali bi snositi odgovornost za nepravodobne prijave.

Kada sazna da je dijete koje mu je dodijeljeno nestalo, skrbnik mora odmah kontaktirati policiju i/ili druga nadležna tijela predviđena u nacionalnom zakonodavstvu. Skrbnici moraju snositi odgovornost ako to ne učine. Skrbnici bi se trebali pobrinuti da nadležna tijela poduzmu sve nužne radnje i da primijene sva dostupna sredstva i postupke za pronalaženje nestalog djeteta. Nadležna tijela moraju surađivati s nadležnim tijelom za provođenje zakona i, ako je primjenjivo, s telefonskim brojem 116 000 za nestalu djecu te po mogućnosti pokrenuti upozorenje SIS II iz članka 32. Kada se otkrije da je neko dijete nestalo, skrbnik mora aktivno sudjelovati u odgovarajućem praćenju u cilju sprječavanja ponovljenog nestanka djeteta.

Obećavajuća praksa

Izrada plana skrbi

U irskom zakonodavstvu propisani su zahtjevi za plan skrbi za dijete – pisani plan, dogovoren i sastavljen u dogovoru s djetetom i osobama koje sudjeluju u skrbi o djetetu. U planu skrbi trebale bi se odražavati pojedinačne potrebe djeteta, sada i u budućnosti. U njemu su utvrđeni kratkoročni, srednjoročni i dugoročni ciljevi za dijete i navode se usluge potrebne za ostvarivanje tih ciljeva. Plan skrbi također uključuje procjenu trajnog rješenja. Irsko zakonodavstvo uključuje mehanizme za reviziju plana.

Izvor: Irska (1995.), Uredba o skrbi o djetetu (smještaj djece kod skrbnika) 1995. (Sl br. 260 iz 1995.), Uredba 11.

6.2. Procjena pojedinačnih potreba

Smjernice o pojedinačnim planovima skrbi sadržane su u Preporuci CM/Rec (2007)9 Vijeća Europskog odbora ministara državama članicama o životnim projektima za djecu migrante bez pratnje. Životnim projektima ostvaruje se društvena integracija djece, njihov osobni i kulturološki razvoj i zadovoljavaju njihove potrebe za smještajem, obrazovanjem i strukovnim obrazovanjem i zapošljavanjem.

Izvor: Odbor ministara Vijeća Europe, Rec (2007)9, 12. srpnja 2007.

Djeca žrtve imaju pravo na pomoć i potporu kojom su obuhvaćene njihove posebne okolnosti, u skladu s Direktivom o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU) (**članak 14.**) i Direktivom o žrtvama (2012/29/EU) (**članak 22.**). Procjena potreba nužna je kako bi se osiguralo pružanje primjerenih oblika pomoći i potpore. Svrha je procjene utvrditi koje su mjere potpore u najboljem interesu djeteta. Procjena

posebnih potreba potrebna je i za djecu tražitelje azila u skladu s člankom 22. **Direktive o uvjetima prihvata** (2013/33/EU), člankom 24. **Direktive o postupcima azila** (2013/32/EU) i za izbjeglice i korisnike supsidijarne zaštite u skladu s člankom 31. **Direktive o kvalifikaciji** (2011/95/EU).

Procjenu potreba trebao bi izvršiti multidisciplinarni tim u suradnji sa skrbnikom i uz sudjelovanje ostalih, uključujući zdravstvene stručnjake, dječje psihologe i socijalne radnike. Na temelju procjene potreba skrbnik mora izraditi pojedinačni plan za dijete.

Planom bi se trebala uzeti u obzir moguća traumatična iskustva kojima je dijete moglo biti izloženo. Njime se moraju primjerenom uvažiti djetetova mišljenja. Dijete bi trebalo sudjelovati u izradi plana, ovisno o dobi i zrelosti. Zadaća je skrbnika olakšati sudjelovanje djeteta na način da ga na primjereni način obavijesti i osigura da mu se omogući slobodno izražavanje i uvažavanje njegova mišljenja. U svakom slučaju,

o planu treba razgovarati s djetetom i treba tražiti njegovu suglasnost. Treba uključiti različite sudionike, kako je prikazano na slici 11.

Slika 11. Procjena potreba i uloga skrbnika

Izvor: FRA 2014.

Iako će procjena djetetovih potreba morati početi od trenutka dodjele skrbnika, pojedinačni plan za dijete treba izraditi tek kada skrbnik stekne dobro razumijevanje djetetovih potreba i želja. Plan treba redovito revidirati i prilagođavati.

Svaki pojedinačni plan trebao bi sadržavati najmanje sljedeće ključne elemente:

- rješenja u pogledu smještaja;
- mjere sigurnosti i zaštite;

- odnos s roditeljima;
- socijalno i psihološko savjetovanje i pristup uslugama očuvanja psihičkog zdravlja;
- pružanje zdravstvene skrbi i liječenja;
- pravno savjetovanje i zakonsko zastupanje;
- obrazovanje, uključujući učenje jezika;
- migracijski status i potrebe međunarodne zaštite.

6.3. Pomoć djetetu da održi obiteljske veze

Obitelj je osnovna jedinica društva i prirodno okruženje za rast i dobrobit njezinih članova, posebno djece. Treba potpuno zaštititi pravo djeteta na obiteljski život. Sprječavanje razdvajanja obitelji i očuvanje obiteljskog jedinstva važne su sastavnice sustava za zaštitu djeteta. U slučaju razdvajanja, dijete ima pravo očuvati izravne kontakte i osobne odnose s roditeljima i članovima obitelji, osim ako je to u suprotnosti s najboljim interesima djeteta (**članak 9. stavak 3. CRC-a**).

Djeca žrtve trgovanja ljudima možda su odvojene od obitelji prije nego što su postala žrtve trgovanja, odnosno, zbog migracije, ili kao posljedica trgovanja.

Skrbnici koji postupaju u najboljem interesu djeteta trebali bi pomoći djetetu da pronađe obitelj, kada dijete to želi, i da uspostavi ili održi kontakt s članovima obitelji. Prije ulaganja napora u obnovu kontakta, institucije bi trebale ocijeniti sposobnost roditelja kako bi osigurale da roditelji ne izlažu dijete riziku i da roditelji nisu umiješani u početno trgovanje djetetom.

Traženje obitelji sastavni je dio traženja trajnog rješenja. Trebalo bi ga provoditi bez obzira na mjere poduzete kao pomoć povratku djeteta u državu podrijetla.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu traženja obitelji

- ✓ Poticati provođenje postupka traženja obitelji čim prije moguće nakon identifikacije i uz pristanak djeteta.
- ✓ Imajte na umu da se traženje obitelji (obnova obiteljskih kontakata) *ne* bi trebalo odvijati ako je osnovano vjerovati da bi se obnovom obiteljskih veza moglo ugroziti dijete ili članovi obitelji.
- ✓ Na temelju posebne situacije svakog djeteta, pomoći djetetu u traženju obitelji i/ili uspostavi i održavanju komunikacije i veza s obitelji kada se pokaže da je to u najboljem interesu djeteta.
- ✓ Surađivati s javnim tijelima i tražiti pomoć relevantnih organizacija i nadležnih tijela, npr. Međunarodne organizacije za migracije ili Crvenog križa.
- ✓ Nakon uspješnog pronalaska obitelji, i prije ponovnog ujedinjenja i povratka obitelji, osigurati provođenje procjene rizika u cilju ocjene primjerenosti roditelja i/ili drugih članova obitelji da brinu za dijete i zastupaju njegove ili njezine interese.
- ✓ U nastojanjima da pronađe ili ponovno ujedini obitelj, djelovati u najboljem interesu djeteta i poštovati zahtjeve propisane zakonom.

6.4. Primjereni standard života, uključujući odgovarajući smještaj i financijsku pomoć

U članku 27. **CRC-a** navedeno je da „države stranke priznaju svakom djetetu pravo na životni standard primjeren njegovu tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju“. U Konvenciji je propisana obveza država članica da štite dobrobit djeteta i pruže odgovarajuću skrb i potporu svoj djeci kojoj je uskraćeno njihovo obiteljsko okruženje, uključujući djeci bez pratnje, a posebno djeci žrtvama zlostavljanja (članak 19. i članak 20.). Osim toga, u članku 24. **Povelje o temeljnim pravima EU-a** predviđeno je da djeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit.

Kod pružanja brige i pomoći mora se poštovati kulturološki identitet djeteta, njegovo podrijetlo, spol i dob. Njima se dijete ne bi trebalo izlagati sigurnosnim rizicima. Nadalje, djeci s posebnim potrebama treba pružati primjerenu, specijaliziranu pomoć, primjerice ako imaju invaliditet ili ozbiljnu traumu.

U Direktivi o suzbijanju trgovanja (2011/36/EU) i Direktivi o žrtvama (2012/29/EU) sadržan je niz odredbi o pravu žrtava trgovanja, uključujući pristup pomoći i potpori. Osim toga, Direktivom o uvjetima prihvata (2013/33/EU) i Direktivom o kvalifikaciji (2011/95/EU) obvezuju se države članice EU-a na pružanje primjerene potpore djeci bez pratnje, uključujući smještaj. Potpora koja se pruža djeci žrtvama trgovanja uključuje pružanje primjerenog i sigurnog smještaja kojim bi se trebao promicati oporavak od iskustva trgovanja. Iako uloga skrbnika nije pružiti djetetu smještaj, on ili ona trebali bi sudjelovati u tom postupku i poduzeti niz mjera.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu smještaja i financijske pomoći

- ✓ Provjeriti da su smještajna i životna rješenja prilagođena djetetovu tjelesnom, psihičkom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju; skrbnik bi trebao prijaviti probleme koje bi trebali riješiti oni koji djetetu pružaju smještaj; ako je potrebno, treba osigurati sudjelovanje kulturoloških posrednika i savjetovanje s njima.
- ✓ Pružati djetetu informacije o njegovim pravima i obvezama u pogledu smještajnih objekata i osigurati da je dijete svjesno svojih prava i da zna kako podnijeti pritužbu.
- ✓ Osigurati da je dijete upoznato s pravima i dužnostima zaposlenika i osoblja u smještajnim objektima i da dijete može razlikovati između svoje uloge i odgovornosti i odgovornosti skrbnika.
- ✓ Promicati pristup djeteta slobodnim aktivnostima, uključujući igri i rekreativnim aktivnostima koje su primjerene njegovoj ili njezinoj dobi, zrelosti i interesima. Takve bi se aktivnosti trebale ponuditi u okviru smještajnih objekata ili u zajednici, kada je to primjereno, i trebale bi biti usmjerene na olakšavanje komunikacije djeteta i njegove interakcije s vršnjacima i lokalnom zajednicom.

Za više informacija pogledajte Rezoluciju 64/142 Opće skupštine (2010.), „Smjernice za alternativnu skrb o djeci, 24. veljače 2010., A/RES/64/142, str. 19, koja je dostupna na: www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf.

Kada osigurava primjerene uvjete života, skrbnik bi trebao posjetiti dijete u mjestu gdje on ili ona boravi i razgovarati s djetetom u povjerljivom okruženju. Skrbnik bi trebao primjereno postupati u slučaju navodnih povreda i pritužbi zbog uočenih povreda ljudskih prava.

6.5. Zdravstvena skrb

U članku 24. **CRC-a** propisano je da djeca imaju pravo na uživanje najveće moguće razine zdravlja i u članku 39. obvezuju se države na poduzimanje odgovarajućih mjera za promicanje tjelesnoga i duševnog oporavka i vraćanja u društvo djece koja su pretrpjela zlostavljanje. Oporavak i povratak u društvo moraju se odvijati u okruženju kojim se potiče zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo djeteta.

U Općoj napomeni br. 13 Odbora UN-a o pravima djeteta navedene su sveobuhvatne smjernice o zaštiti djece od svih oblika nasilja.

U **članku 11. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima** (2011/36/EU) priznaje se ranjivost žrtava i propisuje da sve žrtve trgovanja imaju pravo na liječenje, uključujući psihološku pomoć. U skladu s člankom 19. **Direktive o uvjetima prihvata** (2013/33/EU), tražitelji azila imaju pravo na nužnu zdravstvenu skrb dok je člankom 30. **Direktive o kvalifikaciji** (2011/95/EU) priznato da izbjeglice i korisnici supsidijarne zaštite imaju pravo na jednak pristup zdravstvenoj skrbi kao i državljani predmetne države članice.

Djeca žrtve trgovanja mogu zbog prethodnog iskustva zlostavljanja doživjeti ozbiljnu tjelesnu ili psihološku traumu, depresiju ili druge psihološke probleme, uključujući posttraumatski stresni poremećaj. To se posebno može odnositi na žrtve kojima su trgovalе osobe kojima su vjerovalе.

Posebno treba uzeti u obzir pitanja zdravstvene zaštite koja su posebna za određeni spol ili povezana s vrstom doživljenog iskorištavanja, kao što su:

- pitanja reproduktivnog zdravlja za djevojčice žrtve;
- dobrovoljno testiranje i povjerljivo savjetovanje o zaraznim bolestima za djecu kojom se trgovalo radi seksualnog iskorištavanja;
- ovisnost o drogama i/ili alkoholu.

Uloga skrbnika je pružiti odgovarajuće informacije djeci, olakšati pristup djeteta liječničkim uslugama i pružiti im potporu kada je potrebno donijeti važne odluke.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu zdravstvene skrbi

- ✓ Osigurati da se djeci žrtvama osigura nužna zdravstvena iskaznica ili neka druga isprava na temelju koje dijete ima pravo pristupa uslugama zdravstvene skrbi.
- ✓ Uputiti dijete odgovarajućem liječniku, dogovoriti pregled, pratiti dijete, osigurati da dijete redovito odlazi na preglede i kontrole i osigurati da dijete razumije dobivene informacije.
- ✓ Upozoriti pružatelja zdravstvene skrbi na potrebu za davanjem odgovarajućih informacija prilagođenih djeci na jeziku koji on ili ona razumiju, ako je potrebno.
- ✓ Dati informirani pristanak prije počinjanja liječenja kada je to propisano nacionalnim zakonodavstvom, ili pomoći djetetu kod davanja svojeg pristanka
- ✓ Osigurati da djeca ne prolaze nepotrebne liječničke preglede.
- ✓ Osigurati da stručnjak ocjenjuje psihosocijalne potrebe djeteta i, ako je potrebno, započne liječenje.
- ✓ Tražiti od pružatelja zdravstvene skrbi da posvete posebnu pozornost spolu i kulturološkim značajkama, uključujući, primjerice, davanjem mogućnosti djevojčicama da ih pregledava liječnica ako tako žele ili osiguravanjem primjerene hrane za vrijeme boravka u bolnici.
- ✓ Osigurati primjerene usluge prevođenja.

Kada su djeca žrtve trgovanja ljudima, posebno treba uzeti u obzir njihovu potrebu za psihološkom potporom i pristup uslugama oporavka. Skrbnici moraju osigurati da dijete dobije primjerenu skrb i liječenje i da ima pristup uslugama za zaštitu psihološkog zdravlja kada je to potrebno. Skrbnici bi trebali pružiti potporu djetetu za vrijeme terapije potpuno u skladu s liječničkim etičkim kodeksima.

Djeci s invaliditetom potrebna je posebna zaštita (**članak 23. CRC-a**). Invaliditet može biti rezultat iskorištavanja i trgovanja, ali može biti i čimbenik rizika za trgovanje. Skrbnici i svi ostali dionici koji sudjeluju u otkrivanju i zaštiti žrtava moraju uzeti u obzir posebnu situaciju djece s invaliditetom. Službe za potporu žrtvama i službe za zaštitu djece trebale bi osigurati primjerenu potporu djeci s invaliditetom. Ako je potrebno, treba pružiti specijaliziranu pomoć suradnjom s drugim specijaliziranim službama i organizacijama.

6.6. Obrazovanje i izobrazba

Pravo svakog djeteta na obrazovanje predviđeno je u **članku 28. CRC-a**. U **članku 14. Povelje o temeljnim pravima EU-a** predviđeno je da svatko ima pravo na obrazovanje. U odnosu na dijete žrtvu trgovanja, u **članku 14. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima** (2011/36/EU) izričito je predviđen pristup obrazovanju, kao i u pravnoj stečevini EU-a o azilu (članak 14. **Direktive o uvjetima prihvata** (2013/33/EU) i članak 27. **Direktive o kvalifikaciji** (2011/95/EU)). Poštujući pravo djeteta na obrazovanje, države članice EU-a trebale bi razmotriti mogućnost osiguranja pristupa svoj djeci izvan sustava obveznog obrazovanja i izvan obveze pružanja obveznog obrazovanja.

Trebao bi biti zaštićen pristup strukovnoj i trajnoj izobrazbi svakog djeteta. U istraživanju FRA-a utvrđeno je da su mnoga djeca željela tečajevne izobrazbe, ali ih često nisu mogla pohađati. Takva bi izobrazba mogla biti posebno korisna za državljane trećih zemalja koji bi se mogli vratiti u države podrijetla.

Izvor: FRA (2010.), Djeca odvojena od roditelja koja traže azil u državama članicama Europske unije, Usporedno izvješće, dostupno na: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

Upis u školu trebao bi slijediti nakon nužnog razdoblja oporavka djeteta i u dogovoru s djetetom. Ako je potrebno, djeca bi trebala imati pristup tečajevima za učenje jezika.

Skrbnici bi trebali prikupiti informacije o prethodnom obrazovnom iskustvu djeteta, djetetu pružiti odgovarajuće informacije o dostupnim obrazovnim prilikama i programima i zatim razviti, u dogovoru s djetetom, osobni obrazovni plan. Taj bi posebni plan trebao biti dio šireg pojedinačnog plana izrađenog za dijete.

Skrbnik bi trebao osigurati da djetetu bude pružena nužna psihološka i obrazovna potpora za integraciju u školsku sredinu i za prevladavanje poteškoća u učenju koje su posljedica posttraumatskog poremećaja ili dugotrajne odsutnost iz škole.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu obrazovanja

- ✓ Poduzeti sve aktivnosti potrebne za uspješnu registraciju djeteta i njegov upis u školu ili drugu obrazovnu instituciju, na temelju plana obrazovanja.
- ✓ Redovito kontaktirati s osobljem škole i tražiti informacije o napretku djeteta i o njegovom ili njezinom ponašanju u školi.
- ✓ Pohađati školske sastanke i sastanke između roditelja i učitelja.
- ✓ S djetetovim učiteljima razgovarati o izazovima i problemima s djetetovim učiteljima.
- ✓ Savjetovati se s djetetom o njegovom planu obrazovanja i mogućim izazovima s kojima se suočava i, ako je potrebno, organizirati primjerenu potporu u suradnji s drugim tijelima, primjerice NVO-ima koji pružaju tečajeve jezika ili tečajeve potpore.

7. Olakšavanje sudjelovanja djeteta

Pravo djeteta na slobodno izražavanje svojih stavova i njihovo uvažavanje utjelovljeno je u **članku 12. CRC-a**. U skladu s načelom poštovanja načela najboljih interesa djeteta nadležna tijela moraju uzeti u obzir stajališta djeteta kada donose odluke koje utječu na dijete.

Kao osoba odgovorna za zaštitu najboljih interesa djeteta, skrbnik mora pomoći djetetu da sudjeluje u svim postupcima odlučivanja koji na njega utječu osiguravajući da tijela zadužena za donošenje odluka poštuju pravo djeteta na izražavanje njegovih stavova i njihovo uvažavanje.

Kada je potrebno, skrbnik bi trebao govoriti u ime djeteta i priopćavati djetetova stajališta. To znači da se skrbnik mora redovito savjetovati s djetetom.

U cilju pojačavanja sudjelovanja djeteta, skrbnik bi trebao pomoći djetetu da oblikuje vlastita stajališta tako da ga primjereno obavješćuje o svim relevantnim aspektima, uzimajući u obzir djetetovu dob i zrelost.

Kako treba informirati dijete

Skrbnik mora informirati dijete o njegovim ili njezinim pravima i dužnostima te o postupcima u kojima bi dijete moglo sudjelovati. Nadalje, skrbnik mora pružati primjerene

smjernice i savjete djetetu kada ono ostvaruje svoja prava u skladu s CRC-om, uključujući pravo na izražavanje. To treba činiti u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta.

Obećavajuća praksa

Novačenje kulturnih posrednika

Talijanska općina Napulj uvela je 2007. posebni upisnik mentora dobrovoljaca s različitim kulturološkom i etničkom pozadinom koji djeluju kao kulturni i jezični posrednici. Uporabom kulturnih i jezičnih posrednika znatno se pomaže skrbnicima u radu i pomaže se socijalnoj integraciji djece.

Izvor: Istraživanje FRA (2013.).

Skrbnik bi trebao razgovarati s djetetom u povjerljivom okruženju (vidjeti i uvod u Dio II.).

Da bi moglo na odgovarajući način sudjelovati, dijete mora dobiti odgovarajuće informacije. To je preduvjet za sljedeće:

- ispunjivanje prava djeteta na potpuno sudjelovanje u svim sudskim postupcima i postupcima odlučivanja i na izražavanje svojih stavova i njihovo uvažavanje;
- osiguravanje da su u potpunosti zastupljeni i poštovani najbolji interesi djeteta;
- promicanje dobrobiti djeteta;
- stvaranje odnosa povjerenja i uzajamnog razumijevanja i poštovanja s djetetom.

Informacije treba davati na način prilagođen djeci. Da bi bile učinkovite, treba ih davati u usmenom i/ili pisanom obliku, ovisno o tome što je primjereno, i na jeziku koji dijete razumije, uzimajući u obzir dob, zrelost i razvojne sposobnosti djeteta. Skrbnik bi trebao osigurati da dijete razumije informacije koje je dobilo i da ih može zapamtiti. Pri informiranju djeteta treba uzeti u obzir spol i kulturološka razmatranja. Uporaba kulturnih posrednika može biti neprocjenjiva i treba ju poticati kad god je to primjereno.

Odbor UN-a za prava djeteta u svojoj Općoj napomeni br. 12 navodi smjernice za učinkovitu provedbu prava djeteta na izražavanje stavova.

Komisija EU-a pripremila je *Prava žrtava trgovanja ljudima u EU-u*, u kojem se nalazi pregled prava iz Povelje o temeljnim pravima EU-a o temeljnim pravima Europske unije, direktiva EU-a, okvirnih odluka i sudske prakse Europskog suda za ljudska prava. Izdanje iz 2013. dostupno je na svim jezicima EU-a.

U pogledu djece koja su žrtve trgovanja, pravo žrtava na informacije predviđeno je u *Direktivi o suzbijanju trgovanja ljudima* (2011/36/EU) i u *Direktivi o žrtvama* (2012/29/EU).

U članku 4. stavku 1. *Direktive o žrtvama* (2012/29/EU) propisano je da sve žrtve kaznenih djela imaju pravo na informacije, bez nepotrebne odgode, od njihovog prvog kontakta s nadležnim tijelom (kao što je policija ili pravosudna tijela). Informacije treba pružiti na jeziku koji žrtva razumije jer inače nisu učinkovite (članak 3. stavci 1. i 2. *Direktive o žrtvama* (2012/29/EU)). U zakonodavstvu EU-a naveden je sveobuhvatni popis informacija koje bi trebale dobiti žrtve kaznenih djela, uključujući djecu žrtve trgovanja ljudima (članak 4. stavak 1. *Direktive o žrtvama* (2012/29/EU)).

U kontekstu trgovanja ljudima, skrbnici i ostali stručnjaci koji rade s djecom žrtvama, moraju potpuno poštovati pravo djeteta na izražavanje stavova, ali bi trebali voditi računa o tome da bi dijete moglo biti pod utjecajem trgovca. Nužno je shvatiti do kojeg stupnja trgovac još uvijek kontrolira dijete u psihološkom ili nekom drugom smislu. U takvim slučajevima može biti potrebno osigurati objektivan i stručni savjet na temelju kojeg se djetetovi dokazi mogu staviti u odgovarajući kontekst u cilju osiguranja sigurnosti i zaštite djeteta.

8. Povezivanje djeteta i ostalih

Kako bi mogao izvršavati svoje zadaće i osigurati zadovoljavanje djetetovih pravnih, društvenih, zdravstvenih, psiholoških, financijskih i obrazovnih potreba skrbnik mora povezivati dijete sa stručnim agencijama i osobama koje su odgovorne za pružanje kontinuirane skrbi koja je djetetu potrebna. Nadalje, on ili ona moraju poštovati i zagovarati pravo djeteta na izražavanje stavova i olakšati djetetovo sudjelovanje u odlukama koje na njega utječu.

Skrbnik zamjenjuje biološke roditelje ili druge osobe koje obavljaju roditeljsku odgovornost. On ili ona su referentna osoba za dijete i veza između djeteta i stručnjaka koji pružaju skrb i pomoć djetetu. Skrbnik bi trebao olakšati djetetov kontakt i komunikaciju s drugim stručnjacima i pratiti njihove postupke kako bi se osiguralo da su usluge koje pružaju u najboljem interesu djeteta. Na slici 12. prikazane su vrste dionika s kojima bi skrbnik trebao komunicirati.

Obećavajuća praksa

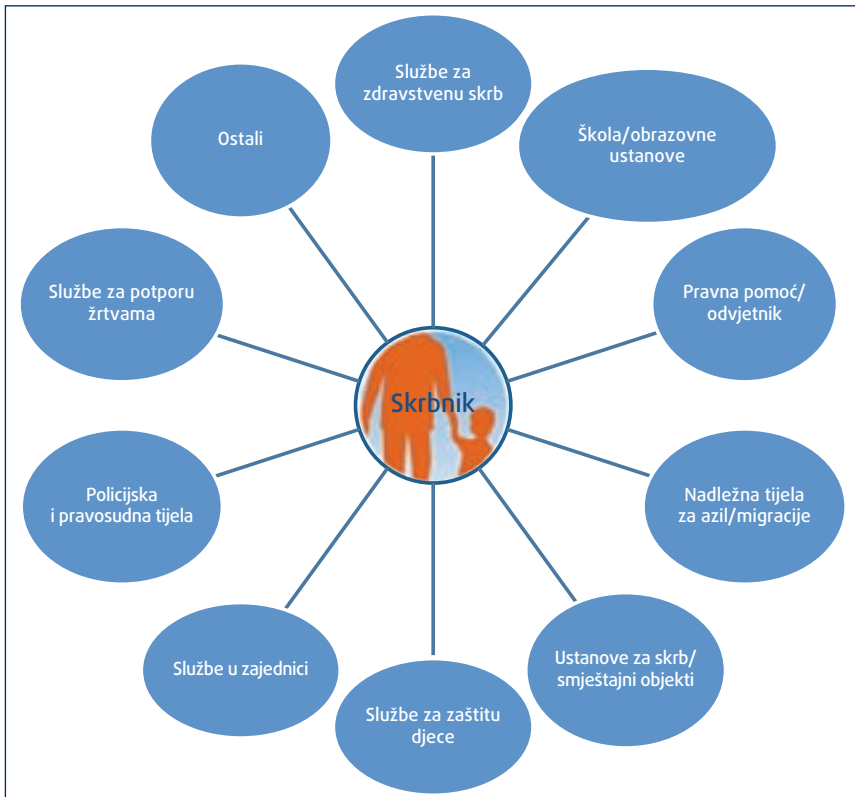
Pronalaženje trajnog rješenja: uloga skrbnika

U skladu s belgijskim zakonodavstvom, skrbnik nadležnim tijelima podnosi pisano mišljenje o trajnom rješenju u najboljim interesima djeteta. On ili ona također priopćavaju Uredu za maloljetnike Uprave za ulazak i boravak sve promjene u situaciji djeteta koje bi mogle utjecati na trajno rješenje.

Tijela nadležna za migracije imaju zadnju riječ, ali skrbnici se mogu žaliti protiv njihove odluke ako je smatraju protivnom najboljim interesima djeteta.

Izvori: Belgija, skupno pismo od 15. rujna 2005., na snazi od 7. listopada 2005.; Zakon o skrbništvu od 24. prosinca 2002., na snazi od 29. siječnja 2004.

Slika 12. Skrbnik kao veza između različitih dionika

Izvor: FRA 2014.

9. Pomaganje u pronalaženju trajnog rješenja u najboljim interesima djeteta

Ovo se poglavlje odnosi na djecu bez pratnje koje se nalaze izvan države podrijetla. Osim zadovoljavanja neposrednih potreba djeteta, potreban je dugoročni plan za svako dijete u sustavu skrbi. Na djecu bez pratnje koja se nalaze izvan svoje države podrijetla, dugoročniji plan znači pronalaženje „trajnog rješenja“ koje će biti u najboljim interesima djeteta. Primjeri mogućih trajnih rješenja uključuju lokalnu integraciju u državu primateljicu, ponovnu integraciju u djetetovu državu podrijetla i smještaj s članovima obitelji u trećoj zemlji. Ako se djeca nalaze izvan svoje države podrijetla, a njihovi članovi obitelji još uvijek se nalaze u njihovoj domovini, treba donijeti odluku hoće li se dijete vratiti roditeljima ili bi u najboljem interesu djeteta bila integracija u društvo domaćina.

U Direktivi o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU) navedeno je (**u uvodnoj izjavi 23.**) sljedeće:

„Odluka o budućnosti svakog djeteta bez pratnje koje je žrtva treba se donijeti u najkraćem mogućem roku s ciljem pronalaženja trajnih rješenja na temelju pojedinačne procjene najboljih interesa djeteta, što treba imati prvenstvo. Trajno rješenje može biti povrat ili reintegracija u zemlju podrijetla ili zemlju povratka, integracija u društvo zemlje domaćina, priznavanje statusa međunarodne zaštite ili drugog statusa u skladu s nacionalnim pravom država članica.“

Nadalje, u članku 14. stavku 1. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU), u skladu s člancima 3. i 12. CRC-a, naglašava se načelo sudjelovanja djeteta i propisano je da „uzimajući u obzir mišljenja djeteta, potrebe i zabrinutosti s ciljem pronalaženja trajnog rješenja za dijete“.

Smjernice o tome kako pronaći trajno rješenje za dijete bez pratnje koje se nalazi izvan njegove ili njezine zemlje podrijetla nalaze se u Općoj napomeni br. 6 Odbora UN-a za prava djeteta *Postupanje prema maloljetnicima bez pratnje i razdvojenoj djeci izvan države porijekla*, stavci 79–94., 1. rujna 2005. CRC/GC/2005/6, dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>

Trajnim rješenjem trebala bi se osigurati zaštita djetetovih prava u budućnosti. Takvim bi se rješenjem trebale uzeti u obzir neposredne potrebe djeteta, ali i razvojna pitanja. Jedna je ključna sastavnica osigurati da se dijete može razviti u odraslu osobu u okruženju u kojem su zaštićena njegova ili njezina prava i potrebe propisani u CRC-u

i u kojem je ono zaštićeno od ozljeda i kaznenog progona. Odluka ili plan kojim se predviđa pružanje potpore djetetu do 18 godine nije trajno rješenje. Niti bi bilo primjereno neopravdano odgađati odluku o pravu djeteta na međunarodnu zaštitu dok ne navrší 18 godina.

Odluke o trajnom rješenju imaju veliki utjecaj na dijete. U postupku donošenja odluka trebale bi stoga postojati primjerene zaštitne mjere i odluke bi trebao donositi multidisciplinarni tim u kojem sudjeluju sva relevantna tijela i pritom uvažavati stavove djeteta u skladu s njegovom ili njezinom dobi i zrelosti. Takav postupak podrazumijeva usporedbu različitih čimbenika navedenih u [poglavlju 5.](#), i često se naziva „utvrđivanje najboljih interesa”. Razlozi na kojima se temelji odluka moraju biti navedeni, a sama odluka mora biti evidentirana u osobnom spisu djeteta.

Skrbnik bi trebao aktivno pridonositi postupku utvrđivanja vodeći računa o tome da se uvažavaju stavovi djeteta i da se uzimaju u obzir u skladu s Općom napomenom br. 14 Odbora o pravima djeteta.

Kada utvrđuju najbolje interese djeteta nadležna tijela uvijek bi trebala tražiti stajalište i mišljenje skrbnika kako bi se osiguralo poštovanje načela najboljih interesa i primjereno zastupanje stavova djeteta u postupku traženja trajnog rješenja. Položaj i ulogu skrbnika u takvim postupcima trebalo bi pojačati njihovim uređivanjem u nacionalnom zakonodavstvu ili službenim smjernicama u kojima bi se trebalo utvrditi pravo i obveza skrbnika da podnese pisano izvješće o tome pitanju.

Poštovanje prava djeteta na izražavanje njegovih ili njezinih stavova i osiguranje primjerenog zakonskog zastupanja djeteta ključne su postupovne zaštitne mjere navedene u Općoj napomeni br. 14 (2013.) za procjenu najboljih interesa i postupak utvrđivanja. U njemu je navedeno da je „komunikacija s djecom ključni element u postupku za olakšavanje smislenog sudjelovanja djeteta i za utvrđivanje njihovih najboljih interesa. Takva komunikacija trebala bi uključivati informiranje djece o postupku i mogućim održivim rješenjima i uslugama te prikupljanje informacija od djece i traženje njihovog mišljenja (članak 3. stavak 1.).

Izvor: Odbor UN-a za prava djeteta, *Opća napomena br. 14 (2013.) o pravu djeteta da se u obzir uzmu njegovi ili njezini najbolji interesi*, dostupan na: http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf

9.1. Vraćanje u državu podrijetla i povratak

Povratak djeteta u državu podrijetla trebalo bi u načelu provoditi samo ako je u najboljem interesu djeteta. To mora biti u skladu s načelom zabrane protjerivanja kojim se zabranjuje povratak na mjesto mučenja, progona ili nanošenja drugih ozbiljnih ozljeda.

U [Direktivi o suzbijanju trgovanja ljudima \(2011/36/EU\)](#) navedeno je da u slučaju da se žrtvom trgovalo izvan njegove ili njezine države podrijetla

U [Smjernicama UNHCR-a za utvrđivanje najboljih interesa djeteta \(2008.\)](#) i [terenskom priručniku za provođenje tih smjernica \(2011.\)](#) navedene su sveobuhvatne smjernice nadležnim tijelima i praktičarima koji sudjeluju u donošenju odluka. U njima je objašnjeno kako primjenjivati načelo najboljih interesa u praksi pri utvrđivanju i provođenju trajnih rješenja za djecu bez pratnje.

Izvori: UNHCR (2008), *Smjernice UNHCR-a o utvrđivanju najboljih interesa djeteta, svibanj 2008.*, dostupno na: www.refworld.org/docid/48480c342.html; UNHCR i *Međunarodni odbor za spašavanje (IMC) (2011.)*, *Terenski priručnik za provedbu smjernica UNHCR BID-a* dostupno na: www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf

povratak mogao biti jedno od mogućih rješenja, ali ne i jedino rješenje (uvodna izjava 23.). U članku 16. stavku 2. Direktive propisano je da države članice „poduzimaju potrebne mjere s ciljem pronalaženja trajnog rješenja na temelju pojedinačne ocjene najboljih interesa djeteta”. U *Strategiji o suzbijanju trgovanja ljudima* dalje je navedeno u okviru prioriteta A, aktivnosti 3. „Zaštita djece žrtava trgovanja ljudima” da bi države članice „trebale osigurati održiv povratak djeteta u državu podrijetla, unutar ili izvan EU-a kada se smatra da je to u najboljem interesu djeteta i spriječiti ponovno trgovanje tom djecom”.

U članku 10. Direktive o vraćanju (2008/115/EC) propisano je da „prije izdavanja odluke o vraćanju u pogledu maloljetnika bez pratnje, dodjeljuje se pomoć odgovarajućih tijela koja nisu tijela koja izvršavaju prisilno vraćanje, uzimajući u obzir najbolji interes djeteta”. U tom je članku propisano i da se maloljetnik bez pratnje mora vratiti svojoj obitelji, imenovanom skrbniku ili odgovarajućoj prihvatnoj ustanovi.

Odbor za prava djeteta navodi posebne kriterije koje uvijek treba uzeti u obzir u postupcima u kojima se utvrđuju najbolji interesi djeteta kada se ocjenjuju mogućnosti za vraćanje.

Izvor: Odbor N-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6, Postupanje prema maloljetnicima bez pratnje i razdvojenoj djeci izvan države porijekla, 1. rujna 2005., CRC/GC/2005/6, stavak 84.

U načelu se će se interesi djeteta bez pratnje najbolje zadovoljiti kada se dijete može vratiti svojoj obitelji. Međutim, nad koristima **ponovnog ujedinjenja obitelji** mogu prevladati pitanja sigurnosti, uključujući rizik od ponovnog trgovanja. Kako bi se moglo utvrditi je li ponovno ujedinjenje obitelji

u najboljem interesu djeteta, treba ocijeniti i usporediti različite čimbenike, uključujući stavove djeteta. Čimbenici koje treba usporediti jednaki su onima koji su navedeni u [poglavlju 5.](#) o procjeni najboljih interesa djeteta.

Kada se, nakon provedbe odgovarajućeg postupka, smatra da je ponovno ujedinjenje obitelji u državi podrijetla u najboljem interesu djeteta, skrbnik će pomoći u postupku **dobrovoljnog povratka**. Kada pribavi suglasnost djeteta, skrbnik može uspostaviti izravni kontakt s članovima obitelji djeteta i s relevantnim tijelima u državi primateljici i državi podrijetla kako bi sve pripremio za povratak djeteta.

Samo nekoliko država članica EU-a zakonom je propisalo ulogu skrbnika u pronalaženju trajnog rješenja. U većini država članica, međutim, skrbnici koji djeluju kao zakonski zastupnici djeteta imaju pravo podnijeti žalbu protiv odluke o povratku, kada smatraju da ona nije u najboljem interesu djeteta.

Izvor: FRA 2014., Djeca žrtve trgovanja: pregled sustava skrbništva u Europskoj uniji (u pripremi)

Skrbnik bi trebao biti prva točka kontakta za nadležna tijela koja planiraju donijeti **odluku o vraćanju** djeteta bez pratnje. Ona bi se trebala obratiti skrbniku i s njime se savjetovati te uvažiti njegova stajališta o tome što je u najboljem interesu djeteta. Dobra praksa u postupku utvrđivanja je li povratak u najboljem interesu djeteta uključuje prethodno opisano utvrđivanje najboljih interesa. Skrbnik bi mogao pokrenuti postupak tražeći od nadležnih nacionalnih tijela da prikupe i analiziraju informacije dobivene od djeteta o državi podrijetla.

Također je važno osigurati da nadležna tijela izvrše procjenu obitelji i društvene sredine kao preduvjet za donošenje informirane odluke o tome je li vraćanje u državu podrijetla i ponovno ujedinjenje obitelji u najboljem interesu djeteta.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu vraćanja u državu podrijetla

- ✓ Obratiti se nadležnim tijelima koja donose odluku o vraćanju i tražiti da ga saslušaju.
- ✓ Izraziti mišljenje je li povratak u najboljem interesu djeteta i tražiti da se uvaži njegovi ili njezini stavovi.
- ✓ Zagovarati vraćanje djeteta u državu podrijetla samo ako je to u najboljem interesu djeteta.
- ✓ Zagovarati dobrovoljan povratak umjesto prisilnog vraćanja i tražiti vrijeme za pripremu djeteta ako se smatra da je vraćanje u njegovu najboljem interesu.
- ✓ Tražiti da se ne donosi odluka o vraćanju dok se ne saslušaju stavovi skrbnika i djeteta.
- ✓ Ako nadležna tijela donesu odluku o vraćanju koja je protivna stavovima skrbnika, zatražiti pisana objašnjenja zašto su druga pitanja prevladala nad najboljim interesima djeteta.
- ✓ Zatražiti obustavu povratka ako u donošenje odluke o vraćanju nisu bila uključena neka druga tijela osim onih koja izvršavaju povratak, u skladu s člankom 10. [Direktive o vraćanju](#) (2008/115/EZ).
- ✓ Ako se dijete vraća, ali ne članovima obitelji, zagovarati da se vraćanje ostvari do okončanja priprema za sigurna i konkretna rješenja za skrb i odgovornosti za skrbništvo.
- ✓ Nadzirati pripremu i praćenje pojedinačnog plana reintegracije prije i nakon vraćanja.

- ✓ Obavijestiti dijete o situaciji u državi podrijetla nakon njegova ili njezina povratka i pripremiti dijete za vraćanje.
- ✓ Kada se to smatra nužnim, i u dogovoru s djetetom, pratiti dijete za vrijeme povratka ili osigurati da to čine osobe od povjerenja te da se dijete sastane s obitelji u trenutku dolaska.
- ✓ Promicati stvaranje mehanizma za praćenje i pružanje povratnih informacija o situaciji djeteta nakon vraćanja.
- ✓ Suradivati s međunarodnim organizacijama, kao što su Međunarodna organizacija za migracije ili drugim institucijama koje provode dobrovoljne programe vraćanja i reintegracije.

9.2. Integracija u državi primateljici

Drugo moguće trajno rješenje u najboljem interesu djeteta mogla bi biti integracija djeteta u državi primateljici u kojoj neće biti izloženo riziku od zlostavljanja ili iskorištavanja.

Takvo rješenje mora uključivati siguran prelazak iz djetinjstva u odraslu dob. Kada se smatra da je integracija u najboljem interesu djeteta, djetetu treba izdati trajnu dozvolu boravka. Kada on ili ona navrše 18 godina i više nemaju pravo na potporu i smještaj ili ne smiju više ostati u državi odredišta, tom će se dozvolom također osigurati zaštita djeteta od produženog pritvora, nestanka ili ugroženosti od mreža za trgovanje ljudima.

Dopuštanje djetetu da ostane u određenoj zemlji do 18 godine nije smisleno ili trajno rješenje. Njime nisu obuhvaćene buduće potrebe djeteta niti dugoročna perspektiva. Time se ne osigurava zaštita djetetovih prava u skoroj budućnosti.

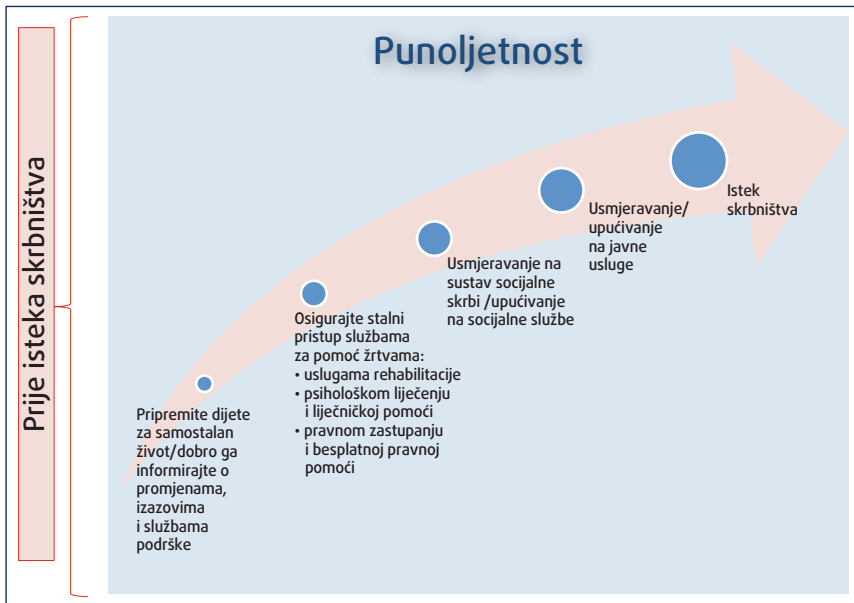
Kada je integracija u državu primateljicu u najboljem interesu djeteta, skrbnici bi trebali ustrajati da je potrebno zadovoljiti dugoročne potrebe djeteta. Na taj će način nadležna tijela moći osigurati da dijete ima dozvolu boravka za tu državu na temelju koje će moći zakonito tamo ostati nakon punoljetnosti.

Skrbnik bi trebao podržati dijete na putu iz djetinjstva u odraslu dob i pripremiti ga za neovisan život ([slika 13.](#); vidjeti i [odjeljak 4.2.](#)).

Skrbnik bi trebao pružiti primjerene i točne informacije i mora upoznati dijete s promjenama u boravišnom statusu, pravima i obvezama i pravima na zaštitu, ako je primjenjivo.

Skrbnik bi dijete ili mladu odraslu osobu trebao uputiti socijalnoj službi, stvoriti veze s uslugama u zajednici i općenito pomoći djetetu u izgradnji društvene sigurnosne mjere koja bi mu mogla pomoći da osigura nesmetani prelazak u život odrasle osobe.

Slika 13. Priprema djeteta za prelazak iz djetinjstva u odraslu dob

Izvor: FRA 2014.

Kada je integracija u društvo domaćina u najboljem interesu djeteta, skrbnik bi trebao potpuno podržati taj postupak s posebnim naglaskom na pitanja kao što su: prilike za obrazovanje, dostupni jezični tečajevi i tečajevi strukovnog obrazovanja, pružanje zdravstvene skrbi i usluga oporavka, društveni kontakti i veze s lokalnom zajednicom.

Skrbnik bi trebao razviti pojedinačni plan skrbi u suradnji s djetetom kako bi pomogao djetetu u razvoju njegovih ili njezinih sposobnosti i omogućio mu ili

„Ako maloljetnik koji sudjeluje u provedbi svojeg životnog projekta navrší punoljetnost i ako pokaže posvećenost obrazovnoj i strukovnoj karijeri i odlučnost da se integrira u društvo domaćina, njemu ili njoj može se izdati privremena dozvola boravka za završetak životnog projekta i za vrijeme koje je potrebno da ga završi.“

Izvor: Vijeće Europe, Odbor ministara (2007.), Preporuka CM/Rec(2007)9 Odbora ministara državama članicama o životnim projektima za maloljetne migrante bez pratnje, 12. srpnja 2007., stavak 26., dostupno na: www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/Recommendations/Recommendation%20CM%20R.ec_2007_9_en.pdf

joj da stekne i ojača vještine koje su nužne da može postati neovisan, odgovoran i aktivan sudionik u društvu. Pojmom „životnih projekata“ koji promiče Vijeće Europe osiguravaju se korisne smjernice u tome smislu. Životnim projektima ostvaruje se društvena integracija djece, njihov osobni i kulturološki razvoj i zadovoljavaju njihove potrebe za smještajem, obrazovanjem i strukovnim obrazovanjem i zapošljavanjem.

Ne treba podcijeniti kratkoročne i dugoročne posljedice nasilja protiv djece i maltretiranja djece. Posebno su ranjiva djeca žrtve trgovanja ljudima i drugih oblika nasilja i zlostavljanja. To treba uzeti u obzir i skrbnici bi trebali osigurati da djeca imaju pristup primjerenim uslugama potpore i oporavka.

Skrbnik bi trebao davati primjerene i iskrene informacije i pomoći djetetu da preraste potrebu za skrbi. U tom bi pogledu skrbnik trebao zagovarati trajnu posebnu pomoć i potporu mladim odraslim osobama, kada je to primjereno, pod istim uvjetima koji se primjenjuju na mlade odrasle osobe koje su državljani države primateljice.

10. Zakonsko zastupanje i pomoć djetetu u pravnim postupcima

Dijete kojem je uskraćena roditeljska skrb može sudjelovati u različitim pravnim postupcima. U ovom su poglavlju opisani najčešći (osim postupaka povratka, koji su opisani u [odjeljku 9.1](#)). Skrbnik mora sudjelovati u tom postupku bez obzira na to je li djetetu dodijeljen zakonski zastupnik.

Općenite su zadaće skrbnika sljedeće:

- obavijestiti dijete o njegovu ili njezinu pravu na pravni savjet i zastupanje;
- osigurati imenovanje zakonskog zastupnika i davanje besplatnih pravnih savjeta kada dijete na njih ima pravo;
- nadzirati rad stručnjaka koji pružaju pravnu pomoć i zastupanje;
- olakšati komunikaciju između djeteta i tih stručnjaka, kada je potrebno, uključujući poduzimanjem koraka za organizaciju nazočnosti kvalificiranog tumača;
- ako je potrebno, pratiti dijete i aktivno sudjelovati u razgovorima i na raspravama s djetetom.

Osim takvih općih zadataka, skrbnik može također imati posebnu ulogu koja ovisi o vrsti postupka i situaciji pojedinog djeteta. U sljedećim odjeljcima opisane su zadaće skrbnika u upravnim, građanskim i kaznenim postupcima (slika 14.).

Slika 14. Obavljanje zakonskog zastupanja, pomaganje djetetu u pravnim postupcima i osiguravanje pristupa zakonskoj pomoći i savjetovanju

<p>Postupanje kao zakonski zastupnik djeteta, pružanje potpore djetetu u pravnim postupcima i osiguravanje pristupa pravnoj pomoći i savjetovanju</p>	10.1. Postupci procjene dobi
	10.2. Postupci za dozvole boravka
	10.3. Postupci za međunarodnu zaštitu
	10.4. Naknada štete i povrat
	10.5. Građanski postupci
	10.6. Kazneni postupci
	10.7. Policijske istrage

Izvor: FRA 2014.

10.1. Postupci procjene dobi

U **članku 13. stavku 2.** Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU) navedena je pretpostavka djetinjstva prema kojoj „kada nije moguće utvrditi dob osobe koja je žrtva trgovanja ljudima, a postoje razlozi za vjerovanje da je osoba dijete, države članice osiguravaju da se osoba smatra djetetom kako bi dobila neposredni pristup pomoći, potpori i zaštiti“.

Trgovci su žrtvama možda dali lažne dokumente ili su djeci žrtvama rekli da moraju navesti da su odrasle osobe ili, obrnuto, odraslim žrtvama da kažu da su djeca. Nadležna tijela za migracije i pravosudna tijela mogu tražiti provođenje procjene dobi. Nadležna tijela trebala bi pokrenuti postupak utvrđivanja dobi ne samo kada osporavaju dob predmetne osobe već i kada postoje razlozi vjerovati da bi osoba koja

EASO napominje da trenutačno ne postoji metoda kojom se može utvrditi točna dob osobe. Metodama procjene dobi trebale bi se poštovati osobe i njihovo ljudsko dostojanstvo; postoji zabrinutost u pogledu invazivnosti i točnosti određenih metoda koje se upotrebljavaju. Posljedice procjene dobi ozbiljne su jer bi se na temelju te procjene dijete moglo tretirati odraslom osobom, a odrasla osoba djetetom. EASO dalje preporučuje imenovanje skrbnika ili zakonskog zastupnika prije postupka procjene dobi.

Izvor: *Europski potporni ured za azil (2014.)*, EASO praksa procjene dobi u Hrvatskoj, dostupno na: <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/EASO-Age-assessment-practice-in-Europe.pdf>

se predstavlja odraslom osobom mogla biti dijete žrtva.

U zakonodavstvu o azilu nalaze se neke odredbe koje se odnose na postupak procjene dobi maloljetnika bez pratnje. **U članku 25. stavku 5. Direktive o postupku azila** propisano je da se predmetnoj osobi mora vjerovati. Preduvjet za postupak procjene suglasnost je djetetova zastupnika (članak 25. stavak 5. točka (b) Direktive o postupcima azila).

Prije početka postupka procjene dobi, pojedincu koji tvrdi da je dijete trebalo bi dodijeliti osobu koja izvršava zadaće skrbnika. Ovisno o okolnostima, ta osoba može te zadaće izvršavati samo privremeno ili biti trajniji skrbnik. Osoba bi trebala pripremiti dijete za procjenu i trebala bi pratiti dijete i pomagati mu u cijelom postupku.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu procjene dobi

- ✓ Provjeriti postoji li legitimni razlog za procjenu dobi i tražiti da se postupak procjene ne provodi u odnosu na djecu za koju je očito da su maloljetna.
- ✓ Osigurati da dijete dobije sve relevantne informacije o postupku procjene dobi, uključujući jasne informacije o njegovoj svrsi, postupku i mogućim posljedicama; podatke bi trebalo davati na način prilagođen djeci i na jeziku koji dijete razumije.
- ✓ Osigurati da se procjena dobi izvršava uz informirani pristanak djeteta i skrbnika.
- ✓ Provjeriti provode li procjenu dobi neovisni stručnjaci koji su upoznati s djetetovom etničkom i kulturološkom pozadinom i provodi li se ona na siguran način prilagođen djeci i spolu uzimajući u obzir dostojanstvo djeteta.
- ✓ Ako nakon procjene dobi još uvijek postoji sumnja u dob djeteta, ustrajati da se osoba smatra djetetom.
- ✓ Osigurati da se djetetu objasni ishod postupka na način prilagođen djeci i na jeziku koji on ili ona razumiju.

- ✓ Tražiti da se skrbnik obavijesti o rezultatima procjene i uključiti te rezultate u spis o djetetu.
- ✓ S djetetom preispitati mogućnost žalbe protiv odluke o procjeni dobi, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.
- ✓ Uz suglasnost djeteta, sudjelovati u postupku procjene dobi.

10.2. Postupci za izdavanje dozvola boravka

Sva djeca žrtve trgovanja koja nemaju pravo boravka u državi domaćinu imaju pravo na rok za razmišljanje tijekom kojeg ne mogu biti protjerani, u skladu s **člankom 6. Direktive o žrtvama trgovanja ljudima (o dozvoli boravka)** (2004/81/EZ) i **člankom 13. Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima**. Sve žrtve trgovanja ljudima, bezuvjetno i bez obzira na boravišni status, imaju pravo na razdoblje razmišljanja tijekom kojeg se mogu oporaviti, pobjeći utjecaju trgovaca i donijeti informiranu odluku o tome što učiniti, uključujući hoće li surađivati s tijelima nadležnima za kazneni progon trgovaca (vidjeti i **Direktivu o suzbijanju trgovanja ljudima** (2011/36/EU), uvodna izjava 18.).

Direktiva o žrtvama trgovanja ljudima (o dozvoli boravka) (2004/81/EZ) primjenjuje se na sve državljane trećih zemalja iako njezina primjena može biti ograničena na odrasle osobe, što je učinilo nekoliko država članica. Kada primjenjuju direktivu na djecu, države članice moraju voditi računa o najboljim interesima djeteta i, u slučaju državljana trećih zemalja koji su djeca bez pratnje, odmah poduzimati, među ostalim, „sve potrebne korake kako bi osigurale njihovo pravno zastupanje, uključujući i zastupanje u kaznenom postupku, ako je potrebno, u skladu s nacionalnim pravom“ (članak 10. točka (c)).

U članku 8. Direktive o žrtvama trgovanja ljudima (o dozvoli boravka) (2004/81/EC) propisano je da države članice EU-a moraju izdati **dozvole boravka** žrtvama trgovanja koje surađuju s nadležnim tijelima, ako su ispunjeni određeni uvjeti. Dozvola mora biti valjana najmanje šest mjeseci i mora biti obnovljiva. U **članku 14. Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima** predviđeno je da nadležno tijelo može izdati obnovljive dozvole boravka žrtvama ako smatra da je ostanak žrtve nužan zbog njezine osobne situacije ili u svrhu kaznene istrage. U odnosu na djecu žrtve predviđeno je da se dozvola boravka izdaje u skladu s najboljim interesima djeteta i, ako je primjenjivo, obnavlja se pod istim uvjetima (članak 14. stavak 2.). U nacionalnom zakonodavstvu mogu biti predviđeni i drugi način izdavanja dozvole boravka žrtvi trgovanja ljudima.

Odluke o odobravanju roka za razmišljanje ili o izdavanju dozvole boravka obično donose tijela nadležna za useljavanje često u dogovoru sa sudstvom i/ili nadležnim tijelima za socijalna pitanja. Skrbnik bi trebao od nadležnih tijela za useljavanje tražiti izdavanje dozvole ako je to propisano u nacionalnom zakonodavstvu i u tome smislu pomoći djetetu.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu dozvola boravka

- ✓ Obavijestiti dijete o njegovu ili njezinu boravišnom statusu i o mogućnostima za uređivanje njegova ili njezina boravka.
- ✓ Provjeriti je li dijete žrtva primjereno obaviješteno na način prilagođen djeci i na jeziku koji razumije o svojem pravu na rok za razmišljanje i o mogućnosti izdavanja dozvole boravka na temelju njegova ili njezina statusa žrtve u skladu sa zakonodavstvom EU-a i nacionalnim zakonodavstvom.
- ✓ Tražiti da se djetetu dodijeli zakonski zastupnik koji će savjetovati dijete i skrbnika i pomoć im stručnim savjetima o pravnim postupcima i pitanjima te zastupati dijete kada je to propisano nacionalnim zakonodavstvom.
- ✓ Podnijeti zahtjev za rok za razmišljanje i/ili dozvolu boravka u ime djeteta uz pomoć zakonskog zastupnika, ako je potrebno.
- ✓ Pratiti dijete i biti nazočan za vrijeme razgovora djeteta s nadležnim tijelima za useljavanje radi zaštite najboljih interesa djeteta i osigurati saslušanje djetetovih stavova i njihovo uvažavanje.
- ✓ Tijekom postupka pomoći osigurati da dijete ima pristup odgovarajućim uslugama pismenog i usmenog prevođenja.

10.3. Postupci međunarodne zaštite

UNHCR je izdao **smjernice** o primjeni članka 1.A stavka 2. Konvencije iz 1951. i/ili Protokola iz 1967. o statusu izbjeglica na žrtve trgovanja ljudima i osobe izložene opasnosti od trgovanja.

Izvor: UNHCR, Smjernice o međunarodnoj zaštiti br. 7: Primjena članka 1A. Stavka 2. Konvencije iz 1951. i/ili Protokola iz 1967. o statusu izbjeglica na žrtve trgovanja ljudima i osobe izložene opasnosti od trgovanja. www.refworld.org/docid/443679fa4.html

Iako međunarodna zaštita nije potrebna svim žrtvama trgovanja ljudima, neke žrtve mogu zadovoljavati uvjete za status izbjeglice ili supsidijarne zaštite u skladu s **Direktivom o kvalifikaciji** (2011/95/EU).

U skladu s pravnom stečevinom EU-a o azilu, zakonski zastupnik je osoba

koja izvršava jednu od zadaća skrbnika koje su opisane u ovom priručniku, odnosno zadaću zakonskog zastupanja. Poželjno je da tu zadaću obavlja djetetov skrbnik, ako ga ima, jer je on ili ona obično najbolje upoznat sa situacijom djeteta. S obzirom na složenost postupaka azila, skrbnik bi trebao zatražiti pomoć stručnjaka za pravo azila na temelju postupaka iz nacionalnog zakonodavstva koji se primjenjuju na pravnu pomoć u predmetima azila.

U članku 25. Direktive o postupcima azila (2013/32/EU) propisano je da dijete u postupcima azila mora zastupati zastupnik i naveden je opći popis zadaća zastupnika.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika ili, ako skrbnika nema, zakonskog zastupnika u pogledu azila

- ✓ Obavijestiti dijete o njegovu ili njezinu pravu da traži azil.
- ✓ Podnijeti zahtjev za azil u ime djeteta ili pomoći djetetu u postupku podnošenja zahtjeva, ako je to u najboljem interesu djeteta.
- ✓ Tražiti potporu kvalificiranog odvjetnika za azil, osim ako je odvjetnik već dodijeljen, i, ako je primjenjivo, pratiti odvjetnikove postupke, ako je primjenjivo.
- ✓ Olakšati komunikaciju između djeteta i odvjetnika.
- ✓ Tražiti da se djetetu daju sve relevantne informacije o postupku azila i o njegovim ili njezinim zadaćama i dužnostima na način prilagođen djeci i u skladu s djetetovom dobi.
- ✓ Tražiti organizaciju sigurnog prihvata djeteta, što podrazumijeva uzimanje u obzir djetetovih posebnih potreba, uključujući izuzeće od obveznog mjesta stanovanja ako bi ondje bila ugrožena sigurnost djeteta.
- ✓ Pratiti dijete na razgovore u postupku azila i pomagati odvjetniku ako je potrebno.
- ✓ Pružiti potporu djetetu i pripremiti ga, emocionalno i psihološki, za razgovore u postupku odobravanja azila i, ako je potrebno, uputiti dijete na dodatno psihološko savjetovanje nakon razgovora.
- ✓ Osigurati da dijete ima priliku izraziti svoje mišljenje i da se njegova ili njezina mišljenja uvažavaju i zastupati dijete i postupati u njegovom najboljem interesu.
- ✓ Osigurati da dijete dobije odgovarajuće prijevode i da ima pristup besplatnim uslugama usmenog prevođenja, ako je potrebno.

- ✓ Osigurati podnošenje žalbe protiv negativne odluke odobravanju azila kada je to u najboljem interesu djeteta, uz stručnu potporu odvjetnika.
- ✓ Razgovarati o odluci o azilu s djetetom i objasniti mu važnost te odluke za njegovu ili njezinu budućnost; ako je potrebno, revidirati djetetov pojedinačni plan u dogovoru s djetetom.
- ✓ Osigurati nastavak postupaka kada dijete navrší 18 godina.

Dodatna razmatranje za postupke u okviru Uredbe Dublin.

U pravnoj stečevini EU-a o azilu predviđen je mehanizam, koji se obično naziva dublinskim postupkom i kojim se utvrđuje koja je država članica EU-a odgovorna za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

U članku 6. Uredbe iz Dublina (Uredba (EU) br. 604/2013), koja se bavi djecom, propisano je da se na prvo mjesto moraju staviti najbolji interesi djeteta. Djeci bez pratnje mora pomoći zastupnik koji ima nužne kvalifikacije i stručnost za promicanje tih najboljih interesa u svakom koraku dublinskog postupka.

Kontrolni popis: Dodatni mogući postupci skrbnika ili, ako skrbnika nema, zakonskog zastupnika u pogledu postupaka iz Uredbe Dublin

- ✓ Provjeriti relevantne dokumente u djetetovu spisu za traženje azila.
- ✓ Provjeriti poštuju li tijela nadležna za postupke azila sve zaštitne mjere iz Uredbe Dublin za zaštitu djece bez pratnje.
- ✓ Zagovarati odluke koje se temelje na razmatranjima jedinstva obitelji, dobrobiti djeteta i društvenog razvoja te sigurnosti djeteta i djetetovih stajališta.
- ✓ Osigurati da je dijete primjereno obaviješteno i olakšati sudjelovanje djeteta.
- ✓ Olakšati kontakte s članovima obitelji, kada to dijete zatraži.
- ✓ Zagovarati protiv lišavanja slobode i tražiti osiguranje sigurnog prihvata uzimajući u obzir posebne potrebe djeteta.
- ✓ Zagovarati da se premještaji u druge države članice EU-a izvršavaju na način prilagođen djeci i pratiti dijete kada je to potrebno ili zagovarati održavanje premještaja samo kada je to u najboljem interesu djeteta.

10.4. Naknada štete i povrat

U članku 17. Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU) propisano je da žrtve trgovanja imaju pristup postojećim mehanizmima naknade štete žrtvama nasilnih kaznenih djela. **Člankom 15. stavkom 2.** iste direktive predviđeno je da djeca žrtve bez odgode imaju pristup besplatnom pravnom savjetovanju i besplatnom zastupanju, uključujući u svrhe traženja naknade štete. Pored toga, **u članku 4. stavku 1. točki (e)** Direktive o žrtvama (2012/29/EU) predviđeno je da žrtve od prvog kontakta s nadležnim tijelom, imaju pravo na informacije o svojem pravu na naknadu štete i kako i pod kojim uvjetima mogu dobiti tu naknadu.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u pogledu zahtjeva za naknadu štete

- ✓ Obavijestiti dijete o njegovu ili njezinu pravu na traženje naknade štete.
- ✓ Osigurati da dijete dobiva pravno savjetovanje i savjete o mogućnosti traženja naknade štete i o određenim pravnim postupcima propisanim nacionalnim zakonodavstvom.
- ✓ Ako dijete podnese zahtjev za naknadu štete, pomoći djetetu u postupku, uključujući prikupljanjem tražene dokumentacije i traženjem pomoći od kvalificiranog odvjetnika.
- ✓ Upravljati iznosima naknade štete koje je dijete dobilo.
- ✓ Osigurati nastavak postupaka ako dijete navrší 18 godina dok oni još uvijek traju.

10.5. Građanski postupci

U slučajevima zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, uključujući trgovanja djecom, moguće je pokrenuti građanski postupak ako je u postupku procjene roditelja otkriveno da su jedan ili oba roditelja sudjelovali u zlostavljanju djeteta i/ili trgovanju djetetom. U takvom će se postupku odlučiti treba li roditeljima zabraniti ostvarivanje roditeljskih prava i je li potrebno imenovati skrbnika.

Nadalje, ako je djetetu uskraćena obiteljska sredina, kada povratak ili ponovno ujedinenje obitelji nisu mogući ili se pokazalo da nisu u najboljem interesu djeteta, nadležna tijela za zaštitu djece mogu pokrenuti građanske postupke za smještaj djeteta u dom ili kod usvojitelja u cilju poticanja integracije ili sprječavanja rizika. Skrbnik bi u potpunosti trebao sudjelovati i zastupati najbolje interese djeteta osiguravajući

da se odluke odnose u najboljem interesu djeteta i da se djetetovi stavovi uzimaju u obzir i uzimaju u obzir u skladu s djetetovom dobi i zrelosti.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika i/ili zakonskog zastupnika u kontekstu građanskih postupaka

- ✓ Obavijestiti dijete o postupcima i postupku donošenja odluka.
- ✓ Obavijestiti dijete o dostupnim mogućnostima i objasniti mu moguće ishode postupaka.
- ✓ Osigurati da dijete ima pristup pravnoj pomoći.
- ✓ Osigurati da je djetetu pružena prilika da ostvaruje svoja prava na izražavanje i da se uvažavaju njegovi stavovi.
- ✓ Pripremiti dijete za rasprave i razgovore s nadležnim tijelima i pružiti mu potporu za vrijeme trajanja postupka.
- ✓ Promicati najbolje interese djeteta u postupku odlučivanja.
- ✓ Osigurati da se u svim predmetima prednost daje najboljim interesima djeteta, da se poštuju sve zaštitne mjere i da se traži suglasnost djeteta.
- ✓ Nazočiti povremenim preispitivanjima postupaka smještaja.

10.6. Kazneni postupak

Direktiva o žrtvama (2012/29/EU) sadržava niz odredbi za zaštitu žrtvi kaznenih djela (vidjeti posebno članak 24.). Zaštitne mjere za djecu koja sudjeluju u kaznenim postupcima predviđena su i u **Direktivi o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece (2011/93/EU)**. U objema direktivama odražavaju se načela propisana u **Smjernicama Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci (2010.)**.

Vijeće Europe donijelo je 2010. Smjernice o pravosuđu prilagođenom djeci u cilju jačanja pristupa i tretmana djece pravosudnom sustavu. Pitanja su obuhvaćala prava na informiranje, zastupanje i sudjelovanje, zaštitu privatnosti, sigurnost, multidisciplinarni pristup i osposobljavanje, jamstva u svim fazama postupaka i lišavanje slobode.

Vijeće Europe Smjernice o pravosuđu prilagođenom djeci koje je donio Odbor ministara Vijeća Europe 17. studenoga 2010., dostupne na http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Guidelines%20on%20child-friendly%20justice%20and%20their%20explanatory%20memorandum%20_4_.pdf

Trgovanje ljudima teško je kazneno djelo. U skladu s time, u **Direktivi o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)** utvrđen je niz korisnih odredbi za zaštitu žrtava prije, tijekom i nakon kaznenog postupka. Djeca žrtve trgovanja mogu sudjelovati u kaznenim postupcima. Skrbnik mora biti spreman u tom smislu djetetu pružiti potporu.

Direktiva sadržava posebne zaštitne mjere za žrtve trgovanja ljudima u kaznenim istragama i postupcima općenito (**članak 12.**) i posebno za djecu žrtve (**članak 15.**). Nadalje, u **članku 8.** Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU) utvrđeno je načelo nekažnjavanja žrtve u skladu s kojim:

„Države članice, u skladu s temeljnim načelima svojih pravnih sustava, poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da su nadležna država tijela ovlaštena ne goniti ili određivati kazne žrtvama trgovanja ljudima za svoju uključenost u kaznena djela koja su bile prisiljene počiniti kao neposrednu posljedicu toga što su bile žrtve trgovanja ljudima.“

Takve su odredbe posebno važne za djecu žrtve kojima se trgovalo kako bih ih se iskoristilo za počinjenje kaznenih djela.

Obično sustav kaznenog pravosuđa djetetu žrtvi dodjeljuje odvjetnika koji će mu pružiti pravnu pomoć i savjet. Zadaća je skrbnika osigurati da dijete ima pristup pravnoj pomoći, u skladu s odredbama nacionalnog zakonodavstva. Ako odvjetnik nije imenovan, skrbnik bi trebao tražiti od nadležnih tijela da imenuju odvjetnika.

Skrbnik bi trebao, u bliskoj suradnji s odvjetnikom koji je dodijeljen djetetu, braniti dijete na koje se primjenjuju odredbe iz **Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima** (2011/36/EU) i/ili nacionalnog zakonodavstva i ustrajati na zaštiti prava djeteta kao žrtve i svjedoka u kaznenim postupcima protiv trgovca.

Uloga skrbnika u kaznenim postupcima jest pružiti potporu djetetu jer će odvjetnik pružiti osnovnu pravnu pomoć.

Kontrolni popis: Mogući postupci skrbnika u vezi s kaznenim postupkom

- ✓ Osigurati da dijete ima pristup odgovarajućoj pravnoj pomoći: da je bez odgode imenovan kvalificirani odvjetnik koji će davati pravne savjete i zastupati dijete kako je propisano u nacionalnom zakonodavstvu.
- ✓ Pomoći djetetu da donese informiranu odluku o sudjelovanju i suradnji u kaznenom postupku: osigurati da je dijete žrtva, prije nego što odluči hoće li sudjelovati i svjedočiti u kaznenom postupku protiv osumnjičenih trgovaca ljudima, upoznato s pitanjima sigurnosti i zaštite i uključenim rizicima i da ih razumije.

- ✓ Osigurati da je dijete potpuno svjesno koja prava na pomoć i zaštitu ovise o njegovoj spremnosti da sudjeluje u kaznenom postupku, a koja ne, i da on ili ona imaju pravo u budućnosti preispitati suradnju s pravosudnim sustavom.
- ✓ Poticati dijete žrtvu da iskoristi rok za razmišljanje prije donošenja odluke, ako je to u najboljem interesu djeteta.
- ✓ Pomoći djetetu da razumije sve primljene dopise, uključujući dopise od zakonskog zastupnika.
- ✓ Pratiti dijete i nazočiti na svim razgovorima i raspravama.
- ✓ Emocionalno i psihološki pripremiti dijete prije razgovora i rasprava i osigurati da ono potpuno razumije postupak i ishod.
- ✓ Razgovarati s djetetom o ishodu postupka i sudskim odlukama i objasniti njegovu važnost za određenu situaciju djeteta i buduće dostupne mogućnosti i korake.
- ✓ Osigurati, u suradnji s osobom koja djetetu pruža pravnu pomoć, da dijete ne bude gonjeno i/ili da ne bude kažnjeno za kaznena djela koja su posljedica iskorištavanja djeteta, u skladu s člankom 8. [Direktive o suzbijanju trgovanja ljudima](#) (2011/36/EU).

„Skrbnik bi trebao imati pravo odbiti svjedočiti o djetetu u slučaju da je pozvan to učiniti. Skrbnici bi također trebali primjenjivati načelo da ne smiju „naštetiti“ djetetu za koje su odgovorni svojim postupcima ili odlukama u čijem donošenju sudjeluju u ime djeteta. Važno je da su policija i tužiteljstvo svjesni tih odredbi i da razumiju da ne smiju izložiti skrbnika pritisku da poduzima radnje za koje on smatra da su protivne najboljem interesu djeteta.”

Izvor: UNICEF (2008.), Referentni vodič za zaštitu prava djece žrtava trgovine ljudima u Europi, Ženeva, str.54. dostupno na: www.unicef.org/ceecis/UNICEF_Child_Trafficking_low.pdf

Skrbnik bi u načelu trebao promicati najbolje interese djeteta u cijelom postupku i štiti djetetova prava u cilju sprječavanja sekundarne viktimizacije. U tu svrhu skrbnik bi trebao surađivati sa zakonskim zastupnikom u cilju potpunog iskorištavanja svih postojećih zaštitnih mjera u postupku.

10.7. Policijske istrage

Radnje u okviru policijskih istraga koje uključuju djecu, kao što su ispitivanja, saslušanja ili pretrage, ne bi trebalo provoditi dok dijete nema skrbnika (čak i privremenog) i odvjetnika ili drugog kvalificiranog pravnog stručnjaka (kada je to predviđeno zakonom). Isto bi se trebalo primjenjivati na radnje u okviru sudske istrage.

U svim situacijama i kada je dijete u kontaktu sa zakonom i sudjeluje u pravosudnom sustavu, uključujući u policijskim istragama, potiče se države članice da primjenjuju *Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci* (2010.).

Prilog 1.: Pravni izvori

Instrumenti EU-a	
Povelja o temeljnim pravima EU-a	Povelja o temeljnim pravima Europske unije, SL 2000 C 364, Sv. 43, 18. prosinca 2000.
Direktiva o uvjetima prihvata (2013/33/EU)	Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, SL 2013. L 180, str. 96–116.
Direktiva o postupcima azila (2013/32/EU)	Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite, SL L 180, 29.6.2013., str. 60–95.
Uredba Dublin (EU) No. 604/2013	Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva, SL L 180, 29.6.2013., str. 31–59.
Direktiva o žrtvama (2012/29/EU)	Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenog djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, SL 2012 L 315, str. 57–73.
Direktiva o kvalifikaciji (2011/95/EU)	Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite, SL 2011 L 337, str. 9–26.
Direktiva o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece (2011/93/EU)	Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP, SL 2011 L 335, str. 1–14.
Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (2011/36/EU)	Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava, te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP, SL 2011 L 101, str. 1–11.
Direktiva o vraćanju (2008/115/EZ)	Direktiva 2008/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom, SL 2008, L 348, str. 98–107.
Uredba Bruxelles II.	Uredba Vijeća (EZ) br. 2116/2004 od 2. prosinca 2004. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, s obzirom na sporazume sa Svetom Stolicom, SL 2004 L 367, 14. prosinca 2004., str. 1–2.
Direktiva o dozvoli boravka za žrtve trgovanja ljudima (2004/81/EZ)	Direktiva Vijeća 2004/81/EZ od 29. travnja 2004. o dozvoli boravka izdanoj državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili koji su korišteni za djelovanja kojima se omogućuje nezakonito useljavanje, koji suraduju s nadležnim tijelima, SL 2004 L 261, str. 19–23.

Direktiva o slobodi kretanja (2004/38/EZ)	Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište na području države članice, kojom se izmjenjuje Uredba (EEZ) br. 1612/68 i stavljaju izvan snage direktive 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ, SL L 158, 30.4.2004., str. 77–123.
Međunarodni instrumenti	
Konvencija UN-a o pravima djeteta, Ujedinjeni narodi	Konvencija UN-a o pravima djeteta, Ujedinjeni narodi, New York, 20. studenoga 1989., Serija ugovora Sv. 1577, str. 3
Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima	Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima, Varšava, 2005.
Konvencija o pravnom položaju izbjeglica iz 1951.	Konvencija o pravnom položaju izbjeglica iz 1951., Ujedinjeni narodi, Serija ugovora, Sv. 189, str. 137.
Haška konvencija iz 1993.	Konvencija o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem od 29. svibnja 1993.
Haška konvencija iz 1996.	Konvencija o nadležnosti, primjenjivom pravu, priznavanju, izvršenju i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece od 19. listopada 1996.
Ostali neobvezujući pravni izvori	
Opća napomena br. 6 UNCRG-a	Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 6, Postupanje prema maloljetnicima bez pratnje i razdvojenoj djeci izvan države porijekla, 1. rujna 2005., CRC/GC/2005/6
Opća napomena br. 12 UNCRG-a	Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 12, Pravo djeteta na izražavanje mišljenja, 1. srpnja 2009., CRC/GC/2005/12
Opća napomena br. 13 UNCRG-a	Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 13, Pravo djeteta na slobodu od svih oblika nasilja, 18. travnja 2011., CRC/GC/2005/13
Opća napomena br. 14 UNCRG-a	Odbor UN-a za prava djeteta, Opća napomena br. 14 (2013.) o pravu djeteta da se u obzir uzmu njegovi ili njezini najbolji interesi, 29. svibnja 2013., CRC/C/GC/14
Rezolucija 64/142 Smjernice za alternativnu skrb o djeci	Opća skupština UN-a, Rezolucija 64/142, Smjernice za alternativnu skrb o djeci, 24. veljače 2010., A/RES/64/142
Vijeće Europe, Smjernice o pravosuđu prilagođenom djeci	Vijeće Europe, Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci koje je donio Odbor ministara 17. studenoga 2010. na 1098. sastanku Zamjenika ministara) – uređena verzija od 31. svibnja 2011.
Vijeće Europe, Životni projekti za maloljetne migrante bez pratnje	Vijeće Europe, Odbor ministara, Preporuka CM/Rec(2007)9 Odbora ministara državama članicama o životnim projektima za maloljetne migrante bez pratnje, 12. srpnja 2007.

Prilog 2.: Izabrana literatura

EASO (Europski potporni ured za azil) (2014.), *EASO-va praksa procjene dobi u Europi*, <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/EASO-Age-assessment-practice-in-Europe.pdf>.

ENGI (Europska mreža skrbničkih institucija) (2011.), *Briga za maloljetnike bez pratnje: Minimalni standardi, čimbenici rizika i preporuke za stručnjake*, završno izvješće, Utrecht, <http://engi.eu/about/documentation/>.

Europska komisija (2013.), *Nestala djeca u Europskoj uniji: Mapiranje, prikupljanje podataka i statistički podaci*, Rotterdam, http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/missing_children_study_2013_en.pdf.

Europska komisija (2013.), *Prava EU-a za žrtve trgovanja ljudima*, Luxembourg, Ured za publikacije Europske unije (Ured za publikacije), http://ec.europa.eu/anti-trafficking/EU-Policy/EU_rights_victims.

Europska komisija (EZ) (2010.), *Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću Akcijski plan za maloljetnike bez pratnje (2010. – 2014.)*, 6. svibnja 2010., COM(2010) 213/3, Bruxelles, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:EN:PDF>.

Europska komisija (EZ) (2012.), *Izvješće Komisije Vijeću i Europskom parlamentu, Srednjoročno izvješće o provedbi Akcijskog plana za maloljetnike bez pratnje*, Bruxelles, 28. rujna 2012., COM(2012) 554 završna verzija, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/uam/uam_report_20120928_en.pdf.

FRA (Agencija Europske unije za temeljna prava) (2009.), *Trgovanje djecom u Europskoj uniji: Izazovi, izgledi i dobra praksa*, Luxembourg, Ured za publikacije, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/529-Pub_Child_Trafficking_09_en.pdf.

FRA (2011.), *Djeca odvojena od roditelja koja traže azil u državama članicama Europske unije*, usporedno izvješće, Ured za publikacije http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf.

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) (2007.), *Priručnik IOM-a o izravnoj pomoći žrtvama trgovanja ljudima*, Ženeva, Švicarska, http://publications.iom.int/bookstore/free/IOM_Handbook_Assistance.pdf.

Međunarodni odbor Crvenog križa (ICRC) (2004.), *Međuagencijska vodeća načela za djecu bez pratnje i djecu odvojenu od roditelja*, Odjel za središnju agenciju za traženje zaštitu, Ženeva, Švicarska, http://www.unicef.org/violencestudy/pdf/IAG_UASCs.pdf.

Obrana za djecu – ECPAT Nizozemska (2011.), *Ključni standardi za skrbnike djece odvojene od roditelja u Europi*, Leiden, <http://www.corestandardsforguardians.eu/>.

OSCE (za sigurnost i u Europi) (2004.), *Nacionalni mehanizmi upućivanja – Zajednički naponi usmjereni na zaštitu prava žrtava trgovanja ljudima: Praktični vodič*, Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), <http://www.osce.org/odihhr/13967>.

Ujedinjeni narodi (2011.), *Zajednički komentar UN-a na Direktivu EU-a – Pristup utemeljen na ljudskim pravima, sprječavanje, suzbijanje, zaštita od trgovanja ljudima*, https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2011/UN_Commentary_EU_Trafficking_Directive_2011.pdf.

Ujedinjeni narodi, Ured Visokog povjerenika za ljudska prava (OHCHR) (2008.), *Preporučena načela i smjernice o ljudskim pravima i trgovanju ljudima: komentar*, http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Commentary_Human_Trafficking_en.pdf.

UNHCR (Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice) (2006.), *Smjernice za međunarodnu zaštitu, br. 7: Primjena članka 1A. stavka 2. Konvencije iz 1951. i/ili Protokola iz 1967. o statusu izbjeglica na žrtve trgovanja ljudima i osobe izložene opasnosti od trgovanja*, HCR/GIP/06/07, www.refworld.org/docid/443679fa4.html.

UNHCR (2008.), *Smjernice UNHCR-a o utvrđivanju najboljih interesa djeteta*, svibanj 2008., www.refworld.org/docid/48480c342.html.

UNHCR i Međunarodni odbor za spašavanje (IMC) (2011.), *Terenski priručnik za provedbu smjernica UNHCR-a za BID*, www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf.

UNHCR i Vijeće Europe (2014.), *Djeca bez pratnje i djeca odvojena od roditelja koja traže azil i djeca izbjeglice koja navršavaju osamnaest godina: Što slaviti?*, Strasbourg, Francuska, www.refworld.org/DOCID/53281A864.HTML.

UNICEF (Fond Ujedinjenih naroda za djecu) (2008.), *Referentni vodič za zaštitu prava djece žrtava trgovanja ljudima u Europi*, Ženeva, www.unicef.org/ceecis/UNICEF_Child_Trafficking_low.pdf.

UNICEF (2008.), *Strategija UNICEF-a za zaštitu djece*, E/ICEF/2008/5/Rev.1, 20. svibnja 2008., www.unicef.org/protection/files/CP_Strategy_English.pdf.

UNICEF (2013.), *Procjena dobi: tehnička napomena* (autori: Smith, T. i Brownless, L.), New York, [http://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_\(English\).pdf](http://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_(English).pdf).

Vijeće Europe (2009.), *Političke smjernice o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja*, Strasbourg, www.coe.int/t/dg3/children/News/Guidelines/Adoption_guidelines_en.asp.

Vijeće Europe (2010.), *Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci njihovo obrazloženje*, koje je donio Odbor ministara Vijeća Europe 17. studenoga 2010., http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Guidelines%20on%20child-friendly%20justice%20and%20their%20explanatory%20memorandum%20_4_.pdf.

Vijeće Europe (2011.), Parlamentarna skupština, Odbor za migracije, izbjeglice i prognanike, *Djeca migranti: Koja prava sa 18 godina? (Izvešće/Doc. 13505/23. travnja 2014.)*, <http://website-pace.net/documents/19863/168397/20140313-MigrantRights18-EN.pdf/ea190a6e-1794-4d30-b153-8c18dc95669f> <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20589&lang=en>.

KAKO DOĆI DO PUBLIKACIJA EU-a

Besplatne publikacije:

- jedan primjerak:
u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>);
- više od jednog primjerka ili plakati/zemljovid:
u predstavništvima Europske unije (http://ec.europa.eu/represent_en.htm),
pri delegacijama u zemljama koje nisu članice EU-a (http://eeas.europa.eu/delegations/index_hr.htm),
kontaktiranjem službe Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_hr.htm)
ili pozivanjem broja 00 800 6 7 8 9 10 11 (besplatni poziv iz EU-a) (*).

(*) Informacije su besplatne, kao i većina poziva (premda neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Publikacije koje se plaćaju:

- u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>).

Cilj je sustava *skrbništva za djecu kojoj je uskraćena roditeljska skrb* pojačati zaštitu djece, s posebnim naglaskom na potrebe djece žrtava trgovanja ljudima. U *Strategiji EU-a za iskorjenjivanje trgovanja ljudima za razdoblje 2012.–2016.* prepoznaje se važnost sveobuhvatnih sustava zaštite prilagođenih djeci, a čvrsti sustav skrbništva može mu služiti kao temelj. Učinkoviti sustavi skrbništva imaju ključnu važnost za sprječavanje zlostavljanje, zanemarivanje i iskorištavanje. Međutim, uloge, kvalifikacije i sposobnosti skrbnika razlikuju se među državama članicama. Svrha je ovog priručnika, koji je zajednička publikacija Europske komisije i Agencije Europske unije za temeljna prava, pomoći standardizirati praksu skrbništva i time ju prilagoditi posebnim potrebama djece žrtava trgovanja ljudima. U njemu su navedene smjernice i preporuke državama članicama EU-a za jačanje njihovih sustava skrbništva u kojima su utvrđena osnovna načela, temeljna struktura i upravljanje takvim sustavima. Promicanjem zajedničkog shvaćanja glavnih značajki sustava skrbništva nastoje se poboljšati uvjeti za djecu koja se nalaze u skrbi i promicati poštovanje njihovih temeljnih prava.

FRA – AGENCIJA EUROPSKE UNIJE ZA TEMELJNA PRAVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vienna – Austria

Tel +43 158030-0 – Fax +43 158030-699

fra.europa.eu – info@fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Ured za publikacije

ISBN 978-92-9239-961-0